

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

AFGANİSTAN BAĞCILIĞI

JAWAD ANSARI

76857

YÜKSEK LİSANS TEZİ

76857

BAHÇE BİTKİLERİ ANABİLİM DALI

Bu tez 20/02/1998 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği / ~~oyçokluğu~~ kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Yılmaz FİDAN
(Danışman)

Prof. Dr. Y. Sabit AĞAOĞLU

Prof. Dr. Salih ÇELİK

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

AFGANİSTAN BAĞCILIĞI

JAWAD ANSARI

Ankara Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı

Danışman : Prof.Dr. Yılmaz FİDAN

1998, Sayfa : 99

Jüri : Prof. Dr. Yılmaz FİDAN
Prof.Dr. Y.Sabit AĞAOĞLU
Prof.Dr. Salih ÇELİK

Afganistan bağcılığının incelendiği bu çalışmada, Afganistan bağcılığının tarihi, bağcılığın bugünkü durumu ve ülke ekonomisindeki yeri belirtilmiştir.

Çalışmada ayrıca Afganistan bağlarında uygulanan teknik ve kültürel işlemlere değinilerek, bu konularda karşılaşılan sorunlar tespit edilerek çözüm önerilerine yer verilmiştir.

Çalışma sonucu 117 üzüm çeşidinin yetiştirildiği ortaya konulmuş, bu çeşitler içerisinde 27 adedinin Afganistan'ın standart üzüm çeşitleri olduğu belirtilmiş ve bu çeşitlerin kısa özelliklerine yer verilmiştir.

ANAHTAR KELİMELELER : Afganistan Bağcılığı, Afganistan Üzüm Çeşitleri

ABSTRACT

Msc. Thesis

THE VITICULTURE IN AFGHANISTAN

JAWAD ANSARI

**Ankara University
Graduate School of Applied Sciences
Department of Horticultural**

Supervisor : Prof.Dr. Yılmaz FİDAN

1998, Page : 99

**Jury : Prof. Dr. Yılmaz FİDAN
Prof.Dr. Y.Sabit AĞAOĞLU
Prof.Dr. Salih ÇELİK**

In this study, the situation of Afghanistan Viticulture, history, importance of vine within Afghanistan overall culture were investigated. Moreover, technical and cultural operations this used in Afghanistan grape growing, problems met in the field and likely solutions are also given in the thesis.

In Afghanistan, it was founded that total 117 grape varieties are grown, 27 out of 117 are Afghanistan is standard grape varieties and their short were given.

KEY WORDS : Grape varieties, viticulture in Afghanistan.

TEŞEKKÜR

Öncelikle, Afganistan bağıcılığı konusunda beni yönlendiren ve çalışmalarım sırasında her zaman yardımlarını gördüğüm danışman hocam Sayın Prof. Dr. Yılmaz FİDAN'a teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Ayrıca Bağı Yetiştirme ve İslahı Bilim dalı hocalarımdan Sayın Prof.Dr. Y.Sabit AĞAOĞLU'na ve Prof.Dr. Hasan ÇELİK'e de teşekkür ederim.

Çalışmalarım sırasında ilgi ve yardımlarını gördüğüm Afganistan Kabul Üniversitesinden Sayın hocalarımla Prof.Dr.Said Amirshah HASANYAR, Prof.Dr. Nurgül HAMZAKHEYL, Doç.Dr. Ghulam Rasul SAMADI'ye teşekkür ederim.

Çalışmalarımın başlanğıcında yardımlarını gördüğüm Pakistan Pishawer şehrinde yaşayan Abdul Momin MEHRAN dayıma ve buradaki arkadaşlarımla Zir.Yük.Müh. Hakan YILMAZ, Zir.Yük.Müh. Süleyman TÜRKKAN ve tüm yardımcı olan arkadaşlarıma teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Özet	i
Abstract.....	ii
Teşekkür	iii
İçindekiler.....	iv
Çizelgeler Dizini	vi
Şekiller Dizini.....	vii
1. GİRİŞ	1
2. KAYNAK BİLDİRİŞLERİ.....	2
3. MATERYAL VE METOT	3
3.1. Materyal	3
3.2. Metot.....	3
4. ARAŞTIRMA SONUÇLARI	3
4.1 Afganistan Hakkında Genel Bilgiler.....	3
4.1.1. Afganistan Bağcılığının Tarihi	3
4.1.2. Afganistan'ın Coğrafi Konumu	5
4.1.3.Afganistan'ın Tarımı	7
4.2. Afganistan'ın Ekolojik Özellikleri ve Bağcılığa Elverişlilik Yönünden Değerlendirilmesi.....	7
4.2.1. İklim Özellikleri	7
4.2.2. Denizden Yükseklik.....	7
4.2.3. Sıcaklık	8
4.2.4. Güneşlenme.....	8
4.2.5. Don	9
4.2.6. Yağış.....	9
4.2.7. Rüzgar	10
4.2.8.Toprak Özellikleri	11
4.3. Afganistan Bağcılığının Bugünkü Durumu	13
4.3.1. Afganistan Bağcılığının Ülke Ekonomisindeki Yeri.....	13
4.3.2. Bağ Alanlarının Dağılımı	14
4.3.3. Yetiştirilen Çeşitler ve Özellikleri	21

4.3.4. Ürünlerin Değerlendirme Şekilleri	77
4.3.5. Kuru Üzüm Elde Etme Yöntemleri	78
4.4.1. Afganistan Bağlarında Uygulanan Teknik ve Kültürel İşlemler.....	80
4.4.2. Fidan Üretimi.....	80
4.4.3. Bağ Yerinin Seçilmesi	80
4.4.4. Bağ Yerinin Hazırlanması	82
4.4.5. Bağ Tesisi	83
4.4.6. Bağ Aralıkları.....	83
4.4.7. Terbiye Sistemleri	84
4.4.8. Budama Şekilleri	85
4.4.9. Sulama.....	87
4.4.10. Gübreleme	89
4.5. Hastalık ve Zararlılarla Mücadele (Tarımsal Savaşım).....	89
4.6. Toprak İşleme	90
4.7. Hasat, Ambalaj ve Nakliyat	91
4.8. Afganistan Bağcılığının Sorunları ve Bağcılığın Geliştirilmesine Yönelik Alınması Gereken Önlemler	94
4.9. Sonuç.....	97
5. KAYNAKLAR	98

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge	4.2.7.1 :Afganistan İllerine Ait Bazı Meteorolojik Değerler.....	11
Çizelge	4.2.8.2:Afganistan'ın Bazı Bölgelerindeki Toprak Analiz Raporları.....	12
Çizelge	4.3.1.3:Afganistan'da Yıllara Göre Üzüm Üretimi.....	13
Çizelge	4.3.1.4:Afganistan'ın Üzüm İhracatı.....	14
Çizelge	4.3.2.5:Afganistan'da Bağ Alanlarının İllere Göre Dağılımı.....	17
Çizelge	4.3.2.6:Herat İlinin Bağ Alanları Dağılımı.....	17
Çizelge	4.3.2.7:Kandahar İlinin Bağ Alanları Dağılımı.....	20
Çizelge	4.3.3.8 :Afganistan'da Standart Üzüm Çeşitleri.....	22
Çizelge	4.3.3.9:Afganistan'da Standart Üzüm Çeşitlerine Ait Kısa Özellikler.....	23
Çizelge	4.3.3.10:Afganistan Üzüm Çeşitleri (Olgunlaşma Zamanlarına Göre).....	32
Çizelge	4.3.3.11: Afganistan Üzüm Çeşitleri.....	33
Çizelge	4.3.3.12:Afganistan Üzüm Çeşitleri.....	34
Çizelge	4.3.3.13:Afganistan Üzüm Çeşitleri ve Özellikleri.....	67

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil	4.1.1.1:Balh İlinde Tesis Edilmiş Çok Yaşlı Bir Bağın Görüntüsü.....	4
Şekil	4.1.2.2:Afganistan Coğrafi Haritası.....	6
Şekil	4.3.2.3:Afganistan Bağ Alanlarının Haritası.....	16
Şekil	4.3.3.4:Üzüm Çeşitlerinin Yaprakları.....	59
Şekil	4.3.3.5:Afganistan'da Yetiştirilen Üzüm Çeşitlerinin Olgun Salkımları.....	74
Şekil	4.4.6:Kare Dikim.....	84
Şekil	4.4.7:Dikdörtgen Dikim.....	84
Şekil	4.4.8:Hatalı Budama Sonucu.....	87
Şekil	4.7.9:Siyahgak Üzüm Çeşidinin Olgun Salkımı	92
Şekil	4.8.10:Hastalık ve Zararlılara Karşı Yeterli Mücadele Yapılmamış Bağın Görünüşü.....	95

1. GİRİŞ

Afganistan, dağlık bir ülke olmasının yanında, değişik ekolojilerin etkisiyle zengin tarımsal üretime sahip bir ülkedir. Ülkede meyve, sebze ve bağ alanındaki çalışmalar sonucunda ülke bir tarım ülkesi olmanın yanında, insanını besleyebilen ender ülkelerden biri olmuştur. Afganistan, bu üretim miktarı ile, ülkenin içinde bulunduğu olumsuz koşulların aşılması ile önemli bir ihracat ülkesi olma yolundadır.

Özellikle ülkede bağcılık tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Bağcılığın dünya üzerinde ilk kez M.. 3500-4000 yılları arasında Kafkas dağları, Türkistan ve Afganistan, Hindukuş dağları çevresinde başladığı belirtilmektedir (Shirzad 1982).

Afganistan çeşit zenginliği bakımından önemli bir gen potansiyeline sahiptir. Özellikle zm ve meyve eşitleri dünyaca ünlüdür. zm eşitlerinin şekil, renk, tat kriterleri çok iyi olup bu çeşitlerin nakil ve muhafazaya uygunlukları da optimum düzeydedir (Shirzad 1975). Ülkenin bağ alanlarında çok değişik üzüm eşitleri yetiştirilmektedir.

Ülkede var olan bağcılık potansiyelinin korunması ve geliştirilmesi, ülkenin bağcılığı açısından oldukça önem taşımaktadır. Kaliteli sofralık, kurutulmalık ve şıralık üzüm çeşitlerine ve bağcılık için ideal iklim koşullarına sahip olan Afganistan'dan değerlendirme şekilleri itibariyle üzüm, ülke ekonomisine çok önemli katkılar sağlamaktadır. Bu katkının çok daha yüksek oranlara ulaşmasının kolaylıkla mümkün olduğu son yıllarda tarımsal yapı ve üretim içinde hak ettiği teşvik ve destekten sürekli olarak yoksun kalmıştır.

Ülkenin bazı bölgelerin bağlarında filokseranın son yıllardaki yayılış durumunu ortaya koyan bir çalışma yapılmadığı için bu zararlarının gerçek etki alanı bilinmemektedir. Sadece konu uzmanlarının ülkede şehirlere yakın olan değişik yörelere gidip, araştırmışlardır (Kurban 1990).

2. KAYNAK BİLDİRİŞLERİ

Afganistan çok geniş bir çeşit ve tip zenginliğine dolayısı ile büyük bir asma gen potansiyeline sahiptir. Afganistan'ın birçok yöresi, bağcılık bakımından oldukça elverişli bir iklime sahiptir. Öyle ki Afganistan'ın üzüm alanları sera diye adlandırılır. Bu kelime toprak ve iklimin üzüm için ne kadar uygun olduğunu belirtmektedir. Ülkenin bağcılık yapılan belli başlı illeri Parwan'ın Kandahar, Hilmand, Cavzcan (Şibirgan), Herat ve Gazni'dir.

Krochmal ve Nawabi (1959) Afganistan bağcılığı üzerinde araştırmalar yaparak 48 adet üzüm çeşidi tespit etmiştir.

Afganistan bağcılığının gelişmesi asma gen potansiyelinin tespit edilmesine yönelik olarak yapılan çalışmalara gereken önemin verilmesiyle mümkündür. Afganistan asma gen potansiyelinin belirlenmesi amacı ile değişik bölgelerde yetiştirilen üzüm çeşitlerinin tanımlanmasına yönelik, bazı bilimsel çalışmalar yapılmıştır (Nawabi 1971).

Afganistan'ın çok değişik ekolojik koşullara sahip yörelerinde toplanan üzüm çeşitleri arasında, farklı değerlendirme amaçlarına uygun yeni standart üzüm çeşitlerinin seçilebilmesi için çok geniş bir araştırma gerekmektedir (Hamzakheyi 1969).

1969- 1970 yıllarında P.Galet Afganistan bağcılığını ayrıntılı olarak incelenmiş ve Afganistan'da yetiştirilen üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerini vermiştir. (Galet 1969 ve 1970).

Yapılan bu çalışmaların ışığı altında Afganistan'da halen yetiştiriciliği yapılan bütün üzüm çeşitlerinin bir araya toplanması ve böylece asma gen bankası niteliğinde bir milli koleksiyon bağı kurulması yönünde 1971 yılında başlatılan çalışmalar daha sonra bağcılık araştırmaları ülkesel projesi kapsamına alınarak söz konusu gelişmelere etkinlik ve hız kazandırılmıştır. Afganistan'da mevcut olan bağcılık potansiyelinin korunması ve geliştirilmesi de ülkenin bağcılığı açısından oldukça büyük önem taşımaktadır (Shirzad 1971).

Shirzad ve Fahima (1977) Kabul Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nde Afganistan bağlarında uygulanan teknik ve kültürel işlemlerle beraber, bölgede yetişen 27 ünlü üzüm çeşidinin özelliklerini belirten bir çalışma yapmışlardır.

Sidiki ve Samadi (1989) Kabul Üniversitesi'nde yürüttükleri çalışma sonucunda, 117 adet üzüm çeşidinden 24 tanesini Afganistan için standart üzüm çeşitleri olarak tespit etmişlerdir.

3. METARYAL VE METOT

3.1. Materyal

Bu çalışmada, özellikle Kandahar, Parwan, Herat gibi bağcılık yönünden en önemli illeri başta olmak üzere, Afganistan'ın bağ bölgeleri tek tek ele alınarak bu bölgelerde bulunan bağlar incelenmiş ve bağcılık potansiyeli ortaya konulmuştur.

3.2. METOT

Çalışmada çok ayrıntılı olarak literatür incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca, Afganistan İç Savaşı nedeniyle sadece bir kez gidilebilen bağ bölgelerinde tarafımızdan tespit edilen üzüm çeşitlerinin ampelografik özellikleri literatür verilerinden yararlanılarak tamamlanabilmiştir. Afganistan bağcılığına ilişkin incelenen diğer özellikler kendi gözlemlerimiz ve literatür bilgileriyle oluşturulmuştur.

4. ARAŞTIRMA SONUÇLARI

4.1. AFGANİSTAN HAKKINDA GENEL BİLGİLER

4.1.1. AFGANİSTAN BAĞCILIĞININ TARİHİ

Afganistan Asya kıtasında, kavşak niteliği taşıyan, oldukça büyük bir yüzölçüme sahip ülkedir. Ülke yakın çağa kadar devam eden savaşlar nedeniyle bir göç merkezi haline gelmiştir.

Shirzad (1982), Afganistan'ın bağcılık tarihi üzerine yaptığı çalışmalarda üzüm ve bağcılık tarihinin M.Ö. 3500-4000 yıllarında Kafkas dağları, Türkistan, Afganistan'ın Hindukuş dağları eteğinde başladığını belirtir. Bununla beraber, bazı eserlerde Afganistan'da Bronz çağında da bağcılıkla uğraşıldığı ifade edilmektedir (Shirzad 1982, Aşkan 1995).

Yabani asmanın coğrafi yayılış sahası doğuda İran, Türkistan ve Afganistan, Hindukuş dağı eteklerinde kuzeyde Kırım, Dhiester vadilerinde,

Basarabya, Rodop ormanlarında, Balkan yarımadasında, Yunanistan ve Macaristan'da vadiler içinde, Karpatlarda karışık ağaçlı ormanlarda görülür.

Görülüyor ki, yabani asma (*Vitis silvestris*) Hindukuş dağından Portekiz'e Kırım ve Ren'den ve Tunus'a kadar olan bütün memleketlerde sponton olarak yetişmektedir (Oraman 1970).

Afganistan'ın, asmanın ilk defa kültüre alındığı ve kültür asması *Vitis vinifera* XL.'nin anavatanının olduğu bir çok araştırmacı tarafından kabul edilmektedir.

Rus bilginlerinden Vavilow, bitkilerin kökenlerinin tespitinden önce, ziraatinin yapıldığı yerlerinde göz önünde tutulmasının gerekli olduğu ileri sürmektedir. Araştırmacıya göre, her hangi bir bitkinin kökeninin tayininde fazlaca varyasyon gösterdiği yerler önem kazanır. Vavilow, asmanın anavatanı olarak Güney Kafkasya (Afganistan kuzeyinde) ve kuzey doğuyu kabul etmektedir.

Halk inanışına göre Balh ilinde tesis edilmiş 100 yaşını aşmış bir bağ bulunmaktadır (Şekil 4).

Şekil 4.1.1.1. Balh ilinde tesis edilmiş çok yaşlı bir bağın görüntüsü

4.1.2. AFGANİSTAN'IN COGRAFI KONUMU

Afganistan, Hindistan yarı kıtası, Orta Asya ve Orta Doğu ülkeleri arasında yer alan, denize açılışı olmadığı halde, kara ulaşımı açısından son derece elverişli bir yerde bulunduğu için eski çağlarda "dünyanın kavşak noktası" diye adlandırılmıştır. Kuzeyde Türkmenistan ve Özbekistan, kuzey doğuda ve güney doğuda Pakistan, kuzey doğu uçta Çin ile komşudur. Afganistan'ın yüzölçümü 652.090 kilometrekaredir.(Şekil 2).

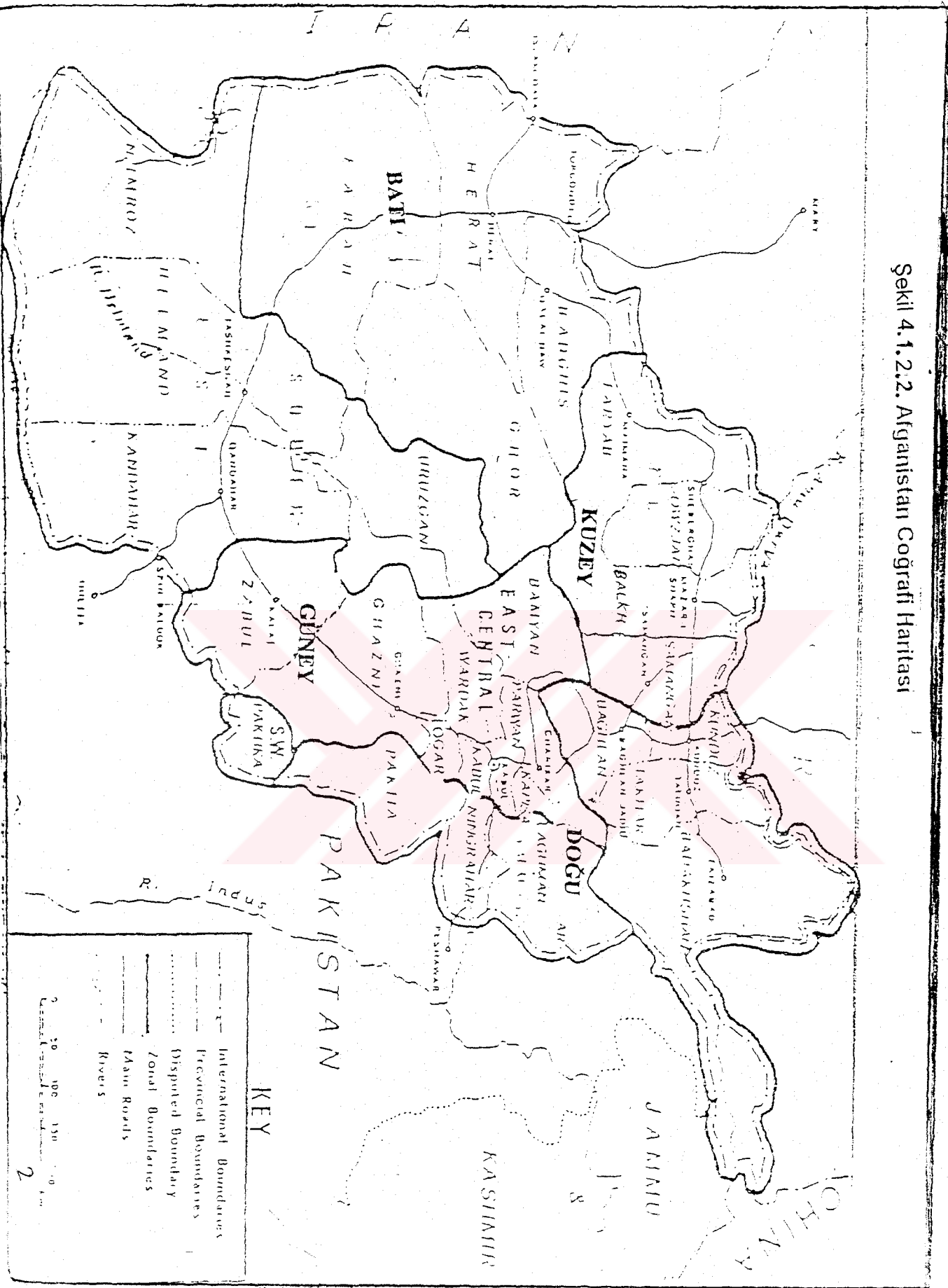
Afganistan yüksek İran Yaylası ile Hindukuş sıradağlarının uzantısı olan bölgeyi kaplamaktadır. Özellikle Hindikuş dağları ülkeyi enlemesine ortadan ikiye bölerek ulaşımı güçleştirmektedir. Ülkenin geri kalan kısmında ise yüksek yaylalar bulunmaktadır.

Ülke akar sular bakımından oldukça zengin olup, büyük akarsular Hindukuş dağlarından doğarak, genellikle dört ana yöne akarlar. En önemli su kaynakları Kabul ırmağı, Hilmand ırmağı, Heri Rod ırmağı ve Kunduz ırmaklarıdır.

Ülkenin doğu kesiminde çam ormanları, kuzey ve kuzeybatıdaki dağlarda fıstık alanları bulunurken, ülkenin büyük bir kısmı çıplak ya da bozkır bitkileriyle kaplıdır.

İlkbaharda yaşayan otlar, göçebe hayvancılık yapılmasına olanak verir. Afganistan'daki başlıca yaban hayvanları arasında; kurt, sırtlan, tilki, leopar, ceylan, ayı ve dağ keçisi sayılabilir.

Şekil 4.1.2.2. Afganistan Coğrafi Haritası

4.1.3. AFGANİSTAN TARIMI

Tarım alanında kendi kendine yeterli ender ülkelerden birisi olan Afganistan'da bağcılık, meyvecilik, sebzeçilik ve bütün zirai üretim rahatlıkla yapılmaktadır. Ülkede buğday, nohut, mercimek, arpa, pamuk yaygın olarak yetiştirilmektedir.

Afganistan ekonomisi temelde tarıma dayalıdır. Başlıca besin ürünü buğday, sulamayla önemli ölçüde yetiştirilir. Ticarete yönelik ürünlerin başındaysa pamuk gelir. Ayrıca az miktarda da olsa çeşitli sebze ve meyveler (özellikle üzüm ve kavun, karpuz) yetiştirilir. Hayvancılık ürünlerinden deri, post ve karakul koyunu kürkleri, büyük ölçüde yurt dışına satılır. 1979-1988 yılları arasında tarım üretimi % 50 azalmıştır. Üstelik sulama kanallarının savaştan büyük zarar görmesi nedeniyle üretimin yeniden geliştirilmesinde büyük güçlüklerle karşılaşmaktadır.

4.2. AFGANİSTAN'IN EKOLOJİK ÖZELLİKLERİNİN BAĞCILIĞA ELVERİŞLİLİK YÖNÜYLE İNCELENMESİ

4.2.1. İklim Özellikleri

Galet'in verdiği rakamlara göre ülkenin kış sıcakları ortalama -20 °C'dir. Kabul max. 37.7 °C min. -25.8 °C ve Farah Max. 46 °C Min. -5 °C bulunmaktadır.

Afganistan'da illere göre yıllık ortalama sıcaklıklar Çizeige 1'de verilmiştir. Buna göre illerinde ortalama sıcaklıklar yönüyle bağcılık açısından bir sorun bulunmamaktadır.

4.2.2. Denizden Yükseklik (m)

Afganistan denizden yüksekliği en az 300 m en yüksek yer ise 3000 m'dir. Hindukuş dağı 7800 m yüksekliğindedir. Rus araştırmacı Vavilow Afganistan'da bağ alanlarının daha çok denizden 2100 m yükseklikte yer aldığını belirtmekte, Fransız araştırmacı Humhum ise bağ alanlarının en fazla 2300 m yükseklikte bulunduğunu, 2250 m. yükseklikte yetiştirilen üzüm çeşitlerinin daha az kalitede kurutmalık özellikler taşıdığını bildirmektedir.

Afganistan'ın denizden ortalama yüksekliği 1183.10 m'dir. Ülkede bağcılık ticari anlamda Kandahar 1010 m, Herat 964 m, Gazni 2183 m,

Parwan 1800 m ve Şibirgan 360 metre arasında rakıma sahip olan şehirlerinde yapılmaktadır.

4.2.3.Sıcaklık

Sıcaklığın yüksekliği veya düşüklüğü metabolik olayları farklı yönde etkilemektedir. Bu yüzden büyüme ve gelişme farklı düzeylerde ortaya çıkmaktadır. Örneğin, iyi bir büyüme için bitkide asimilasyon hızı solunum hızından fazla olmalıdır.

Afganistan'ın ortalama sıcaklık değeri en yüksek olan şehirleri; Farah (42.3 °C) en düşük olan şehir ise Lâl (-21,4°C)'dir.

Sıcaklığın aylara göre değişimi incelendiğinde; Afganistan'da sıcaklığın en yüksek olduğu aylar, Haziran, Temmuz, Ağustos aylarıdır. Kışın en soğuk olduğu aylar ise Aralık, Ocak, Şubat aylarıdır. Ortalama sıcaklıklar kış ve yaz aylarında büyük farklılıklar göstermektedir. Yazın en sıcak şehirler Farah (42.3 °C), Hust (41.°C) Calalabad (40.6 °C)'dir. Kış aylarında, en düşük olan şehirler ise Hilmand (-12.7 °C), Gazni (-10.7 °C), Kabul (-7.4 °C)'dir.

Ülkenin bazı bölgelerinde hakim olan karasal iklimin karakteristik özellikleri görülür. Kışlar soğuk ve yağışlı, yazlar ise sıcak ve kuraktır. Bununla birlikte çok sayıda olmasa da yerel mahiyetteki topoğrafik faktörler yüzünden değişik karakter gösteren mikroklima iklimler de mevcuttur. Bu alanların bazılarında rakım 700m'nin altındadır. Buralarda çoğu meyve ve sebzenin yetiştirilmesi mümkündür.

4.2.4. Güneşlenme

Asmanın güneşlenme isteği en az 1300 saattir. Ancak ekonomik anlamda bağcılık için bu değer 1500 - 1600 saatten az olmamalıdır. Afganistan'da güneşlenme açısından her hangi bir sorun bulunmamaktadır.

Maimana ilinde ve civar illerinde bu değer 1520 - 1650 saat arasında değişmektedir. Bağlarda bilhassa yazın, üzümün olgunlaşma döneminde güneş ışığına daha fazla ihtiyaç vardır. Güneş ışığı üzümün iyi olgunlaşmasını ve renklenmesini sağlayarak daha bol ve kaliteli ürün alınmasına etkili olur. Örneğin Kandahar ili ve bölgedeki bağların

güneşlenme süresi diğer bölgelere göre daha fazladır. Bu nedenle bu bölgelerde yetiştirilen üzüm çeşitleri daha kaliteli olmaktadır (Shirzad 1982).

Çizelge 1'de % olarak güneşleme süresi verilmiştir.

4.2.5. Don

Afganistan bağıcılığını kısıtlayan en önemli iklim olaylarından biridir. Özellikle ilkbaharın son donları büyük zarar yapar. Asmanın yeşil sürgünleri ve çiçek somakları 0 °C'nin altında zarar görür. Bölgelerde zarar görme derecesi üzüm çeşitlerine göre -1, -3 °C arasında değişir. Bağlarda yaprak dökümünden sonra asma organları -13 °C'ye kadar olan soğuklara dayanabilir. İyi odunlaşmayan dal ve çubuklar daha hafif donlardan etkilenir. Bölgelerde -18 °C'de üzüm çeşitlerinin büyük çoğunluğu donar.

Ülkenin ortasındaki ve kuzey batısındaki bölgeler karasal iklimin karakteristik özelliklerini gösterirler. Kışlar soğuk ve yağışlı, yazlar ise sıcak ve kuraktır. Bununla birlikte çok sayıda olmasa da yerel mahiyetteki topografik faktörler yüzünden değişik karakterler gösteren mikroklima iklimler de mevcuttur (Anonymous, 1989b).

Ülkede ortalama sıcaklık 0 °C'nin altına yılda 150-155 gün düşmektedir. Don tehlikesi en fazla olan şehirler; Kabul, Hilman, Mazar - i Faizabad şehirleridir. Özellikle bağıcılık yapılan bu bölgelerde don zararından korunmak amacıyla geç budama yapılarak asmanın geç uyanması teşvik edilmek suretiyle korunma sağlanmaktadır (Anonymous, 1989 a ve b).

4.2.6. Yağış

İklim olaylarından yağış, asmanın su isteğinin karşılanmasında etkindir. Afganistan'da bağıcılık daha çok kurak yörelerde ve meyilli arazilerde yapılmaktadır.

Bölgelere göre yıllık ortalama yağış miktarı farklılık gösterip, en fazla yağış alan bölgeler Faizabad (521 mm), Karizmir (433 mm) ve Maimana (372 mm)'dir. En az yağış alan bölgeler ise Mazar- i Şarif (190 mm), Calalabad (171 mm) ve Host (89 mm)'dir. En fazla yağış Aralık, Ocak, Şubat aylarında

düşerken en az yağış Temmuz, Ağustos aylarında düşmektedir (Anonymous, 1989 a ve b).

Görüldüğü gibi mevcut yağışlar bazı bölgelerde asmanın su isteğinin karşılanmasında yeterli değildir. Bununla birlikte etkili yağışlar ilkbahar mevsimindedir. Bu dönemde yağın yağışlar çiçeklenme zamanında yağış ve nemli hava çiçek tozu uçuşunu azaltacağından dişi çiçekli çeşitlerde döllenme yetersizliğine yol açar, salkımlar seyrek taneli olur.

4.2.7. Rüzgar

Bağcılıkta rüzgar çok yönlü etki yapmaktadır. Diğer iklim faktörleri uygun olmak şartıyla rüzgardan korunmuş yerler bağ için uygundur. Afganistan'ın özellikle kuzey batısındaki Badgis bölgesinde mevsim rüzgarların çok kuvvetli olması nedeniyle ilkbaharda körpe sürgünler kırılmakta, çiçeklenme engellenerek, tane olgunlaşması sırasında kabuğun sertleşmesine neden olarak tadın bozulmasına neden olmaktadır. Bu nedenle rüzgarın etkisini azaltıcı önlemlerin alınması gerekmektedir. Bununla beraber diğer bölgelerde rüzgar hızı bağcılık yapmaya uygun hızlarda olup önemli bir sorun yaratmamaktadır. Afganistan'ın ortalama olarak rüzgar hızı 1.9-2 m./sn 'yi eser ve bağcılık için uygundur.

Çizelge 4. 2.7. 1. Afganistan illerine Ait Bazı Meteorolojik Değerler (Uzun Yıllar Ortalaması Olarak) (Anonymous 1989b).

İller	Denizden Yükseklik (m)	Yıllık en az yağış mik. (mm)	En Yük. sic. (°C)	En Düş. Sic. (°C)	Ortalama Sıcaklık (°C)	Güneşlenme Süresi (%)	Rüzgar Hızı (m/sn)
Faizabad	1200	101	35.5	-4.4	13.3	73	0.9
Şıbrgan	360	37.8	37.8	-3.5	16.4	86	2.1
Balh	378	40	38.6	-2.0	16.9	81	2.1
Kunduz	433	75	38.7	-2.4	16.5	80	1.8
Gardiz	1280	48	29.9	-2.6	12.1	85	1.9
Helmand	2070	50	29.2	-12.7	17.0	82	1.4
Lal	2800	68	25.2	-21.4	2.9	89	1.2
Kabul	1791	78	32.2	-7.4	11.7	80	1.7
Calalabad	580	36	40.6	-2.6	21.5	78	1.0
Gazni	2183	67	30.8	-10.7	9.5	88	3.1
Farah	660	24	42.3	0.8	19.7	85	1.4
Nimroz	780	21	41.7	0.6	19.5	88	1.8
Kandahar	1010	51	40.4	0.1	18.3	89	2.1
Bağlan	510	62	37.4	-2.5	14.8	80	0.9
Maimana	815	90	35.4	-1.9	14.4	85	1.9
Cabulsırac	1630	142	31.4	0.2	15.0	82	2.5
Karizimir	1905	121	30.8	-7.1	10.5	80	1.1
Herat	964	48	36.4	-2.9	16.2	85	2.9
Host	1146	76	35.3	-1.1	17.0	79 C	1.6

4.2.8. Toprak Özellikleri

Ülkenin bazı bölgelerinden alınan toprak örneklerinde yapılan analizlerde değişen düzeylerde tuz, kireç, ph gibi kimyasal özellikleri içerdikleri besin maddelerince desteklenmesinin gerektiği anlaşılmıştır. Afganistan bağlarında gübreleme çok az yapılmış veya hiç yapılamamıştır. Oysa ki asma öteki kültür bitkilerinin yetişemediği topraklarda yetişebilen bir bitki olarak belirtilmektedir (Pastidis 1963). Çok farklı toprak tiplerinde yetiştiricilik önemli sorunlar çıkmadan ülkemizde yapılabilmektedir. Afganistan toprak tiplerine göre şu alt bölgelerde incelenebilir (Çizelge 2).

↪

Çizelge 4.2.82. Afganistan'ın Bazı Bölgelerindeki Toprak Analiz Raporları

Örneğin Alındığı Yer	Analiz Sonuçları			
	pH	% Total Tuz	Toplam Kireç	% Organik Madde
Faizabad	7.6	0.435	10.4	0.96
Gardiz	7.4	0.145	9.7	0.85
Oruzgan	7.2	0.107	18.46	1.59
Karizimir	8.1	0.101	11.3	1.67
Samangan	.9	0.165	20.11	1.95
Tahar	8.1	0.120	12.5	1.90

Tınlı Topraklar

Tarımda kullanılan en geniş toprak gurubunu oluşturmaktadır. Tınlı topraklar bünyelerinde bulunan, kum, mil, kil ve organik madde miktarına göre adlandırılırlar. Bu tip topraklar ülkenin güneyinde bulunmakta olup, bağcılık için uygun topraklardır.

Kumlu Topraklar

Kaba yapılı, su tutma kapasitesi düşük, nisbeten verimsiz ve çok asit topraklardır. Kumlu topraklar çabuk ısınır ve kururlar bunlar iyi havalanmaları nedeniyle sıcak topraklardır ve erkencilik açısından değerlendirilebilir.

Bu tip topraklar ülkenin merkezi kesimlerinde ve kuzey bölgesinde bulunmaktadır.

Taşlı (Çakıllı) Topraklar

Bu toprakların su tutma kapasiteleri düşüktür. İçerdiğinde % 80 oranında taş ve çakıl, % 20 oranında ince toprak bulunmaktadır. Kayalıklarda bulunmakta ve çabuk ısınmaları ve iyi havalanmaları nedeniyle erkencilik bakımından değerlendirirler.

Bu tip topraklar ülkenin güney batısındaki iç bölgelerde görülür ve bağcılık için pek uygun değildir.

Organik Topraklar

Organik topraklar kısmen veya tamamen parçalanmış bitki artıklarından meydana gelirler. Bu toprakların rengi, kırmızımsı kahverengile siyah arasındadır.

Bu tip topraklar, güney bölgesinde bulunur ve diğer bölgelerde nadir görünmektedir.

Marnlı Topraklar

Bu tip topraklar, ülkenin hemen her yerinde yaygındır.

Killi Topraklar

Afganistan'ın doğu ve güney bölgelerinde görülüp bu tip topraklarda bağcılık yapılmakta ancak su kullanılmamaktadır.

4.3. AFGANİSTAN BAĞCILIĞININ BUGÜNKÜ DURUMU

4.3.1. Afganistan Bağcılığının Ülke Ekonomisindeki Yeri

Yabani asmanın ilk olarak görüldüğü yerlerden biri Afganistan'dır. Bu nedenle Afganistan köklü bir bağcılık tarihine sahiptir. Bugün tarımsal üretim yönünden bağcılık, meyve ve sebze üretiminden daha fazla yapılmaktadır.

0 Ticari olarak bağcılık Kandahar, Hilmand, Cavzcan, Herat ve Gazni illerinde yapılmaktadır. Ülkede üretilen üzümler Pakistan, Hindistan, İngiltere, Japonya, Rusya, Almanya, Fransa ve Çin'e ihraç edilmektedir (Anonymaus 1980).

Çizelge 4.3.1.3. Afganistan'da yıllara göre üzüm üretimi (Çelik 1998);

Yıllar	Üretim (ton)
1972	316.000
1973	345.000
1974	385.000
1975	420.000
1976	424.000
1977	427.000
1989	33.000
1990-91	55.000
1992-93	50.000
1993-94	55.000
1994-95	150.000

Afganistan'da ürünlerin bir çoğu dünyaca tanınan önemli çeşitler arasında bulunmaktadır.. Ülkenin kuzey bölgesi önemli bir geçit bölgesi olup bu bölgeler sofralık, kurutmalık ve şıralık üzüm için uygundur. Üzüm üretimi en fazla olan şehir Kandahar'dır (Shirzad 1982).

Ülke büyük bir asma gen potansiyeline sahip olmasına ve üzüm yetiştiriciliği için uygun ekolojiye sahip olmasına rağmen, uzun yıllardır devam eden savaşın olumsuz etkilerinin beraberinde getirdiği eski teknik ve bilgilerin hâlâ kullanılması, bir çeşit standardizasyonu'nun yapılmayışı, yeni terbiye sistemlerinin uygulanmayışı, hastalık ve zararlılarla mücadelede etkin yöntemlerin kullanılmaması nedeniyle bağ alanları ve verimde son yıllarda düşüş görülmektedir. Bununla beraber özellikle elde edilen ürünlerin muhafazalarının yeterince yapılmaması ve diğer tarımsal faaliyetleri sınırlandıran diğer bir nedendir (Hodgson 1973).

1961 ve 1965 yıllarında üzüm ihracatı Çizelge 4'de verilmiştir.

Çizelge 4.3.1.4. Afganistan'ın Üzüm İhracatı

YILLAR	TAZE ÜZÜM (ton)	KURU ÜZÜM (ton)
1961	8563	18.900
1965	357	18.668

Afganistan'da taze üzüm ihracatında bazı zorluklar çekilmektedir. Bu zorluklar daha çok taze üzüm taşımacılığindeki aksaklıklardan kaynaklanmaktadır. Kuru üzüm üretimi ihracatı Afganistan için daha çok önemlidir. Kuru üzüm üretim ve ihracatı yıllara göre değişmekle birlikte yıllık ortalama 12000 ile 24000 ton arasındadır. Kuru üzüm ihracatı devamlı ve düzenli bir şekilde yapılmaktadır. Çünkü kuru üzümün taşınması ve depolaması daha kolaydır. Afganistan'ın kendi içindeki üzüm tüketimini tahmin etmek çok zordur. Galet'e göre Afganistan'da kişi başına 10 kg taze üzüm ve 0.8 kg kuru üzüm düşmektedir. Toplam üzüm tüketimi ise 150.000 tondur.

4.3.2. Bağ Alanlarının Dağılımı

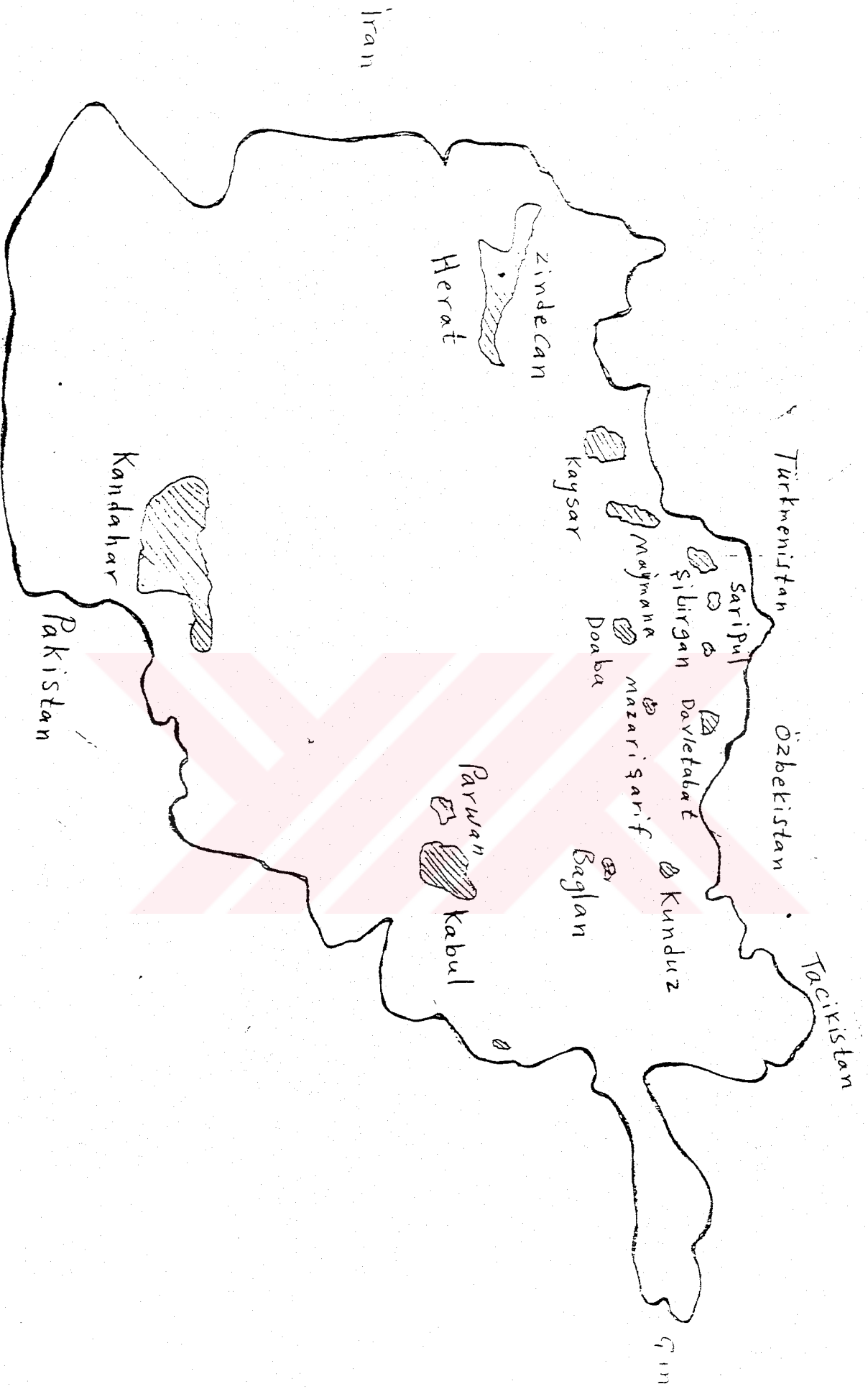
Bağ alanları büyüklüğünü değerlendirmek için 1/100000 ölçüsünde haritalar kullanılmış, 1959'da çizilen bu haritaların üzerinde bağ alanların yeri işaretlerle belirlenmiştir. Değerlendirme sonuçları bilgi yetersizliğinden ve 10 yıldan fazla zamandan beri yapılan dikimlerin belirsizliğinden bölgelerdeki bağ alanlarının miktarı 150.000 ha olarak kabul edilmektedir.

1993 yılı istatistik verilerine göre Afganistan'da bağ alanı: 48.000 ha., yaş üzüm üretimi: 330.000 ton olarak gerçekleşmiştir. (Çelik 1998).

Galet'in çalışmalarında Afganistan'ın bağ alanları toplam olarak 37.750 hektar bağ bulunuyor ve bölgelere göre dağılımı Kabul - Charikar 10.000 ha, Kandahar 15000 ha, Herat 5000 ha, Mazar-i-sharif 3000 ha, Kunduz 1000 ha, Maimana 3.750 hektar bulunmaktadır (Galet 1969).

Bağ alanlarının dağılımı bölgelere göre şekil 3. gösterilmektedir.

Şekil 4.3.2.3. Afganistan Bağ Alanlarının Haritası

Çizelge 4.3.2. 5.Afganistan'da bağ alanlarının illere göre dağılımı
(Hamzakheyl ve Shirzad 1971).

İller	Bağ Alanı (ha)	İller	Bağ Alanı (ha)
Kandahar	18.500	Badgis	4.200
Parwan	15.100	Badahşan	4.000
Herat	5.000	Hilmand	4.300
Gazni	10.500	Paktiya	3.600
Kunduz	7.000	Orzgan	3.000
Balh (Mazari Şerif)	6.700	Ningarhar	2.900
Cavzcan	6.500	Lagman	2.800
Tahar	5.300	Farah	2.600
Logar	5.000	Zabul	2.600
Bağlan	5.000	Maydan	2.000
Samangan	4.700	Bamiyan	2.000
Kabul	4.400	Nimroz	1.800
Fariyab	4.300	Gör	1.500

Herat Bağcılığı

Bu bölgenin bağlarının diğerlerinden ayıran nokta, 560 km'lik yol. Bu yolun büyük bir bölümü işlenmemiş, dağlık ve ıssız bölgelerle doludur.

Çizelge 4.3.2.6. Herat İlinin Bağ Alanları Dağılımı (ha) (Galet 1969)

HERAT İLİ	Hektar
Herat Merkez	630
Kabukh	15
Rowdza Bagh	2.176
Marwa	160
Qalat-i Arbad Azam	13
Ghuryan	321
Zindajan	650
Pahra	67
TOPLAM	4.032

Bu bağların coğrafik dağılımları şu şekildedir. Bağlar, Hari-roud nehir vadisinin topraklarında, iran sınırından ve Herat'ın doğusunun 60'ıncı km'sinde biten, Paropamisus dağlarının eteğinde, bulunuyor.

Asma, haritada, Herat'ın batısının 115. km'sinde (680 m yükseklikte) Kalat-i Arbad isimli küçük bir şehirde başlıyor. Bağlar, Hari-roud'un sol kıyısında, Ghuryan ve Bara Abad arasında büyümeye başlıyorlar. Biraz ilerde, aynı kıyıda büyük bir bağ bulunuyor. Herat'tan 37 km uzaklıkta. Zindacan (400 m yükseklikte) şehrinin civarında. Bu vadinin yukarılarında Qhawha'da (Herat'tan 17 km uzaklıkta) önemli bir bağ alanı görüyoruz. Paula bağları ve Herat'ın kapılarında, özellikle Sana Naw'da ve Saynan'da birçok önemli bağlar bulunuyor. Herat'ın kuzeyinde birçok küçük bağlarla Karşılaşıyoruz. Her köyün civarında, Hari-Roud nehrinin her bir tarafında, gördüğümüz en önemli bağ, Herat'ın 15 km uzaklığında, Ghoran'ın kuzey doğu tarafında. Son asmalar, bölgenin kuzeyini kapsayan ve yüksekliği 2246 m olan dağların eteğindeki Rowdza Bagh'da bulunuyor.

Herat'ın çıkışında, doğu'da, Hari-roud'un her iki tarafında da asmalar hala duruyor. Özellikle Şya - Wusan, Salimi ve Tunyan'da (Herat'a 26 km). Bunun daha yukarısında Parseller, Fuksan'da daha çok seyrekleşiyor ve Mariva'dan sonra, Obey'e 16 km kala hiç bağ bulunmuyor.

Ghoran bağların ürünleri

Taze üzümün toplamı 25.000 ile 30000 ton arasında değerlendirilebilir, bir bölümü kurutulması gerekiyor.

İlk görünüşe göre buralarda diğer yerlere nazaran daha az Kishmish (kuru üzüm) üretiliyor. İran'ın etkisinin de büyük bir rolü var, çünkü karşılaştığımız çeşitlerin çoğu, Fokhriler gibi bu bölgede daha önce görülmüştür.

Mazar-i Sharif bağcılığı

Balk bölgesinin önemli bir bağcılığı var. Gözetlemeler ve bağcılarının söylediklerine göre bunu 3000 hektar olarak değerlendirmişler. Çünkü çoğu asmalar Balk haritası üzerinde görülmüyor. Özellikle Daulatabad civarında, asma olarak 2000 hektar, ve üstelik söylenilmeyen bu bölgede başka

asmalar olabilir. Bunların haritada bulunan bu asmaları da katmak gerekir. Balkh'ta bağ alanları toplam olarak 2320 hektar olup ilçelere göre dağılımı Mazar-i-şarîf 77 (ha), Marmol 8 (ha), Pir-Nakhchir 235 (ha), Daulatabad 2000 hektar bulunmaktadır. Balkh'ın güneyinde bulunan küçük bir şehir, ovalık bir bölge, yüksekliği 320 m Daulatabad'ın sadece birkaç bin nüfusu vardır. Bu şehir güney enlemin 37'nci derecesinde bulunuyor ve Asmalar, her zaman, kurutulmuş topraktan yapılmış duvarla çevrili bahçenin içinde, 1,50 m yüksekliğinde oluyor, ve toprak yığınlarının dibine dikiliyor. Sarmaşıcı dallı sapsar yığınının bir kenarına yatırılıyor ve uçları diğer yana düşüyor. Sarmaşıcı dalların, baharda, 3 tomurcuğu budanıyor ve haliyle kolları daha çabuk uzuyor, ve yığıntılar üzerine kıvrılıyor. Fidanların ömrü genelde 20 yıla yakın oluyor, sonra söküyorlar. Toprağı işliyorlar ve bel kürekle tekrar toprak yığıntılarını yapıyorlar.

Tarım işletmesinin yoğunluğu, diğenin başı 100 ayak, yani hektarda 500 asma ama bazen biraz daha yüksek ve hektar başı 1000 ayağa yakın olabiliyor. Toprak verimli olduğu için yabancı otlar çok bulunuyor. Burada sulamalar her 35 günde bir yapılıyor, çünkü su az bulunuyor.

Kunduz Bağları.

Bu bağlar diğerleriyle aynı enlemde bulunuyor. Bölge çok zengin bir tarım bölgesi, bakımlı birçok bağ ve tarlası var. Yükseklik ortalaması 400 m, üzerinde ve en fazla yağış ölçüm 200 mm'yi buluyor. Elimizdeki 1/100000⁰'lik tek harita sadece 300 hektarı gösteriyor ama biz yeni bağları göze alarak 1000 hektar olarak sayıyoruz.

Daulatabad bölgesi gibi, asmalar, 3.50 genişliğinde ve 1m yüksekliğindeki toprak yığıntıların dibine dikiliyor. Bütün sürülmüş topraklar bel kürek ile işleniyor. Bu işlem yılda iki defa tekrarlanıyor. Mart'ta ve Temmuz'da genelde yılda bir defa sulanır. Bağların bitki örtüsünün durumu iyi ve kuraklıktan etkilenmedikleri ortada, nemlilik örtüsü kökleri serin tutabilecek kadar yeterli gelebilir.

Bu bağların verimi yerel tüketimine yöneliktir.

Maimana Bağcılığı

Haritalara göre, bu bölge Afganistan'ın güney doğusunda ve 3 üzüm bağı bulunuyor.

Andkoy bağının güneyinde, şehrin kuzeyinde, 100 hektarlık, Shirin Tagao vadisinde önemli bağlar bulunmaktadır.

Maimana'ya doğru yolu devam ederek, haritada 1500 hektarlık Char Shanga bağını görüyoruz. Shirin Togas vadisinde, Rahmatabad'dan Eslim'e kadar uzanıyor yani 30 km uzaklığında Maimana civarında bağlar bulunuyor.

Maimana bahsının 60 km uzaklığında, Darya-i-Kaysar vadisinde bir bağ, 28 km uzaklığında qaysar'dan Çahar Samba'ya uzanıyor, ova bağı (100 m yüksekliğinden daha az) aşağı yukarı 600 hektarlık bir bağıdır. Daaba bağında, Sheberghan bölgesinde 1000 hektarlık bağ alanı görülmekte. Bu bağ Shor Aba ve Jifan vadisinde, 12 km üzerinde özellikle Daaba ve Sangchorak arasında dağılan 1000 m yüksekliğinde, bulunuyor. Darya-i-Sarı-Pul'dan Khval ve qongya vadisinde Maimana'nın 100 km doğusunda .50 hektarlık bir bağ bulunuyor.

Baghlan, bağcılığında aşağı yukarı 50 hektar bağ alanı bulunuyor.

Kandahar tarım müdürlüğünün verilerine göre bağ alanları

Çizelge 4.3.2.7. Kandahar İlinin Bağ Alanları Dağılımı (ha) (Galet 1969).

KANDAHAR İLİ	Hektar
Kandahar Merkez	5.250
Daman	215
Rubat	1.450
Pancvai	1.175
Doab	50
Talukan	2000
Suyen	2.750
Dene Buci	1
TOPLAM	12.891

Kaliteli sofralık, kurutmalık ve şıralık üzüm çeşitlerine ve bağcılık için ideal olarak iklim koşullarına sahip olan Afganistan değerlendirme şekilleri itibariyle ülke ekonomisine çok önemli katkılar sağlayan bağcılık, bu katkının

çok daha yüksek oranlara ulaşmasının kolaylıkla mümkün olduğu son yıllarda, tarımsal yapı ve üretim içinde hak ettiği teşvik ve destekten sürekli olarak yoksun kalmıştır.

4.3.3. YETİŞTİRİLEN ÇEŞİTLER VE ÖZELLİKLERİ

Bağcılık kültürünün anavatanı olarak kabul edilirken Afganistan iklim koşulları ve çeşit zenginliği ile büyük bir asma gen potansiyeline sahiptir.

Ülkenin asma gen potansiyelini belirtmek amacıyla yapılan çalışmalar ülkede yetişen üzüm çeşitlerinin dünya standartlarında olduğunu göstermiştir.

Galet P. 1977'de Afganistan'ın üzüm çeşitlerini belirlemek ve özellikleri tanıtmak amacıyla yaptığı çalışmalarda şu kriterleri incelemiştir.

1. Yaprak yapısı ve şekli
2. Salkım yapısı, şekil, salkımda tane tutumu
3. Tane şekli, ölçüleri ve rengi (bazı çeşitlerde tat)
4. Tanede çekirdek sayısı, ölçümü
5. Ülkedeki üzüm yetiştirilen bölgeler
6. Bazı çeşitlere ait kuru madde ve asit miktarları
7. Olgunluk zamanları
8. Tane rengi

Bu araştırmanın sonucunda Afganistan'ın bağcılığının geleceğinin parlak olduğu belirtilmiştir. Bununla beraber üretimde teknik malzemenin yetersiz oluşu, kalitesiz çeşit kullanılması, depolamanın yapılmaması yetiştiriciliği olumsuz olarak etkileyen en önemli etkenler olduğu belirtilmektedir.

Galet (1970) bu çalışmada olgunlaşma durumuna göre 117 adet üzüm çeşidini belirlemiştir (Sidiki ve Samadi 1989). Bu çalışmada en verimli çeşitler Abcuş safid ve Kişmiş-i şamali olduğunu tespit etmiştir.

Shirzad (1982) Afgan üzüm çeşitlerinin belirlenmesi üzerine yaptığı çalışmada 117 üzüm çeşidinin özelliklerini belirlemiştir. Bu çalışmada Shirzad (1982) 117 adet üzüm çeşidi belirlemişse de bunların ancak 27'si bugün

ekonomik anlamda yetiştiriciliği yapılan standart çeşitlerdir. Bu 27 standart üzüm çeşidinin isimleri ve çeşit özellikleri verilmiştir.

Cizelge 4.3.3.8. Afganistan'da Standart Üzüm Çeşitleri

ÜZÜM ÇEŞİTLERİ	ÜZÜM ÇEŞİTLERİ
Abjosh	Katah Shah Sawari
Aquili-i Siah	Khalili
Aquili-i Safid	Kishmish Safid
Askari	Kishmish-i Shamali
Awee Safid	Lal-i Pushtigul
Chishm-i Gaw	Lal-i Safid
Dil-i Murgh	Lal-i Siah
Fakhricha Safid	Monukka-i Safid
Fakhri Safid	Monukka-i Siah
Gholadan	Nadiri
Haita	Raucha Safid
Husaini-i Daba	Roucha Surh
Husaini-i Kilk-i Arus	Sahibi Siah
Katah	

Dip not : Safid (beyaz), Surh (kırmızı), Siah (siyah)

Çizelge 4.3.3.9. Afganistan'da Standart Üzüm Çeşitlerine Ait Kısa Özellikleri

ÜZÜM ÇEŞİTLERİNİN ÖZELLİKLERİ				
SAYI		1	2	3
ÜZÜM ÇEŞİTLERİ		Abjosh	Aquili-i Sian	Aquili-i Safid
Renk	Tane	Az yeşil	Mor	Sarımsı
	Tane Kabuğu	Yeşil	Kül rengi	Kahverengi
Tane	Şekil	Kalın Kısa	Küçük	İnce ve Kısa
	Kabuk Sertli.	Çok sert	Çok Yumuşak	Yumuşak
Salkım	Şekil	Büyük konik	Yumurta Şekli	Yumurta Şekli
	Tane Tutumu	İyi	Çok iyi	İyi
Tad ve Lezzet		Maynoş	Tatsız	Tatlı
Değerendirme Şekli		Sofralık, Kurutmalık ve ihracat için en iyi üzumdür	Sofralık, Kurutmalık için çok iyidir	Sofralık ve Kurutmalık için iyidir
Hasat Zamanı		15-25 Kasım	Ekim Sonu	Ekim Sonu
Tartım (gr)	Yüz tane	850	160	95
	Bir salkım	360	360	240
Tanede Çekirdek Sayısı		1-3	2-4	Çekirdeksiz
%	Kuru Madde (Şeker)	18	24.5	26
	Asit	0.56	0.30	0.32

Çizelge 4. 3. 3,9'un Devamı

ÜZÜM ÇEŞİTLERİNİN ÖZELLİKLERİ				
SAYI		4	5	6
ÜZÜM ÇEŞİTLERİ		Askari	Awee Safid	Chishm-i Gaw
Renk	Tane	Koyu yeşil	Yeşil	Koyu Kırmızı
	Tane Kabuğu	Yeşil Kenribar Sarısı	Yeşilimsikanverengi	Sarı Yeşilimsi
Tane	Şekil	Dar silindir	Kalın Silindir	Kalın Kısa
	Kabuk Sertliği	Orta	Yumuşak	Çok Sert
Salkım	Şekil	Konik	Konik	Konik
	Tane Tutumu	İyi	İyi	Çok iyi
Tad ve Lezzet		İyi değil	Ekşi	Meynoş
Değerlendirme Şekli		İhracat için iyi	Çok ince ve ihracat için iyi değil	Sofralık için iyi değil
Hasat Zamanı		Ekim ortası	Ekim ortası	20 Ekim
Tartım (gr)	Yüz tane	255	320	720
	Bir salkım	437	470	230
Tanede Çekirdek Sayısı		Çekirdeksiz	1-3	3-6
%	Kuru Madde (Şeker)	20	18	18
	Asit	0.88	80	0.80

Çizelge 4.3.3.9'un Devamı

ÜZÜM ÇEŞİTLERİNİN ÖZELLİKLERİ				
SAYI		7	8	9
ÜZÜM ÇEŞİTLERİ		Dii-Murgh	Fakhricha Sian	Fakhrn Safid
Renk	Tane	Kahverengi	Kırmızı	Yeşil
	Tane Kabuğu	Yeşil	Yeşilimsi	Açık Sarı
Tane	Şekli	Dar Silindir	Silindir	Silindir
	Kabuk Sertliği	Az sert	Sert	Yumuşak
Salkım	Şekli	Konik	Yumurta şekli konik	Büyük Konik
	Tane Tutumu	Normal	çok iyi	Çok iyi
Tad ve Lezzet		Meyhoş	Ekşi	Ekşi
Değerlendirme Şekli		İhracat için iyi değildir. Şaraplıktır.	Sadece Sofralık için iyidir	Sofralık için iyidir
Hasat Zamanı		20 Ekim	20Ekim	Ekim Sonu
Tartım (gr)	Yüz tane	222	335	425
	Bir salkım	228	345	560
Tanede Çekirdek Sayısı		1-3	1	1-3
%	Kuru Madde (Şeker)	15	16	17
	Asit	0.79	0.58	0.79

Çizelge 4.3. 3.9'un Devamı

ÜZÜM ÇEŞİTLERİNİN ÖZELLİKLERİ				
SAYI		10	11	12
ÜZÜM ÇEŞİTLERİ		Gholadan	Haıta	Husaini-i Daba
Renk	Tane	Pembemsi Yeşil	Sarı Yeşilimsi	Kahverengi Yeşilimsi
	Tane Kabuğu	Yeşilimsi Sarı	Sarı	Sarımsın
Tane	Şekil	Dar silindir	Konik	Uzun
	Kabuk Sertliği	Çok yumuşak	Yumuşak	Çok yumuşak
Salkım	Şekil	Kısa konik	Konik	Konik
	Tane Tutumu	İyi	İyi	Normal
Tad ve Lezzet		İyi	Az tatlı	Az tatlı
Değerlendirme Şekli		Sofralık ve ihracat için iyi	Sofralık için çok iyidir	Sofralık ve ihracat için iyidir
Hasat Zamanı		Eylül ortası ve sonu	Eylül Sonu	Kasım ortası
Tartım (gr)	Yüz tane	446	260	680
	Bir salkım	337	240	283
Tanede Çekirdek Sayısı		1-2	1-2	2-3
%	Kuru Madde	25	25	16
	(Şeker)			
	Asit	0.73	0.50	0.34

Çizelge 4.3.3. 9'un Devamı

ÜZÜM ÇEŞİTLERİNİN ÖZELLİKLERİ				
SAYI		13	14	15
ÜZÜM ÇEŞİTLERİ		Husaini Kik-i Arus	Katah	Katah Shah Sawañ
Renk	Tane	Sarı Yeşilimsi	Yeşii	Sarışın pembemsi
	Tane Kabuğu	Sarı	Sarışın	Sarı
Tane	Şekil	İnce Uzun	Silindir	Kalın kısa
	Kabuk Sertliği	Yumuşak	Çok sert	Çok Sert
Salkım	Şekil	Konik Uzun	Konik Yuvarlak	Büyük Konik
	Tane Tutumu	Normal	Çok iyi	İyi
Tad ve Lezzet		Az tatlı	Tatlı	Ekşi
Değerendirme Şekli		Sofralık için Çok iyidir	Sofralık için iyi değerildir.	Çekirdekleri serttir ve sofralık için iyi değerildir.
Hasat Zamanı		25 Eylül-10 Ekim	Eylül Sonu	Ekim Ortası
Tartım (gr)	Yüz tane	615	608	485
	Bir salkım	174	1040	360
Tanede Çekirdek Sayısı		2-3	3-5	2-4
%	Kuru Madde (Şeker)	20	22	18
	Asit	0.25	0.49	0.65

Çizelge 4.3. 3. 9'un Devamı

ÜZÜM ÇEŞİTLERİNİN ÖZELLİKLERİ				
SAYI		16	17	18
ÜZÜM ÇEŞİTLERİ		Khalili	Kishmish Safid	Kishmish-i Shamali
Renk	Tane	Sarı yeşilimsi	Yeşilimsi Sarı	Açık Sarı
	Tane Kabuğu	Sarı	Yeşil	Açık Yeşil
Tane	Şekil	Konik	Dar silindir	Dar Silindir
	Kabuk Sertliği	Yumuşak	Yumuşak	Yumuşak
Salkım	Şekil	Konik	Konik	Uzun Konik
	Tane Tutumu	İyi	İyi	İyi
Tad ve Lezzet		Az tatlı	Tadı az	Tadı iyi değil
Değerlendirme Şekli		Sofralık için çok iyidir	Sofralık ve Kurutmalık	Sofralık kurutmalık ve ihracat için iyi
Hasat Zamanı		Eylül sonu	Ekim ortası	Elül ortası ve sonu
Tartım (gr)	Yüz tane	260	196	210
	Bir salkım	240	1500	333
Tanede Çekirdek Sayısı		1-2	Çekirdeksiz	Çekirdeksiz
%	Kuru Madde (Şeker)	25	20	26
	Asit	0.50	0.59	0.66

Çizelge 4. 3.3.9'un Devamı

ÜZÜM ÇEŞİTLERİNİN ÖZELLİKLERİ				
SAYI		19	20	21
ÜZÜM ÇEŞİTLERİ		La-H Pushtigul	La-H Saifid	La-H Sian
•Renk	Tane	Sarımsın Kırmızı	Yeşil Sarımsın	Kırmızı
	Tane Kabuğu	Sarı	Yeşil	Sarı
Tane	Şekil	Silindirik	Kısa Kalın	İnce - Uzun
	Kabuk Sertliği	Sert	Yumuşak	Yumuşak
Salkım	Şekil	Konik	Konik Yumurta Şekli	Konik
	Tane Tutumu	Normal	İyi	Normal
Tad ve Lezzet		Tatsız	Tatsız	Ekşi
Değerlendirme Şekli		Sofralık için iyi değil	Sofralık için iyi	İhracat için iyi değil
Hasat Zamanı		Ekim ortası	25 Eylül - 10 Ekim	Ekim ortası
Tartım (gr)	Yüz tane	334	575	465
	Bir salkım	320	465	260
Tanede Çekirdek Sayısı		2-4	2-4	2-5
%	Kuru Madde	20	17.5	15
	(Şeker)			
	Asit	0.55	0.49	0.55

Çizelge 4.3.3.9'un Devamı

ÜZÜM ÇEŞİTLERİNİN ÖZELLİKLERİ				
SAYI		22	23	24
ÜZÜM ÇEŞİTLERİ		Monukka-i Safid	Monukka-i Siah	Nadiri
Renk	Tane	Yeşil	Koyu Kırmızı	Kırmızı
	Tane Kabuğu	Yeşil	Kırmızı	Kırmızı
Tane	Şekil	Silindir Şekli	Silindir	Dar İnce Silindir
	Kabuk Sertliği	Sert	Sert	Yumuşak
Salkım	Şekil	Silindir Şekli	Kısa Konik	Küçük Konik
	Tane Tutumu	İyi	İyi	İyi
Tad ve Lezzet		Az	Mayhoş	Meyhoş
Değerlendirme Şekli		Sofralık için iyi	Sofralık için iyi	Sofralık için iyi
Hasat Zamanı		Ekim Sonu	Ekim Sonu	Ekim
Tartım (gr)	Yüz tane	670	549	110
	Bir salkım	700	345	180
Tanede Çekirdek Sayısı		1-2	1-3	2
%	Kuru Madde (Şeker)	15	20	20
	Asit	0.65	0.90	0.65

Çizelge 4.3.3. 9'un Devamı

ÜZÜM ÇEŞİTLERİNİN ÖZELLİKLERİ				
SAYI		25	26	27
ÜZÜM ÇEŞİTLERİ		Raucha Safid	Raucha Surn	Sahibi Siah
Renk	Tane	Kahverengi	Kırmızı	Kırmızı
	Tane Kabuğu	Pembe	Pembe	Yeşil
Tane	Şekil	Kısa Kalın	Kısa Kalın	Uzun
	Kabuk Sertliği	Yumuşak	Yumuşak	Çok Yumuşak
Salkım	Şekli	Küçük konik	Konuk	Küçük konik
	Tane Tutumu	Çok iyi	Normal	İyi
Tad ve Lezzet		Tatsız	Az tatlı	Tatsız
Değerlendirme Şekli		Sofralık için iyi değil	Sofralık için iyi değil	Sofralık için iyi
Hasat Zamanı		20 Ekim	10 Kasım	Ekim Ortası
Tartım (gr)	Yüz tane	85	200	355
	Bir salkım	125	300	265
Tane Çekirdek Sayısı		2	2-4	1-2
%	Kuru Madde	17	22	22.5
	(Şeker)			
	Asit	0.26	0.23	0.48

Çizelge 4.3.3-10. Algınlaşan Üzüm Çeşitleri (Olgunlaşma Zamanlarında Göre)
(Sıdıklı ve Samadlı 1989)

Çok erken olgunlaşan çeşitler Haziran-Temmuz	Erken olgunlaşan çeşitler Temmuz-Sonun Ağustos	Vakıtlı olgunlaşan çeşitler Eylül-Ekim	Orta olgunlaşan çeşitler Kasım	Geç olgunlaşan çeşitler Kasım-Sonun Aralık	
<p>Kandahari safid Fahri safid Mirahmad Mirahmad herati</p>	<p>Şam sarı safid Çakarangutrak safid Sarala-1 safid Rada safid Halili safid Halili safid kabulü Ruqa-1 safid payvandı Halili siyah Kandahari siyah Kandahari siyah katta Ruqa</p>	<p>Äkütü safid Amiri safid Angur katta-1 safid Dilmuğ safid Dilmuğ Fahrica safid Halili macidi safid Kalamak safid Katta Kandahari safid Katta kabulü Katta safid Kalka arus Kışmiş şamalı Lali safid karizmir Katta şasawari Lali safid karabağ Lali yakdana safid Maskasafiddavlatabadi Maskasafid Dalçinisafid Gholadan Monukka-1 Shah Husaini Kilk Arus Lal-1 Shah Fakhi Safid Raucha Safid Khalili</p>	<p>Daldar safid Roqyugı safid Sahibi safid Tabatçı safid Zard canı safid Kulun herati Kulruh parla Lali surhdana Lali surh Kashnadera surh Kışmişsurh Manka surh Kışmiş surh girdak Mankadaba Sahibi surh Sahibi gird Surlağ Çaşm-1 gaw Akuli siyah Çääbi siyah Kalasarısiyah Kışmişsiyah Lağlı siyah Lawri siyah Sahibi siyah Sarkacam</p>	<p>Hila siyah Kulai surt davlatabadi Marmari siyah Siyalgak Abcuşurud Abcuşafid Carai safid Oyi safid Şundurani safid Hila Hilaşundurani Hila safid karizmir Kalaruğak safid Kışmiş safid Mirzai safid Mankakac Parsini safid Poşindi kalamak Askari Rodaki safid Sargak safid Nadiri safid Cuşi surh Fahri puşcul Kairoğulaman surh Kışmişbeydana Mirahmadisurh Strahkişli Husaini Dabaki Monukka-1 Safid Raucha Surh</p>	<p>Fabri bankesafid Fabri kalamak safid Fahripuşğıd Poşanğı safid Manka satilkarizmir Kardarbila Sulıçasafid Şotlak Türkistani safid Talışurh Tağaw Mankai siyah çarlık Mankaisiyahkarizmir Mankasiyah kallatirai Manka Darwaz Türkistani siyah Tiranğardana Taffi</p>

Afganistan'ın üzüm çeşitlerinin üzerinde 1957 - 1959 yılları arasında Krochmal ve Nawabi araştırmalar yapmış ve 48 üzüm asidi tespit etmişlerdir. Türüne ait herhangi bir üzüm çeşidi tespit edilmemiş çalışmada ve ayrı bağlarda Filoksera bulunduğu belirtilmiştir (Krochmal ve Nawabi 1959).

Çizelge 4.3.3.11. Afganistan'ın Üzüm Çeşitleri (Krochmal ve Nawabi 1959)

Abjosh	Haita	Monukka-i Kaj	Taiffi
Aquili-i Siah	Husaini-i Dabah	Monuka-i Safid	Tandaan
Apulli-i Safid	Husaini Kilk-i Arus	Monukka-i Siah	Toqui
Askari	Katah	Muska	
Askari Kandahar	Kattah-i Shumh Suh	Muskagee	
Awee	Khalili	Nadiri	
Chall	Kishmish bidana	Pushingee Qualamak	
Chishm-i Gaw	Kishmish-i Kandahar	Qandahari Haita	
Dil-i Murgh	Kishmish-i Shamali	Qualamak	
Fakhri Qualanrak	Lal-i Liah	Rawcha	
Fakhri Safid	Lal-i Safid	Sahib-i Siah	
Fakhri Safid Kandahari	Lal-i Siah	Sahib-i Gird	
Fahri Pusht-i Gul	Maska	Sakhricha Safid	
Fakhri Pusht-i Jol	Mir Ahmadi	Shoortak	
Gholadan	Monukka-i Daba	Siah Kishmish	

Galet (1970) Afganistan bağcılığını ayrıntılı olarak incelediği çalışmasında, Afganistan'da yetiştirilen üzüm çeşitlerini tespit ederek bu çeşitlere ait kısa ampelografik özellikleri vermiştir. (Çizelge 12) Aşağıda

Galet'in 1970'de yaptığı çalışmasında tespit ettiği üzüm çeşitlerine ait kısa ampelografik özellikleri verilmiştir.

Çizelge 4.3.3. 12. Afganistan Üzüm Çeşitleri (Galet 1970).

Abjoush	Haitablane (Haita Siah)	Lal Safid
Aka Ali Siah	Hakkili Siah	Lal Siah
Askari Kandahar	Halili Machadi safid (Halili Safid)	Lal Sorn
Amiri Safid	Khalili Safid	Lal Yakadona Safid
Auwi Safid	Halili safid	Lore siah
Chaabi Safid	Hosseini Safid	Maska Safid-Daulatabad
Chakar Angurak Safid	Kairer Gleman Sorn	Maska Safid
Chamsar Safid	Kalai sorn Siah	Maska Sorn
Cher Ali Safid	Kalamak Safid	Mir Ahmadi Safid
Chindouani Safid	Kalarauchak Safid	Mir Ahmadi Safid Herat
Delemor Safid	Kandahari Safid	Mir Ahmeti Sorn
Djaous Sorn	Kandahari Siah	mirzai Safid
Eta Safid	Kasnadora sorn	Moiemich Siah
Fakhri Safid	Kata Safid	Monoka Safid
Fakhri Cha Safid	Kata Kandahari Safid	Monoka Siah
Fakhri Loca Safid	Kilkarous Safid	Monoka Sorn
Fakhri Kalamak Safid	Kishmish Safid	Ralchini Safid
Fakhri Pushti Gaui	Kishmish Siah	Raldar safid
Fauchangui safid	Kishmish Sorn	Raucha Piwendi
Pochenji Safid	kishmish Sorn Chunderouani	Raucha Safid
Ghoidan	Kishmish Sorn Guerdak	Raucha Sorn
Haita Safid	Laidone Sorn	Rodakash Safid
Haita Chunderouani Safid		

Çizelge 4.3.3.12'in devamı

Roya Kaouk Safid	Tand Safid
Sahibi Safid	Tchichmigaou
Sahibi Sorh	Teb-Atichi Safid
Sangak Safid	Torkestani Safid
Serkagui Siah	Torkestani Siah
Shortok Safid	Touran Guerdak
Siagag	Zerdjourni safid
Taifi	

Aka Ali Siah

Bu çeşit Paula'da Herat bölgesinde yetiştirilmektedir. Yaprakların genel görüntüsü Syrah yaprağını biraz andırıyor - küçük ve orta boyutlu yapraklar, köşe biçiminde olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 135 - 2 - 46, kalın, tüysüz, yanal, sinüs 30'dan 31'e ve liri saplı sinüs, dar; sivri dişli, orta boyutlu tane rengi siyah.

Amiri Safid

Paula'da, Herat bölgesinde bulunan beyaz bir çeşit orta boyutlu yapraklar, yuvarlak olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 036 - 2 - 79, 31'lik yanal sinüs'ü olan; hafiften oyulmuş yaprak şeklinde; saplı sinüs kapalı itirli veya kenarları hafiften katlanmış, sivri dişli, dar iki yüzünde de yaprak ayası tüysüz beyaz

Chaabi siah veya Chahabi siyah

Balkh'a yakın, Daulatabad bölgesinin çeşit yaprakları genelde küçük, 10 cm x 9 cm, köşe biçiminde olgun 246 - 3- 45, kalın, sonbaharda kısmen kızaran yanal sinüsü 43, sivri ve dar dipli, açık U'lu saplı sinüs; sivri dişli, orta boyutlu, yaprakayası tüysüz., sapın bölgesindeki uzun ve sert tutamlar dışında taneler elipsoit 20 x 14 mm, siyah etli içinde 1 veya 2 büyük çekirdeği olur. 9 x 5 mm, kabuğu düz, çukurcuksuz, küçük ve bodur ağızlıdır.

Chakar Angurak Safid (Tatlı beyaz üzüm çeşitler)

Balkh'a yakın, Daulatabad çeşitler, yapraklar büyük, köşe biçiminde, 136 - 2 - 25, 43 olgun yaprağın ampelografik ölçüsü, yanal sinüslü, topuz şeklinde, sivri dipli, açık u'lu saplı sinüs; sivri dişli, yaprak ayası tüysüz, sapla damarların bulunduğu yerde birkaç tüy bulunabilir. Orta boyutlu salkımlar, taneler beyaz, silindir biçiminde 23 x 17 mm, etli, kabuğu düz, çukurcuklar az belirgin, göbeği görünmüyor sadece açık kahve bir renkle belirleniyor, küçük bir bodur ağızlıdır.

Chamsar Safid

Bu çeşitle, Karabort'ta Charikar bölgesinde eğri bügzü düzensiz kesik bürümcük yapraklı 247 - 3 - 55, 53'e 65 yanal sinüslü, sivri ve dar çıkışlı, üstleri her zaman bir topuzla kapatılmış ve genelde sinüsün çıkışında bir dişe sahipler, altları açık, az rastlanan durumlarda dış sinüs çıkışında bulunabilir, liri saplı sinüs, bazen kapalı, çıkıntılı dişli, dar yaprakayası. Tamamiyle tüysüz, her iki yüzün de damarları öyle, orta boyutlu salkımlar, kesir, sarı tane yumurta biçimde, büyük 23 x 17 mm'den 30 x 22 mm'ye kadar çıkabilen etli, 2 veya 3 çekirdekli, şekerlenmiş su tadında ve biraz otsu; çekirdekleri büyük sayılır 8 x 4 mm, uzun ve bodur çukurcukları yok, tomurcuğu ya tam oluşmamış ya bulunmuyor, göbeği 0,75 durumundadır.

Cher Ali Safid.

Herat'a yakın Gharan'da bulunuyor - Yapraklar orta boyutlu, yaygın ve böbrek biçiminde olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 036 - 3 - 46, yanal sinüs 21'den 41'e kadar değişebilen, tam oyuk değil, üstleri parmak biçiminde uzanıyor, açık liri saplı sinüs, sivri dişli, orta boyutlu yaprakayası tüysüz, damarları da öyle taneler elipsoit orta boyutlu beyaz ve suludur.

Cherala Safid

Kandahar bağının çeşit yaprakları büyük, her yerde bulunan olgun yaprak ampelografik ölçüsü 036 - 2 - 68, açık bir ele benzeyen, 65 yanal sinüslü, geniş, parmak biçiminde uzanan, açık U'lu saplı sinüs; sivri dişli, orta boyutlu az sayıda; yapra kayası tüysüz, bazen sapın civarında birkaç havlu tüy bulunabilir.

Taneler elipsoid 23 x 14 mm beyaz, Chasselas'lar gibi söbü, ince kabuklu, soyulabilen şekerli; 1 veya 2 çekirdekli, büyük 8x4 mm, göbeği belirgin 0,63 durumunda, çukurcuklar hafifçe belirgin, bodur ağızlı.

Chindawani Safid

Sinonimi : Chindavrani veya Chundekani Kandaharda yetiştirilen bu çeşit Kishmish çeşiti gibi sayılıyor. Tomurcuklanma yassılmış, gelişmiş, taze yaprakları hafiften bakır renginde olgun yaprakları büyük 21'e 31'e yanal sinüs; lirli, dar ve kapalı saplı sinüs, sivri dişli, orta boyutlu, yaprakayası tüysüz ama bazen sapın civarında birkaç navlı tüyler bulunabilir. Salkınlar büyük ve uzun, 30 cm birçok kanatları var; dorular elipsoit, yay görüşlü, dişbükey bir tarafı var, 16x12 mm sarı veya güneş gören taraf hafiften kızarmış kalın kabuklu, az sulu, bütün taneyi dolduran sert bir eti var. Çok şekerli, bu çeşit kondahar bağında çok yetiştiriliyor yani taze tüketilir veya kurumaya bırakılır.

Diyaous Sarh

Bu çeşit ile Daulatabad ve qunduz bağlarında Özbekistan'da Djaous ismi Soultani isimli, bir beyaz çeşide verilir. Fakat yaprakları, farklı saplı sinüs kapalı olduğundan farklıdır. Yapraklar büyük, yuvarlak ve kesik biçimde a.y.a.ö. 146 - 3 - 57 yanal sinüs 52 sivri dipli dar U'lu saplı sinüs genişçe açık, çıkıntılı dişli, dar yaprakakayası tüysüz önemli damar ayırımlarında az rastlanılan bir tutam tüy görünebilir. Taneler yumurta biçiminde, büyük 23 x 20 mm, kırmızı çık diri etli ancak ortasına 10 x 5 mm'lik bir çekirdeğe yer bırakıyor, göbeği belirgin değil, çukurcukları da aynı şekildedir.

Eta safid

Paula'da bulunan, Herat bölgesinin beyaz yapraklar orta boyutlu, yuvarlak ve böbrek biçiminde olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 036 - 2 - 46, hafifçe oyulmuş, 21'den 32'e yanal sinüslü, sivri ve dar; lirli saplı sinüs açık, binde bir kapalı, sivri dişli orta boyutlu; yaprakayası tüsüzdür.

Fakhri Cha Safid

Herat yakınında, Ghoran bağında yetişen bu çeşit tüysüz yapraklarından diğerlerinden uzaklaşıyor - yapraklar, küçük, yaygın olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 035 - 2 - 57 yanıl sinüs 32'e 44, topuzlu ve lirli saplı sinüs, genelde kapalı, sivri dişli, orta boyutlu, yaprakayası tüysüzdür.

Fakhri Ioca Safid

Herat yakınında, Paula bağında yetiştirilen bir çeşit yaprakları büyük, yaygın, olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 035 - 2 - 58 tam 11, kenarları hafiften katlanmış, lirli saplı sinüs; sivri dişli, dar, yaprakayası sarı tüylü ve altı, yumak yumak - Salkımlar, orta boyutlu, taneler çok büyük, 28 x 17 mm, etli fakat sulu, tatlı; 3 veya 4 büyük çekirdekli 8 x 4 mm, göbeği tam oluşmamış, 0,75 durumunda; ince çukurcukların düz yüzün her iki tarafında 2 kabartma bulunuyor; bodur tepelidir.

Fakhri Kalamak Safid

Herat yakınında, Paula'da karşılaştığımız bu beyaz çeşit krochmal ve Nawabi'nin tasvir ettikleri Fakhri Qualanrak çeşidin aynısıdır. Küçük yapraklar, 10 cm, yuvarlak olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 136 - 3 - 57, yanıl sinüs 21'den 41'e, dar ve sivri dipli; lirli saplı sinüs; bazen kapalı; sivri dişli, dar, yaprakayası sarı tüylü ve altı yumak yumak - salkımlar orta boyutlu, kesik, çok büyük tane, 30 x 18 mm, iğimsi, beyaz sarımsı veya kehriban renginde, kalın kabuklu; 2 yada 3 büyük çekirdekli, 8 x 14 mm, ince çukurcukların her iki tarafında da 2 kabartma bulunuyor. Büyük ve bodur tepelidir.

Favchangui Safid

Herat yakınında, Paula'da bulunan bir beyaz çeşit olgun yaprakları büyük kesik, 140 - 4 - 67, açık bir ele benziyor, çok geniş, 65'li yanıl sinüs, topuzlu, ve ikinci sinüsler, U'lu saplı sinüs açık, sivri dişli, orta boyutlu; yaprakayası tüysüzdür.

Pochenji Safid

Bu isim adında bundan biraz değişik bir çeşit olgun yapraklar orta boyutlu, yaygın ve böbrek biçiminde 035 - 3 - 46, yanal sinüs 31'e 53, sivri ve dar dipli, açık U'lu saplı sinüs; sivri dişli, orta boyutlu; yaprakayası tüysüz orta boyutlu beyaz tane, 16 x 13 mm, boyu eninden fazla, sert etli; 3 çekirdekli, 2'si gelişimsizliğe uğradı ve üçüncüsü orta boyutlu 7 x 3 mm eğri gelişmiş, göbeksiz ve çukurcukları boştur.

Haita Chunderovani Safid

Bu beyaz çeşit kandahar bağlarında bulunuyor tane yay biçiminde, 32 x 15 mm, hurmayı andıran, sert etli, 1 veya 2 uzun çekirdekli, 11 x 4 mm, Beyaz Cornichon'u andırıyor, 5 mm uzunluğunda ağızı var; armut şeklinde değilde silindir biçiminde, ağızı ince ve uzun, göbeği iyi belirgin, 0,70 durumunda, çukurcukları uzun ve dardır.

Beyaz Haita

Karezimir çiftliğinde, bu isim altında yaprakları değişik olan başka bir çeşit gösterildi. Köşe biçiminde olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 146 - 3 - 57, tam yanal sinüslü, çıkıntılı ve geniş dişli, açık lirlil saplı sinüs ve yaprakayası tüysüz, tane elipsoid, büyük 23 x 18 mm, rengi yeşilimsi bir beyaz, sert etli, büyük bir çekirdeği olan 10 x 4 mm, göbeksiz ve 2 belirgin çukurcuğu var, bodur ağızlı, Bu çekirdek bazen küçük ve özürülü olabilir.

Haita siyah veya Tor Haita

Kandahar bağında bulunan bir siyah çeşit olgun yaprakları büyük, yaygın, 136 - 4 - 58, tam, yanal sinüs 10'a 21, kenarları hafifçe katlanmış, lirlil saplı sinüs, sivri dişli, geniş ve orta boyutlu; yaprakayası tüysüz, taneler elipsoid siyah, büyük 20 x 16 mm, tek çekirdekli, sert etli, büyük 7 x 5 mm, 0,75 durumunda, çukurcuklar belirgin, kısa ve orta boyutlu ağızlıdır.

Halili machidi safid

Yapraklar küçük, köşe biçiminde olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 136 - 3 - 24 yanal sinüs 31'e 42, açık U'lu saplı sinüs, dişler çıkıntılı, dar; yaprakayası tüysüz- toplanılan çoğu yapraklarda belirli simetrisizlik

görünüyor - çeşidin tanesi beyaz, silindir biçiminde, 21 x 17 mm, sert etli; küçük çekirdekli 5 x 3 mm; göbeği belirgin değil, 0,66 durumunda 2 belirgin çukurcuk kısa ağızlıdır.

Khalili safid

(Krochmal ve Nawabi'ye göre Khalili İbrahim peygamberimizin diğer ismi) Yapraklar büyük, yumuşak, kesik olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 146 - 3 - 57, 41'li yanal sinüs, üstleri açık, lirli veya az açık saplı sinüs; çıkıntılı dişler, geniş; yaprakayası tüysüz, yapraksapı pembeleşmiş - salkımlar orta boyutlu, çeşitli kolları ayrılmış taneler silindir biçiminde, büyük 18 x 15 mm, uçları aşağı yukarı sivri, rengi yeşilimsi bir beyaz, damarlanmış sert etli, 2 büyük çekirdekli, 8 x 4 mm, açık kahve renkli, dörtgen biçiminde, göbeksiz, belirgin çukurcukları yok, çekirdeğin uzunluğunu arttıran 4 mm'lik ince uzun bir ağız var - Bu çekirdeklerin içi boş ve kabukları tatlıdır.

Halili Safid

Paula'da bulunan Halili Safid'in yaygın ve böbrek şeklinde olgun yaprakları ampelografik ölçüsü 035 - 2 - 46 ; çok bölünmüş, 7 veya 9 dilimi olan, obruk dipli yanal sinüs, sinüsün dibinde bir diş bulunuyor, lirli saplı sinüs; yaprakayası tüysüz, "Sofranın ürünleri" Avrupa ve Güney Afrikanın bağlarındaki tane Kandahar'da bulunan Khalili safid'e benziyor, kesik, yaprakların önemli damarları var, küçük demerler tüylü, aşağı yukarı kapalı lirli yanal sinüs, saplı sinüs 43, üstleri açık veya az kapalıdır.

Kairer Glaman sorh

Kandahar bağlarının kırmızı çubuğu olgun yaprakları büyük, köşe biçiminde 135 - 3 - 46 yanal sinüs 31, üstleri dar ve genelde sinüsün dibinde bir diş bulunuyor, lirli saplı sinüs, çıkıntılı dişli, orta boyutlu, yaprakayası tüylü - taneler kırmızı, bugulanmış, çok büyük 30 x 18 mm, eti diri, ortasında 4 büyük çekirdek bulunuyor 8 x 14 mm, çukurcukları iyi çizilmiş, 063 durumunda, bodur ağızlı, çekirdeğin ucuna açık sarı bir küçük soğan oluşuyor.

Kalaisort siyah

Kunduz bağında bulunan siyah çeşit olgun yaprakları büyük, 20 mm uzunluğunda, kesik, 146 - 3 - 68, yanal sinüs 21'e 52, üstleri topuz şeklinde, kapalı ve genelde sinüsün dibinde bir diş bulunuyor, altları açık, saplı sinüs lirli; dişleri çıkıntılı, orta boyutlu, yaprakayası tüysüz ve bazen damarların etrafında birkaç tüy bulunabilir. Taneler büyük, 27 x 18 mm, siyah, eti diri, bodur ağızlı, 2 büyük çekirdeği var. 10 x 15 mm, soğanlı, çukurcuklar az görünüyor çünkü kahve renklidir.

Daulatabad bağında bu çeşit, bazı yapraklar sonbahar aylarında, kızarıyor ve Kunduz'daki Kalaisort yaprağına çok benziyor, diğerleri çok farklı, taneleride farklı, derinden ayrılmış yanal sinüslü, topuzlu ve kapalı, genişçe açık U'lu saplı sinüs, çıkıntılı diş, çok dar, yaprakayasının altı tüylü, taneler siyah, elipsoit büyük 22 x 17 mm, çok diri etli; 1 çekirdekli, büyük 8 x 5 mm, armut şeklinde, düz kabuklu, koyu kırmızı, beyaz noktalarla donanmış, göbeği 0,63 durumunda, çukurcuklar açık renkli, ağzı kısa ve bodurdur.

Kalamak Safid

Bu kandahar bağ çeşidi, Krochma ve Nawabi'nin anlattığı beyaz Qualamak'a çok benziyor olgun yaprakları orta boyutlu, köşe biçiminde, 136 - 3 - 46, yanal sinüs 20, açık ve sivri dipli, saplı sinüs lirli, çıkıntılı dişli, orta boyutlu, damarlar tüylü ve yaprakayası tüysüz - Salkımlar, silindir biçiminde orta boyutlu, beyaz taneler, elipsoit, büyük 23 x 18 mm, yumuşak etli, eriyen şekerli, 1 veya 2 çekirdekli, orta boyutlu, 6 x 3 mm, göbeği 0,70 durumunda çukurcuklar az belirgin; kısa ve bodur ağızlıdır.

Kalarauchak Safid

Kandahar bağının beyaz çeşidi olgun yaprakları büyük, yaygın 136 - 3 - 58 derinden oyulmuş, açık biri ele benziyor, yanal sinüs 54'e 77, topuzlu, sivri dipli ve kıyıları kapalı ve kırışmış, kapalı lirli saplı sinüs ve bazen ikinci bir sinüs bulunabiliyor; sivri dişli, geniş, iki sıralı, damarlar tüylü, yaprakayası tüysüz, salkımlar orta boyutlu 17 - 20 x 13 mm, sulu, yumuşak, şekerli, orta boyutlu, 2 çekirdekli 7 x 3 mm, göbeği çok belirgin, 0,78 durumunda,

çukurcukları yok, ağzı ince ve uzun, beyaz tane boyu uzunluğundan fazla, olgunlaşınca kolay taneleniyor.

Kandahari safid

Kunduz bağının beyaz çeşit fakat yapraklar siyah çeşitine çok benziyor. Kandahari Sorh'tun yapraklarında bu çeşiti andırıyor - Toplanan tanelerin rengi, morumsu kırmızı, buğulu, elipsoit, büyük 21 x 17 mm eti diri, 2 çekirdekli, bazen 4 tane bulunabiliyor, büyük 7 x 4 mm, beyaz noktalı, siyah, göbeği çok belirgin 0,70 durumunda, ince çukurcuklu, küt ve kısa ağızlıdır.

Kandahari Siah

Kabul'da bulunan, siyah bir çeşidi, Temmuz başında olgunlaşır ve 20 Eylül'de toplanması biter. Bu çubuk şarap olabilir yapraklar küçük ve orta boyutlu, kalın, yaygın ve böbrek biçiminde olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 035 - 2 - 34, yanal sinüs 21'e 31, açık U'lu saplı sinüs, sivri dişli, dar yaprakayası tüysüz, damarlar az tüylü özellikle çatallanan yerleri, yaprak sapı tüylü ve pembeleşmiş, salkım bulunmadı; orta boyutlu taneler 17 x 14 mm, göbeği tam oluşmamış, *0,70 durumunda, çukurcuklar fazla belirgin değil, kısa ve bodur ağızlıdır. Bu çeşit Kunduz bağında bulunuyor ama yapraklar biraz daha ayrılmıştır. Kandahar'da şu anda bulunmuyor.

Kasnadora Sarh

Herat bağının kırmızı çeşidin olgun yaprakları orta boyutlu, yaygın, 025 - 2 - 57, yanal sinüs 31'e 53, sivri ve dar, saplı sinüs liri, sivri dişli, geniş yaprakayası tüysüz, taneler koyu kırmızı, buğulu çok büyük 30 x 21 mm, silindir biçiminde, uzun, hurma gibi, eti çok diri ama sulu, 1 veya 3 büyük çekirdekli 9 x 4 mm, göbeği çok belirgin, 0,66 durumunda, çukurcukları uzun, derin, uzun ve bodur ağızlıdır.

Katah Kabul

Karezimir'in büyük çiftliğinde gördüğümüz bu beyaz çubuk, yaygın ve diğerlerinden sivri ve orta boyutlu dişlerinden farklı - salkımlar orta boyutlu, veya büyük taneler yuvarlak ve büyük 22 x 17 mm, beyaz eti diri, 1 veya 2

büyük çekirdekli, 8 x 14 mm, göbeği çok belirgin, 0,70 durumunda, çukurcuklar az belirgin, ağzı kısa, bodur ve rengi boğunuk sarımsı bir yeşildir.

Katah Kandahari Safid

Fakhri Safid'e çok benzeyen bu beyaz çeşit, Karezimir'de bulunuyor. Yaprakları çok benziyor, altı tüylü, sivri ve dar dişli, yanal sinüs olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 31'e 52, dar veya kapalı lirli saplı sinüs; Fakhri'deki gibi sağlık durumu pek iyi değil, orta damar ayrılma durumunda ve yaprak 6 damarlı çift yapraklı, yaprağı andırıyor taneler elipsoid, beyaz, büyük 24 x 18 mm, sert etli, 1 çekirdekli 10,5 mm, göbeği çok küçük, 0,70 durumunda, uzun ve bodur ağızlı (3 mm) beyazımsıdır.

Angur Kata Safid (Büyük Beyaz Üzüm)

Kunduz'un çeşitlerinden yapraklar orta boyutlu, köşe biçiminde olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 136 - 2 - 46, yanal sinüsü 21, açık lirli saplı sinüs; çıkıntılı dişli, orta boyutlu; yaprakayası tüysüz ve damarlar üzerinde birkaç tüy bulunuyor. Taneler beyaz, büyük 22 x 18 mm, elipsoit, eti diri, tek çekirdekli, büyük 8 x 4 mm, göbeksiz, çukurcuklar görülmüyor. kısa bodur ve sarı ağızlıdır.

Kilk - arous safid (Gelin Parmağı)

Krochmal ve Nawabi tarafından Husaini - Kilk Arus adı verilen çeşit yapraklar büyük ve dıştan içe kıvrılmış, yaygın ve böbrek biçiminde olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 026 - 2 - 34 yanal sinüsü 32, üstlerin yanı kapalı ve katlanmış, altları açık; açık U'lu saplı sinüs; sivri dişli, orta boyutlu, yaprakayası tüysüz ve sonbaharda kırmızı lekeler görünüyor, damarların ayrılma noktasında biraz tüy bulunuyor - taneler beyaz, elipsoit, silindir biçiminde büyük veya çok büyük 25 x 19 mm, eti çok diri, 4 büyük çekirdekli, parlak, göbeksiz ve çukurcuksuz; uzun ağızlı 4 mm, uçta sivriliyor.

Kishmish siyah veya Siyah Sultane

Sultane çeşitinin gerçek siyah türü, bazı yazarlar bu türü Black Hanucca çeşitiyle karıştırıyor - yaprakları, beyaz çeşidine çok benziyor,

sonbaharda tam kızarıyorlar, tanelerde çok benziyor sadece renkleri siyah etin içinde bulunan tek çekirdek genelde güçsüz 4 x 2 mm

Kishmish sorh veya Kırmızı sultane

Bu çeşit birçok bağda bulunuyor; Karezimir, kandahar ve Kalaifoet'ta Nadiri adı altında bulunuyor - genelde yapraklar beyaz Sultanine benzeridir ama bazıları derinden oyulmuş ve yanıl sinüsleri 76, çok geniş ; üstlerin yanları katlanmış ve lirlil saplı sinüs yaprakayasına çok ilginç bir görüntü veriyor, zimbayla büyük delirler yapılmış gibi duruyor, taneler orta boyutlu elipsoit 14 x 12 mm, pembe rengidir.

Kishmish Sorh Chunderovani

Haita gibi, bu çeşidin taneler uzun 16 x 12 mm ve 1 veya 2 çekirdekli Bu çeşit, belkide, sultane Monococco adında ve Yunanistan'da bulunan Krimbos tarafından anlatılan aynı çeşittir. çekirdekleri 7 x 3,5 uzunluğunda, elipsoid, göbeksiz, cukurcuksuz taneler yumuşak ve tıraş bıçağıyla kolayca kesilir, içleri genelde boş ve tam olgunlaşmamış, beyaz akı var.

Kishmish Sarh Querdok

Kandahar bağlarında bulunan bir sultanine çeşiti - yaprakların lirlil saplı sinüsü var - taneler kırmızı ve genelde küçük 8 - 10 x 6 mm'dir.

Lal dona sorh

Kunduz bağının kırmızı çeşidi yaprakları sonbaharda kızarıyor, orda boyutlu, böbrek biçiminde olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 035 - 2 - 45, yanıl sinüsü 52; üstleri topuzlu ve kapalı, altları açık ; genişçe açık U'lu saplı sinüs; sivri dişyi, çok dar yaprakayasının altı tüylü, fakhris'lerden daha az tüylü, damarları pembe taneler kırmızı, yuvarlak 17 x 16 mm, orta boyutlu, yumuşak etli, 2 büyük çekirdekli, 9 x 5 mm, parlak, kahverenkli, beyaz noktalarla donanmış, göbeğinin yeni koyu bir renkle belirlenmiş, ama görünmüyor, 0,65 durumunda; çukurcukları yok, kısa ve bodur ağızlıdır.

Lal sorh

Bu çeşid kunduz bağında ve Ghoran'da Herat bölgesinde bulup yozlaşmış ve ikiye ayrılmış yaprakları var. Yaprakları küçük veya orta

boyutlu,köşe biçiminde olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 136 - 2 - 46, dipleri sivri ve dar, yanal sinüsü 32, yani beyaz lal yapraklarından daha az oyulmuş, lirlil saplı sinüs, sivri dişli, orta boyutlu, yaprakayası tüysüz, önemli damarları hafif tüylü, yaprakları sonbaharda kızarıyor taneler büyük 22 x 15 mm, elipsoit, rengi grimsi, pembe bazen koyulaşiyor, sulu ve ekşimsi bir tadı var, 1 veya 2 çekirdeklidir.

Sur - Lal

Kandahar'da bulunan ve Beyaz lal'a benzeyen yaprakları var - chasseloslar kadar boyu uzun ve grimsi kırmızı renğinde üzümleri var, 15 mm, yuvarlak, sulu, eriyen tatlı tek çekirdekli, bazen 3 tane de bulunabilir. Büyük 8,5 x 4 mm; göbeği 0,65 durumunda; ince çukurcuklu; ağzı 2 mm ve bodurdur.

Lal Yakdona safid

Kandahar bağında bulunan beyaz çubuk herhalde dişi çiçekli çünkü salkımlarda birçok küçük tomurcuklar bulunuyor. Lal safid'in yapraklarıyla aynı ama taneleri yuvarlak, 20 mm, çapında biraz ezilmiş gibi, buğulu beyaz renğinde kabuğu biraz kalın, eti diri, az sulu, büyük bir çekirdeği var 8 x 5 mm, göbeği 0,75 durumunda, çukurcuklar az belirgin; ağzı kısa ve budur küçük doruların 11 mm'lik çapları var.

Lore Siah

Herat bölgesinin siyah çeşidi yaprakları orta boyutlu, kalın, köşe biçiminde olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 136 - 3 - 68, sivri ve dar dipli, yanal sinüslü 10'a 21, kapalı lirlil yada yanları katlanmış saplı sinüs, sivri dişli, iki sıralı orta boyutlu yaprakayası tüysüz ve damarlar hafiften tüylü, sonbaharda yaprakayasının yanları kızarıyor - taneler elipsoid, siyah, büyük 24 x 18 mm, kalın kabuklu, eti yumuşak, sulu; 1 veya 2 büyük çekirdekli; gövbeği belirgin, 0,70 durumunda; 2 ince çukurcuklu, ağız kısa ve bodurdur.

Maska safid - Daulatabad

Orta boyutlu yapraklar, köşe biçiminde olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 025 - 2 - 57, yanları katlı lirlil, yanal sinüs 21; çıkıntılı ve orta boyutlu

dişler; yaprakayası yumak gibi taneler beyaz, yuvarlak ve boyu uzunluğunda fazladır.

Maska safid

Ghoran'da Herat bölgesinde bulunan bir çeşit olgun yaprağın ampeografik ölçüsü, 053-2-46, yanal sinüs 53, üstleri topuzlu ve kapalı, altları açık ve uçları paralel, U'lu saplı sinüs sevri dişli, çok dar; yaprakayası tüysüz, damarları tüylü- Bazı yapraklarının kapalı lirli saplı sinüsü ver- Salkımlar orta boyutlu, koni biçiminde, taneler beyaz, yumurta biçiminde, 2 veya 3 büyük çekirdekli 7,5x4 mm, parlak, böbeksiz, çukurcuklar açık kahve rengiyle belirgin, küt ve kısa ağızlıdır.

Maska soeh

- Paula'da bulunan, Herat bölgesinin çeşidini olgun- Yapraklar büyük, yaygın ve böbrek biçiminde, 026-2-46, yanal sinüs 32{de 53'üstleri topuzlu, altları açık U'lu saplı sinüs; sivri dişli, çok dar, yaprakayası tüysüz ve damarların ayrılım noktalarında tüyler bulunuyor- taneler kırmızı, yumurta biçiminde, büyük 20x16 mm-Beyaz Maska, kırmızı çeşitinin bir çeşididir. Afganistan'ın Daulatabad da bulunan çeşitten çok farklı. Ama Özbekistan'ın Kalta-Kurgan çeşidinin aynısı olabilir.

Mir Ahmadi safid

Beyaz çeşidi Kandaharı çeşidi gibi turfanda-yapraklar orta boyutlu böbrek şeklinde olgun yaprağın ampeografik ölçüsü 025-2-46, deriden oyulmuş, fazla ikinci sinüsleri var yanal sinüs topuzlu 65, üstlerin yanları katlanmış, altları açık veya kapalı, açık lirli saplı sinüs; sivri dişli, dar; yarrakayası tüysüz-salkımlar orta boyutlu, silindir biçiminde; Taneler beyaz, orta boyutlu 20x14 mm, elipsoit, bazı yerlerde ezilmiş gibi sanki dorular parmaklar arasında sıkılmış, eti yumuşak; 3 çekirdeği var 7x3 mm, göbeği bulunmuyor,, 0,65 durumunda, çukurcukları az belirgin, kısa ve küçük ağızlıdır.

Bu çeşit Karezimir çiftliğinde etiştiriliyor. Herat bağlarından, fakat bu gölgede bulunan çeşit, yapraklarıyla ve yuvarlak taneleriyle çok farklı, bu yüzden krochmal ve Nawobi7nin anlattığı çeşit olabilir.

Mir Ahmadi Safid

Yapraklar orta boyutlu, köşe biçiminde olgun yaprağın ampeografik ölçüsü 136-3-34, tam, yanal sinüsü 21, açık lirlil saplı sinüs; sivri dişler orta veya küçük boyutlu; yaprakayası tüysüz, bazen damarların ayrılma noktasında birkaç tüy bulunabilir. Taneler büyük 21x29 mm, uzun veya tam yuvarlak, bazen, bazı yerlerde sanki parmaklar arasında sıkılmış gibi, bir görüntü var, etidiri; 2 büyük çekirdekli 7,5x4 mm, göbeği 0.65 durumunda, deni çukurcukları var; kısa ve bodur ağızlı.

Mir Ahmadi Sarh

Herat yakınında, Paula bağının kırmızı çeşidin yaprakları orta boyutlu, sonbahar da bazen tam olarak kızarıyor, yaygın olgun yaprağın ampeografik ölçüsü 036-2-58, kalın, yanal sinüs 42'e 54 genelde dar ve dipleri sivri, üstlerin yanları katlanmış, lirlil saplı sinüs, sivri dişler, yaprakayası tüysüz bazen damarlar üzerinde tüy bulunabilir.

Mirzai Safid

Daulatabad bağının beyaz çeşit-yapraklar küçük ve böbrek biçiminde olgun yaprağın ampeografik ölçüsü 135-3-45, sivri ve dar dipli, yanal sinüsü 54, üstlerin bazen yanları katlanmış, çok açık U'lu veya parabol yaylı saplı sinüs; sivri dişler, çok dar, yaprakayasının tüyleri yumak gibi ve damarlarında tüylü-taneler beyaz, orta boyutlu 17x15 mm, yumurta şeklinde, eti diri, 2 büyük parlak çekirdekli, 8x4.5 mm, göbeği görünmüyor, çukurcuklar çok az belirgin, kısa ve bodur ağızlıdır.

Monokka sarh

Charikar'da bulunur-Yaprakları monoka siyah'a çok benziyor ama tanelerin renkleri koyu kırmızı, elipsoit, çok büyük 29x22 mm (bir dozu 8.5 g ağırlığında olabilir). Kabuğu kalın, eti diri; 3 büyük çekirdekli 8x4,5 mm; göbeği belirgin ve parlayan çiziklerle dolanmış, 0,87 durumunda yani

çekirdeğin ucuna yakın bulunuyor, çukurcuklar az belirgin; büyük ve dar ağızlı ; açık sarı çekirdeğin başında, küçük soğan gibi duruyor.

Ralchini Safid

Kandahar bağında bulunan beyaz çeşit-yapraklar orta boyutlu, köşe biçiminde, yanal sinüs 64, üstleri topuzlu ve kapalı, altları geniş ve açık; açık sayılabilir U'lu saplı sinüs; sivri dişli, orta boyutlu, yaprakayası tüysüz-Taneler beyaz, küçük 8 mm, boyu uzunluğundan fazladır.

Roldar Safid

Charikar bağının çeşidi-Yaprakları küçük, dıştan içe doğru kıvrılmış, köşe biçiminde olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 136-3-46; yanal sinüsü 43, sivri ve dar dipli; liri saplı sinüs; çikkıntılı dişli, dar; yaprakayası tüysüz, yaprak sapı pembe taneler beyaz, parlak, yuvarlak, çok büyük 25x16 mm, sulu, 3 veya 4 çekirdekil ama tek biri gelişmiş, diğerleri gelişimzislige uğramış, çekirdekler büyük 7x4 mm, göbeği belirgin 0,71 durumunda, çukurcuklar görünmüyor; kısa ve bodur ağızlıdır.

Raucha Piwedi

Herat yakınında, Paula'da yetiştirilen çeşit-yapraklar orta boyutlu, her yerde bulunuyor olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 136-2-58, obruk ve geniş dipli, yanal sinüsü 64 açık; açık sayılabilir U'lu saplı sinüs, sivri dişli, dar; yaprakayası tüysüz.

Rodakash Sofid

Herat bağının beyaz çeşit-yapraklar büyük olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 135-2-47, tam, yanal sinüs 10, bazen 41 dar ve sivri sünüslü; açık liri saplı sinüs; sivri dişli, orta boyutlu-Taneler orta boyutlu, 19x17 mm, beyaz, boyu uzunluğundan fazla, Chasselas'dakiler gibi çok sulu; 2 büyük çekirdekli 8x5 mm, geniş, yapıştırılmış gibi, göbeği 0,62 durumunda, ince çukurcuklu; kısa ve ince ağızlıdır.

Roya Kaouk safid

Herat yakınındaki, ghoran bağının beyaz çeşit-yapraklar bütün, köşe biçiminde olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 136-2-69, genelde tam, yanal sinüs 10, bazen ama çok nadir 42 alabiliyor, sivri ve dar dipli, yanları

katlanmış lirlı saplı sinüs; sivri dişli, geniş; yapraayası tüysüz bazen damarların ayrılım noktasında birkaç tüy bulunabiliyor.

Sahibi Sorh

Kabul bağının kırmızı çeşidi-Boubals ve nazemille'in tasvir ettiği İran'ın Sahebi çeşidine çok benziyor-Yapraklar kişe biçimide olgun yaprağın ampelografig ölçüsü 146-3-45, yanal sinüs 32'e 42, dar ve sivri dipli, üstleri kapalı, saplı sinüs açık lirlı, çıkıntılı ve iki serili dar dişli; yaprakayası tüysüz, önemli damarlar üzerinde tüy bulunabiliyor- Salkımlar orta buyotlu, koni şeklinde; tanelerin rengi koyu pembe ve buğulu mor, elipsoit, kkabartılmış, büyük 26x17 mm, kabuğu kalın, etli, ama sulu; 1 veya 2 çekirdekli 7,5x3,5, göbeği 0,66 durumunda, ince çukurcuklu, kısa ağızlı

Sangak Sofid

Herat yakınında, Paula'da ve Ghoran'da bulunan beyaz çeşidi-Yaprakların orta boyutlu olgun yaprağın ampelografig ölçüsü 025-2-68, tam, yanal sinüs 06'dan 11'e; dar lirlı veya yanlaarı katlanmış saplı sinüs dişli, geniş; yaprakayası kalın, tüysüz- üzümlü görülmedi, daha önce taplanılmış.

Serkagui (Serkajun) siah.

Siyah çelit, Sonbaharda yaprakları tamamen kızarıyor, paula'da bulunuyor, ghoran'daki bağın yapraklarıyla aynı görünüyor. Yapraklar orta boyutlu olgun yaprağın ampelografig ölçüsü 026-2-59, yanal sinüs 44' üstleri topuzlu ve genelde kapalı, altları açık ve geniş, kapalı lirlı saplı sinüs; sivri dişli, geniş, ama az sayıda bulunuyorlar; yaprakayası tüysüz, önemli damarlarda birkaç tüy görünüyor-Salkımlar orta boyutlu, taneleri elipsoit, orta boyutlu 17x12 mm, sulu, 3 veya 4 büyük çekirdekli 7x4,5 mm, geniş, göbeğin 0,71 durumunda, çukurcukalr ince, kısa ağızlıdır.

Shortak Safid

Daulatabaud ve kunduz'da yetiştirilen beyaz çeşit-yapraklar büyük, yaygın ve böbrek şeklinde olgun yaprağın ampelografig ölçüsü 026-2-46; yanal sinüs 55'üstleri topuzlu ve kapalı veya yanları katlanmış. altları topuzlu, kapalı, genişçe açık U'lu saplı sinüs (para bol yaylı) ; sivri dişli, çok dar, iki serili; yaprakayası sarı tüylü ve altı yumak gibi-Taneler elapsoit, büyük

sayılabilir 20x15 mm, beyaz, kalın kabuklu, eti çok diri, 3 veya 4 büyük çekirdekli 7,5x4 mm, göbeği çok az belirgin, 0,66 durumunda; ağzı kısa; çukurcukları yok.

Siagag

Koyu kırmızı çeşit taneleri kishmish siyah'a çok benziyor, Kohdaman'da yetiştiriliyor. Diğer isimleri: Kishmishi Siagag ve Siagag yapraklar orta boyutlu olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 146-3-46, yanal sinüs çok derin 63'den 76'ya, dipleri dar ve sivri, nadiren geniş görünür, U'lu saplı sinüs; çıkıntılı dişler, çok dar, yaprakayası tüysüz, önemli damarlar üzerinde birkaç tüy görünebilir.

Taifi Sorh

Orta Asya'da çok yaygın bir çeşit Kabuğu ve Daulatabad bağların, Balkh yakınlarında bulunuyor-Yaprakları büyük, mavimsi yeşil renge, biraz kabarcıklı, kesi, olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 146-3-59; yanal sinüs 53'e 64, üstleri topuzlu dipleri kapalı ve sivri, altları genelde açık; yanları paralel; açık lirlili veya kapalı saplı sinüs, sivri dişli, orta boyutlu; yaprakayası tüysüz, damarları biraz tüylü; yaprak sapı, pembe, uzun ve tüysüz. Sanbalarda yapraklarının bir kısmı kızarıyor-Salkımlar büyük, birbirine çok yakın, taneler koyu pembe renge, renkleri tek şekilli değil, elipsoit, uzun (urma gibi) çok büyük, 28x26mm, kalın kabuklu, eti diri, 2 veya 3 çekirdekli 7x4 mm göbeği 0,71 durumunda, çukurcuklar az belirgin, kısa ağızlıdır.

Tand Safid (Tandaan)

Kandahar bölgesinin beyaz bağ çubuğu-Yapraklar orta boyutlu, kesik olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 146-3-58, yanal sinüs 43'e 53, üstleri sivri ve dar dipli, kapalı, altları açık, lirlili saplı sinüs; yaprakayası tüysüz ve damarlar tüylü-Salkımlar orta boyutlu, sıkışık, yuvarlak yada boyu uzunluğundan fazla olan beyaz taneler 20x18 mm, büyük yumuşak etli,

kabuğu kolay soyulur "öitis labrusco'lar" gibi, sulu;1 veya 2 büyük çekirdekli, yuvarlak 9x5 mm, göbeği 0,77 durumunda, çukurcuklu belirsiz, kısa ağızlıdır.

Chishm-i Gaw

Kaboul bağının kırmızı çeşit-yaprakları büyük, yumuşak, kesik olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 046-2-59, genelde tam, yanal sinüs 21, saplı sinüs kapalı lirlil veya yanları katlanmış, dişleri sivri; yaprakayası tüysüz, yaprak sapı noktası pembe-Salkımlar orta boyutlu, koni şeklinde, sıkışık-taneler koyu kırmızı renginde, bazen tam rengini almamış, büyük, boyu uzunluğundan fazla, 19x17 mm veya yuvarlak, etli, 2 veya 4 çekirdekli, ikisi gelişmişliği uğramı; çekirdekler büyük 7x5 mm, göbeği 0,70 durumunda, çukurcuklar belirgin, kısa ve ince ağızlıdır.

Teb Atichi Safid

Kunduz bağında bulunan beyaz çeşit yapraklar orta boyutlu olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 135-2-58, yanal sinüsü 31, açık ve sivri dipli, saplı sinüs lirlil bazen kapalı, sivri dişli, iki serilli, yaprakayası tüylü ve yumak gibi taneler çok büyük 24x18 mm, elipsoit, bazen biraz kabartılmış, beyaz, etli, 2 veya 3 büyük çekirdekli 10x5 mm, göbeği belirgin değil sadece renk değişikliğinden fark ediliyor 0,80 durumunda çukurcukları yok; kısa ağızlıdır.

Turkistani Safid

Charikar'a yakın, Kalaifoet bağının beyaz çeşit, herhalde Kishmis'in bir çeşidj satece taneleri daha büyük ve çekirdekleri var, Yaprakları küçük, huni biçiminde, olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 036-2-69, yanal sinus 43'den 65'e, dişi geniş, açık saplı sinüs kapalı lirlil veya yanları katlanmış, sivri dişli; yaprrakayası tüysüz, damarları hafif tüylü-Salkımlar uzun, dallı, koni biçiminde; taneler elipsoit, büyük 18x12 mm, beyaz, sulu, 1 veya 3 büyük çekirdekli 10x4 mm iyi gelişmemiş, göbeksiz ve çukurcuksuz, armut biçimide değil ve içi boşdur.

Touran Guerdak

Kandahar bağında siyah üzüm çeşididir. Yapraklar küçük sonbaharda kısmi olarak kızaran, yuvarlak formda olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 025-2-57, yaprak yan açıklığı 42, yan dilim uçları sivri, dar, yaprak yüzeyi tüysüz, damarlar tüylü ve serttir. Salkımlar küçük 10 cm kanatlı konik, geek, taneler silindirik orta büyüklükte 19x4 mm mavimsi siyah renkte, sıkı, etli, buruk hemen hemen susuz, 1-2 çekirdekli, 6x3 mm ortalama 0,66 pozisyonunda belirgin, çukursuz, boyu kısadır. Bu durumda kötü bir sofralık olup ve şaraplık çeşididir.

Zerdjoumi Safid

Herat bölgesinin beyaz çeşididir. Herat, Ghoran ve Paula bağlarında bulunmakta yapraklar açıkları çok derin olarak belirtilmektedir.

Maska Saidi

Ghoran'da Herat bölgesinde bulunan bir çeşit olgun yaprağın ampeografik ölçüsü, 043-2-45, yanıl sinüs 53, üstleri topuzlu ve kapalı, altları açık ve uçları paralel, U'lu saplı sinüs sevri dişli, çok dar; yaprakayası tüysüz, damarları tüylü- Bazı yapraklarının kapalı liri saplı sinüsü vardır. Salkımlar orta boyutlu, yumurta biçiminde, taneler beyaz, yumurta biçiminde, 1 veya 3 büyük çekirdekli 8,5x5 mm, parlak, göbeksiz, çukurcuklar açık kahve rengiyle belirgin, küt ve kısa ağızlıdır.

Siah Angurak

Herat Yakınında Paula'da bulunan, Herat bölgesinin çeşidini olgun- Yapraklar büyük, yaygın ve böbrek biçiminde, 026-2-46, yanıl sinüs 33'de 53'üstleri topuzlu, altları açık U'lu saplı sinüs; sivri dişli, çok dar, yaprakayası tüysüz ve damarların ayrılma noktalarında tüyler bulunuyor- taneler kırmızı, yumurta biçiminde, büyük 20x16 mm Paula'nın, kırmızı çeşitinin bir çeşididir. Afganistan'ın Daulatabad da bulunan çeşitten çok farklı. Ama Özbekistan'da da aynısından bulunur.

Mir Ahmadi safid Hurd

Beyazımsı Kandaharı çeşidi gibi turfanda-yapraklar orta boyutlu böbrek şeklinde olgun yaprağın ampeografik ölçüsü 030-2-45, deriden oyulmuş, fazla ikinci sinüsleri var yanal sinüs topuzlu 66, üstlerin yanları katlanmış, altları açık veya kapalı, açık lirlı saplı sinüs; sivri dişli, dar; yaprakayası tüysüz-salkımlar orta boyutlu, silindir biçiminde; Taneler beyaz, orta boyutlu 25x15 mm, elipsoit, bazı yerlerde ezilmiş gibi sanki dorular parmaklar arasında sıkılmış, eti yumuşak; 4 çekirdeği var 7x4 mm, göbeği bulunmuyor,, 0,66 durumunda, çukurcukları az belgrgin, kısa ve küçük ağızlıdır.

Bu çeşit Karezimir çiftliğinde yetiştiriliyor, Herat bağlarından, fakat bu gölgede bulunan çeşit, yapraklarıyla ve yuvarlak taneleriyle çok farklı, bu yüzden krochmal ve Nawobi'nin anlattığı çeşit olabilir.

Shakırı

Yapraklar orta boyutlu, köşe biçiminde olgun yaprağın ampeografik ölçüsü 135-4-35, tam, yanal sinüsü 23, açık lirlı saplı sinüs; sivri dişler orta veya küçük boyutlu; yaprakayası tüysüz, bazen damarların ayrılım noktasında birkaç tüy bulunabilir. Taneler büyük 23x28 mm, uzun veya tam yuvarlak, bazı yerlerde sanki parmaklar arasında sıkılmış gibi, bir görüntü var, etidiri; 3 büyük çekirdekli 8,5x5 mm, göbeği 0.66 durumunda, deni çukurcukları var; kısa ve bodur ağızlıdır.

Mir Ahmadi Herati

Herat yakınında, Paula bağının kırmızı çeşidin yaprakları orta boyutlu, sonbahar da bazen tam olarak kızarıyor, olgun yaprağın ampeografik ölçüsü 035-2-57, kalın, yanal sinüs 43'e 55 genelde dar ve dipleri sivri, üstlerin yanları katlanmış, lirlı saplı sinüs, sivri dişler, yaprakayası tüysüz bazen damarlar üzerinde tüy bulunabilir.

Mirzai Sorh

Daulatabad bağının Kırmızı çeşit-yapraklar küçük ve böbrek biçiminde olgun yaprağın ampeografik ölçüsü 136-2-46, sivri ve dar dipli, yanal sinüsü

55, üstlerin bazen yanları katlanmış, çok açık U'lu veya parabol yaylı saplı sinüs; sivri dişler, çok dar, yaprakayasının tüyleri yumak gibi ve damarlarında tüylü-taneler beyaz, orta boyutlu 18x16 mm, yumurta şeklinde, eti diri, 2 büyük parlak çekirdekli, 8x4.6 mm, göbeği görünmüyor, çukurcuklar çok az belirgin, kısa ve bodur ağızlıdır.

Monokka Kattah

Charikar'da bulunur-Yaprakları monoka siyah'a az benziyor ama tanelerin renkleri koyu kırmızı, elipsoit, çok büyük 30x23 mm (bir dozu 8.8 g ağırlığında olabilir). Kabuğu kalın, eti diri; 4 büyük çekirdekli 8x4,8 mm; göbeği belirgin ve parlayan çiziklerle dolanmış, 0,88 durumunda yani çekirdeğin ucuna yakın bulunuyor, çukurcuklar az belirgin; büyük ağızlı ; açık sarı çekirdeğin başında, küçük soğan gibi duruyor.

Dalchin Safid Hord

Herat ve Kandahar bağlarında bulunan beyaz çeşit-yapraklar orta boyutlu, köşe biçiminde, yanal sinüs 66, üstleri topuzlu ve kapalı, altları geniş ve açık; açık sayılabilir U'lu saplı sinüs; sivri dişli, orta boyutlu, yaprakayası tüysüz-Taneler beyaz, küçük 7 mm, boyu uzunluğundan fazladır.

Daldar Safid

Kandahar bağının çeşidi-Yaprakları küçük, dıştan içe doğru kıvrılmış, köşe biçiminde olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 135-3-45; yanal sinüsü 43, sivri ve dar dipli; lirlil saplı sinüs; çıkıntılı dişli, dar; yaprakayası tüysüz, yaprak sapı pembe taneler beyaz, parlak, yuvarlak, çok büyük 26x15 mm, sulu, 2 veya 4 çekirdekil ama tek biri gelişmiş, diğerleri gelişimimizisliğe uğramış, çekirdekler büyük 8x5 mm, göbeği belirgin 0,73 durumunda, çukurcuklar görünmüyor; kısa ve bodur ağızlıdır.

Raucha Safid Paywandi

Herrat yakınında, Paula'da yetiştirilen çeşit-yapraklar orta boyutlu, her yerde bulunuyor olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 138-3-57, obruk ve geniş dipli, yanal sinüsü 65 açık; açık sayılabilir U'lu saplı sinüs, sivri dişli, dar; yaprakayası tüysüzdür.

Rodaki Safid

Paula bağının beyaz çeşit-yapraklar büyük olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 136-2-48, tam, yanal sinüs 11, bazen 42 dar ve sivri sünüslü; açık lirlil saplı sinüs; sivri dişli, orta boyutlu-Taneler orta boyutlu, 18x19 mm, beyaz, boyu uzunluğundan fazla, Chasselas'dakiler gibi çok sulu; 3 büyük çekirdekli 8x6 mm, geniş, yapıştırılmış gibi, göbeği 0,63 durumunda, ince çukurcuklu; kısa ve ince ağızlıdır.

Rogyurgi

Herat yakınındaki, ghoran bağının beyaz çeşit-yapraklar bütün, köşe biçiminde olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 135-3-68, genelde tam, yanal sinüs 10, bazen ama çok nadir 43 alabiliyor, sivri ve dar dipli, yanları katlanmış lirlil saplı sinüs; sivri dişli, geniş; yaprakayası tüysüz bazen damarların ayrılma noktasında birkaç tüy bulunabiliyor.

Sahibi Sorh Kabuli

Herat Paula bağının kırmızı çeşidi-Boubals ve nazemille'in tasvir ettiği İran'ın Sahibi Sorh çeşidine çok benziyor-Yapraklar köşe biçiminde olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 145-3-46, yanal sinüs 33'e 43, dar ve sivri dipli, üstleri kapalı, saplı sinüs açık lirlil, çıkıntılı ve iki serili dar dişli; yaprakayası tüysüz, önemli damarlar üzerinde tüy bulunabiliyor- Salkımlar orta boyutlu, konik şeklinde; tanelerin rengi koyu pembe ve buğulu mor, elipsoit, kabartılmış, büyük 25x17 mm, kabuğu kalın, etli, ama sulu; 1 veya 3 çekirdekli 7,6x3,6, göbeği 0,66 durumunda, ince çukurcuklu, kısa ağızlıdır.

Safari Safid Herati

Herat yakınında, Paula'da ve Ghoran'da bulunan beyaz çeşidi-Yaprakların orta boyutlu olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 026-3-68, tam, yanal sinüs 06'dan 12'e; dar lirlil veya yanları katlanmış saplı sinüs dişli, geniş; yaprakayası kalın, tüysüz- üzümlü görülmedi.

Zardjami Siah

Siyah çelilt, Sonbaharda yaprakları tamamen kızarıyor, paula'da bulunuyor, Ghoran'daki bağın yapraklarıyla aynı görünüyor. Yapraklar orta

boyutlu olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 025-3-58, yanal sinüs 45' üstleri topuzlu ve genelde kapalı, altları açık ve geniş, kapalı lirlı saplı sinüs; sivri dişli, geniş, ama az sayıda bulunuyorlar; yaprakayası tüysüz, önemli damarlarda birkaç tüy görünüyor-Salkımlar orta boyutlu, taneleri elipsoit, orta boyutlu 18x13 mm, sulu, 2 veya 4 büyük çekirdekli 7x4,6 mm, geniş, göbeğin 0,72 durumunda, çukurcukalr ince, kısa ağızlıdır.

Shortak

Balh ve kunduz'da yetiştirilen beyaz çeşit-yapraklar büyük, yaygın ve böbrek şeklinde olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 025-3-45; yanal sinüs 56'üstleri topuzlu ve kapalı veya yanları katlanmış. altları topuzlu, kapalı, genişçe açık U'lu saplı sinüs sivri dişli, çok dar, iki serili; yaprakayası sarı tüylü ve altı yumak gibi-Taneler elapsoit, büyük sayılabilir 21x16 mm, beyaz, kalın kabuklu, eti çok diri, 2 veya 4 büyük çekirdekli 7,5x5 mm, göbeği çok az belirgin, 0,65 durumunda; ağızı kısa; çukurcukları yoktur.

Sarkacam Siah

Koyu kırmızı çeşit taneleri kishmis'inkilerine çok benziyor, Kohdaman'da yetiştiriliyor. Diğer isimleri: Angur Siah yapraklar orta boyutlu olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 146-3-46, yanal sinüs çok derin 63'den 76'ya, dipleri dar ve sivri, nadiren geniş görünür, U'lu saplı sinüs; çıkıntılı dişler, çok dar, yaprakayası tüysüz, önemli damarlar üzerinde birkaç tüy görünebilir.

Taifi

Kuzeyde çok yaygın bir çeşittir. ve Daulatabad bağlarında, Balkh yakınlarında bulunuyor-Yaprakları büyük, açık yeşil renğinde, biraz kabarcıklı, kesi, olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 145 -2 - 58 ; yanal sinüs 54'e 65, üstleri topuzlu dipleri kapalı ve sivri, altları genelde açık; yanları paralel; açık lirlı veya kapalı saplı sinüs, sivri dişli, orta boyutlu; yaprakayası tüysüz, damarları biraz tüylü; yaprak sapı, pembe, uzun ve tüysüz. Sonbalarda yapraklarınının bir kısmı kızarıyor - Salkımlar büyük,

birbirine çok yakın, taneler koyu pembe renginde, renkleri tek şekilli deği, elipsoit, uzun (urma gibi) çok büyük, 28x26mm, kalın kabuklu, eti diri, 2 veya 4 çekirdekli 7x5 mm göbeği 0,72 durumunda, çukurcuklar az belirgin, kısa ağızlıdır.

Marmari Safid

Kandahar bölgesinin beyaz bağ çeşidi-Yapraklar orta boyutlu, kesik olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 146-3-58, yanal sinüs 42 ve 54, üstleri sivri ve dar dipli, kapalı, altları açık, lirli saplı sinüs; yaprakayası tüysüz ve damarlar tüylü-Salkımlar orta boyutlu, sıkışık, yuvarlak yada boyu uzunluğundan fazla olan beyaz taneler 20x19 mm, büyük yumuşak etli, kabuğu kolay soyulur "öitis labrusco'lar" gibi, sulu;1 veya 3 büyük çekirdekli, yuvarlak 9x6 mm, göbeği 0,78 durumunda, çukurcuklu belirsiz, kısa ağızlıdır.

Chishm-i Gaw Daulatabati

Balh bağının kırmızı çeşit-yaprakları büyük, yumuşak, kesik olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 045-3-58, genelde tam, yanal sinüs 22, saplı sinüs kapalı lirli veya yanları katlanmış, dişleri sivri; yaprakayası tüysüz, yaprak sapı noktası pembe-Salkımlar orta boyutlu, koni şeklinde, sıkışık-taneler koyu kırmızı renginde, bazen tam rengini almamış, büyük, boyu uzunluğundan fazla, 19x18 mm veya yuvarlak, etli, 3 veya 4 çekirdekli, ikisi gelişmişliği uğramı; çekirdekler büyük 7x6 mm, göbeği 0,71 durumunda, çukurcuklar belirgin, kısa ve ince ağızlıdır.

Tabatichi Safid

Andköy bağında bulunan beyaz çeşit yapraklar orta boyutlu olgun yaprağın ampelografik ölçüsü135-2-58, yanal sinüsü 31, açık ve sivri dipli, saplı sinüs lirli bazen kapalı, sivri dişli,iki serili, yaprakayası tüylü ve yumak gibi taneler çok büyük 24x18 mm, elipsoit, bazen biraz kabartılmış, beyaz, etli, 2 veya 3 büyük çekirdekli 10x5 mm, göbeği belirgin değil sadece renk değişikliğinden fark ediliyor 0,80 durumunda çukurcukları yok; kısa ağızlıdır.

Shin Angurak

Kandahar'a yakın, Daman bağının beyaz çeşit, herhalde Kishmis'in bir çeşidi satece taneleri daha büyük ve çekirdekleri var, Yaprakları küçük, huni biçiminde, olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 036-2-69, yanal sinus 43'den 65'e, dişi geniş, açık saplı sinuş kapalı lirlili veya yanları katlanmış, sivri dişli; yaprakayası tüysüz, damarları hafif tüylü-Salkımlar uzun,dallı, koni biçiminde; taneler elipsoit, büyük 18x12 mm, beyaz, sulu, 1 veya 3 büyük çekirdekli 10x4 mm iyi gelişmemiş, göbeksiz ve çukurcuksuz, armut biçiminde değil ve içi boştur.

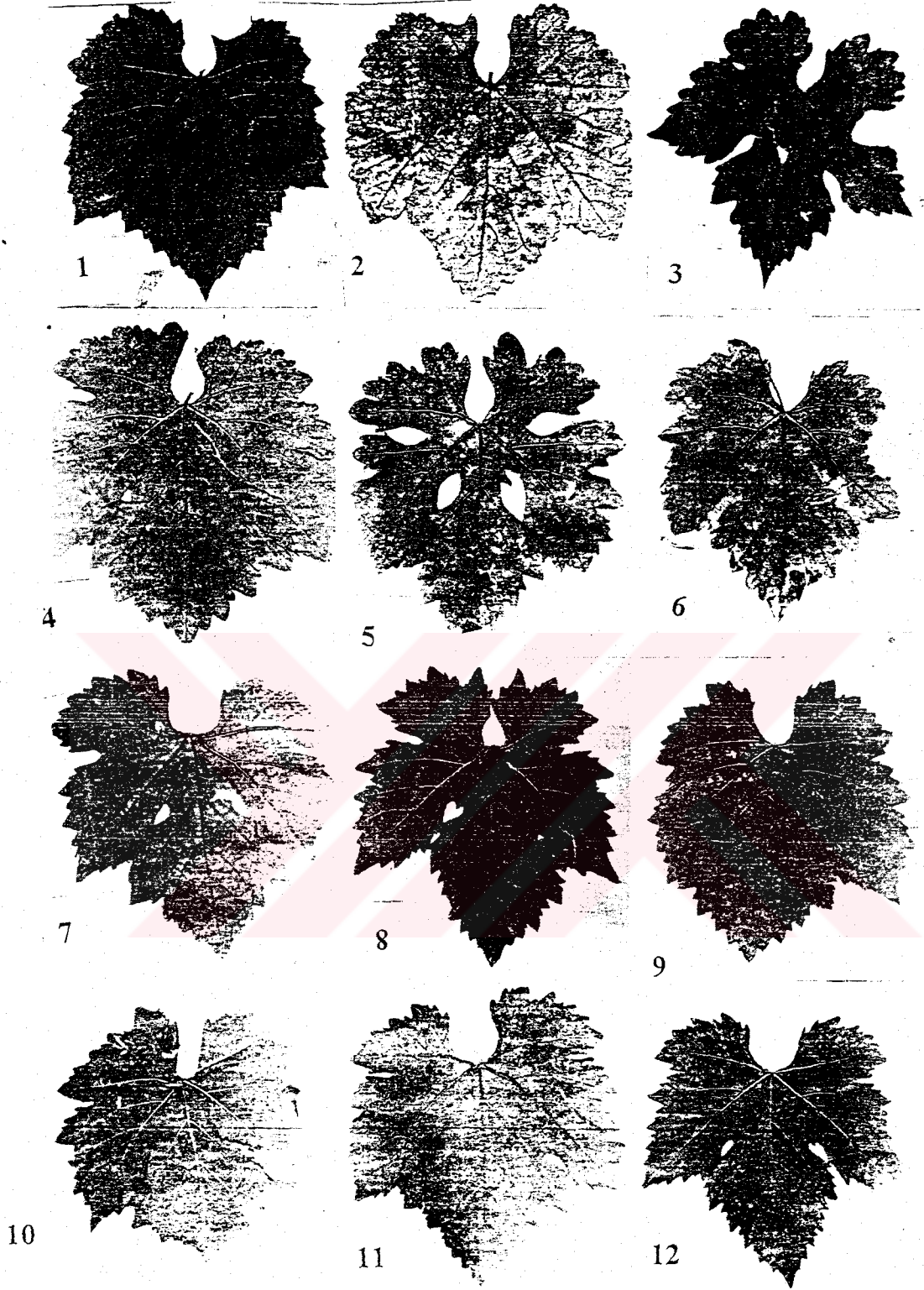
Turangardana

Kandahar bağında siyah üzüm çeşididir. Yapraklar küçük sonbaharda kısmi olarak kızaran, yuvarlak formda olgun yaprağın ampelografik ölçüsü 025-2-57, yaprak yan açıklığı 42, yan dilim uçları sivri, dar, yaprak yüzeyi tüysüz, damarlar tüylü ve serttir. Salkımlar küçük 10 cm kanatlı konik, geek, taneler silindirik orta büyüklükte 19x4 mm mavimsi siyah renkte, sıkı, etli, buruk hemen hemen susuz, 1-2 çekirdekli, 6x2 mm ortalama 0,66 pozisyonunda belirgin, çukursuz, boyu kısadır. Bu durumda kötü bir sofralık olup ve şaraplık çeşididir.

Ispin Angurak

Kandahar bölgesinin beyaz çeşididir. Kandahar Daman ve Pancvai bağlarında bulunmakta yapraklar açıkları çok derin olarak belirtilmektedir. Bu çeşit susuzluğa dayanıklı olup bu üzümler depolanmaya ve taşımaya dayanıklıdır.

Şekil 4. 3.3. 4. Üzüm Çeşitlerinin Yaprakları

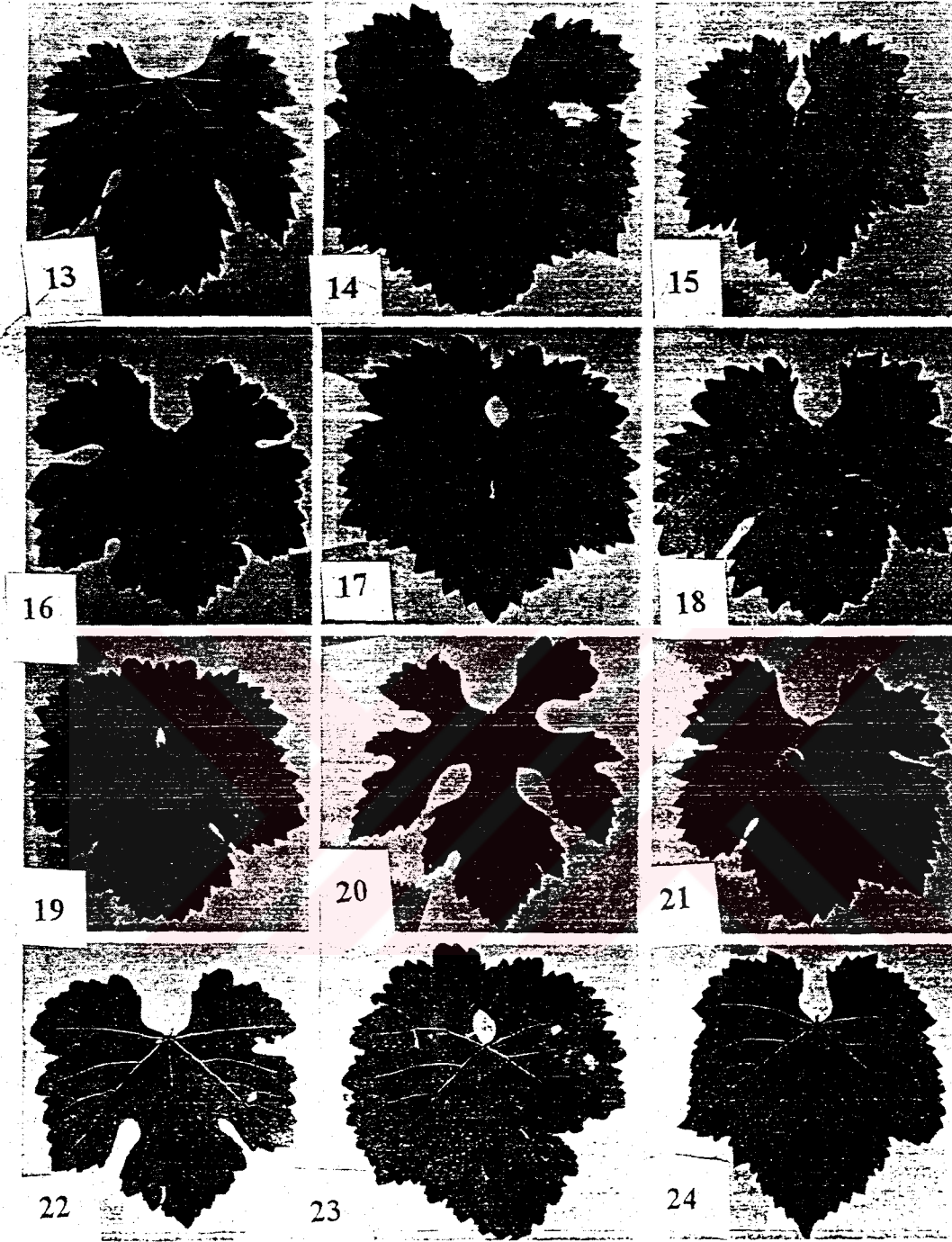

1. Abjouch blanc
4. Amiri safid
7. Chakar angura safid
10. Chindouani safid

2. Aka Ali Siah
5. Auwi safid
8. Chamsar safid
11. Delemor safid

3. Askari de Kandahar
6. Chaabi siah
9. Cher ali safid
12. Djaous sorn (Daulatabad)

Şekil 4. 3.3.4. Üzüm Çeşitlerinin Yaprakları

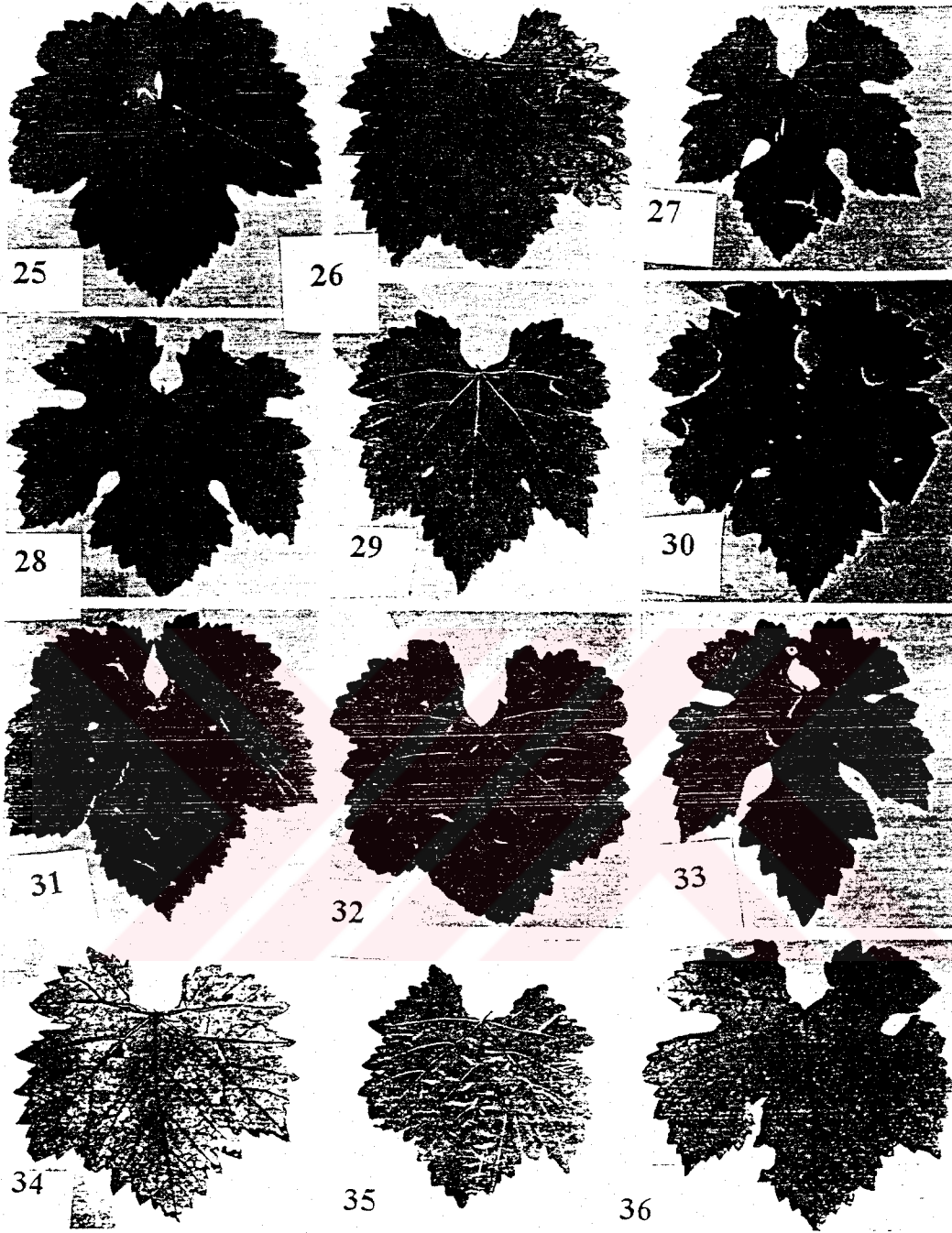

13. Djaous sorh (Qunduz)
16. Fakhri cha safid
19. Fakhri Pushtigaul
22. Gholadan

14. Eta safid
17. Fakhri loca safid
20. Fauchangui safid
23. Haita safid

15. Fakhri safid
18. Fakhri kalamak safid
21. Pochenji safid
24. Haita blanc

Şekil 4.3.3.4. Üzüm Çeşitlerinin Yaprakları

25. Hakkili siyah

28. Halili safid

31. Kalaisort siyah
(Qunduz)

34. Kandahari safid

26. Halili machadi safid

29. Hosseini safid

32. Kalaisort siyah
(Daulatabad)

35. Kandahari siyah
(Kohdaman)

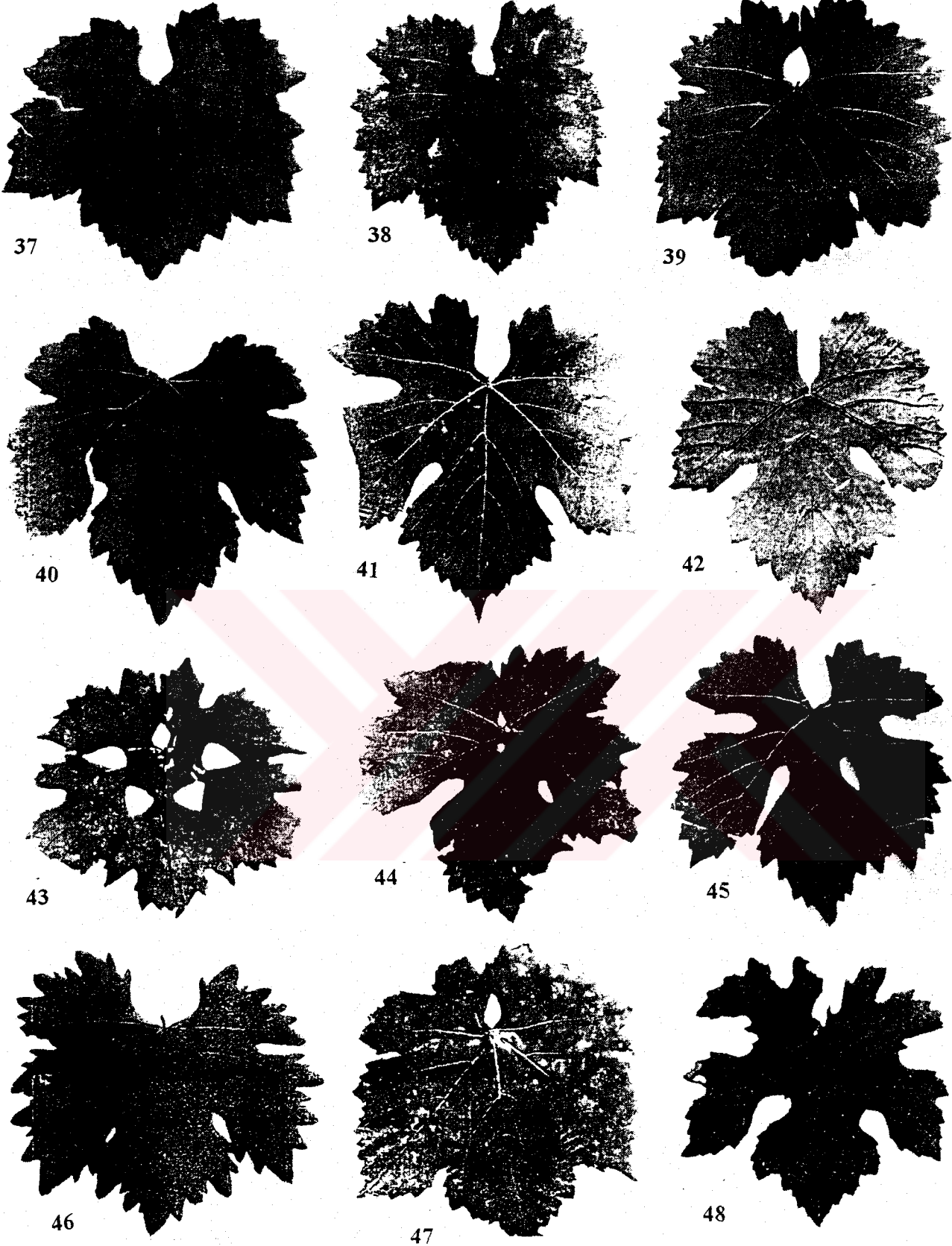
27. Kalili safid

30. Kairer glaman sorh

33. Kalarauchak safid

36. Kandahari siyah
(Qunduz)

Şekil 4.3.3.4. Üzüm Çeşitlerinin Yaprakları

37. Kasnadora sorh

40. Kilk-arous safid

43. Kishmish sorh

46. Lal dona sorh

38. Kata safid

41. Kishmish safid

44. Kishmish sorh
Chunderouani

47. Lal safid (Karabort)

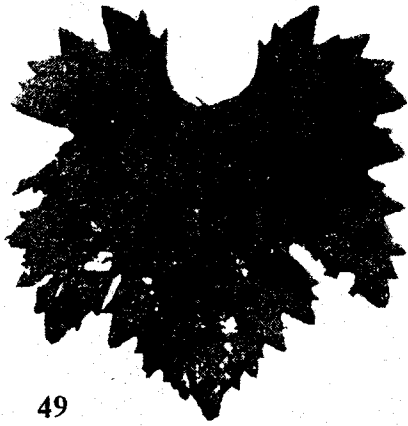
39. Kata Kandahari safid

42. Kishmish siyah

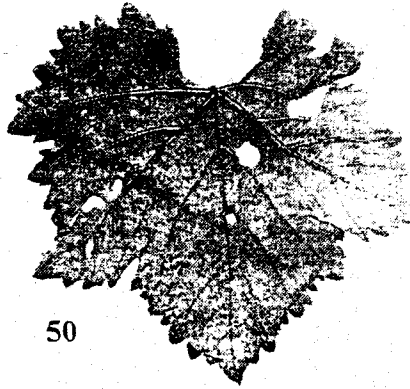
45. Kishmish sorh

Guerdak

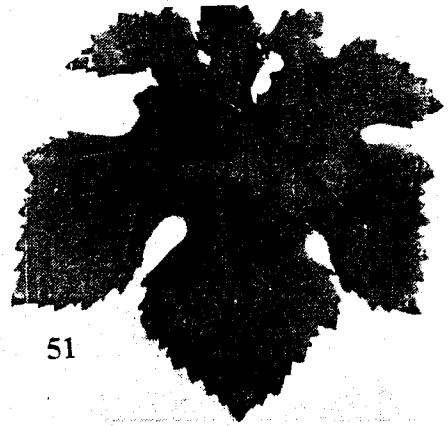
48. Lal safid (Karésemir)

49

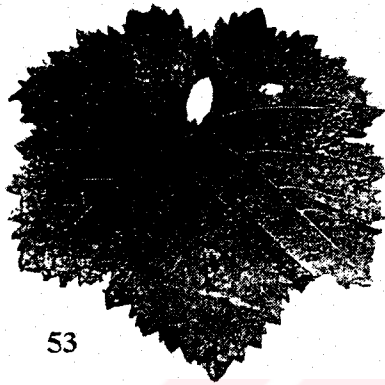
50

51

52

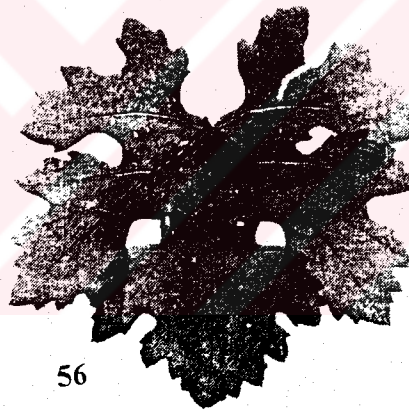
53

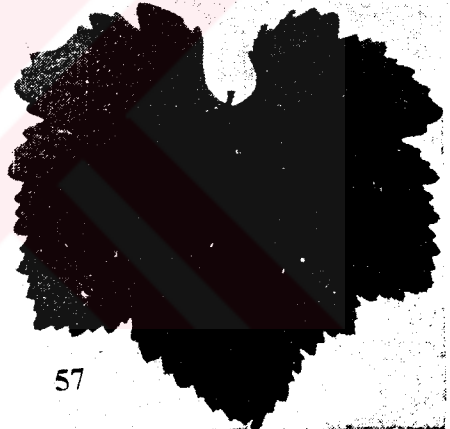
54

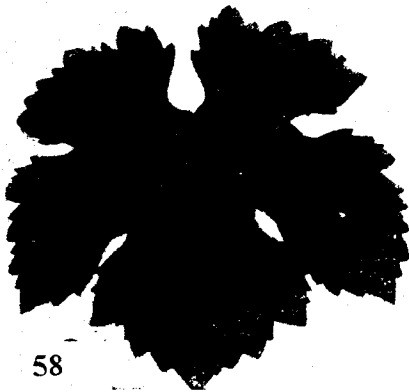
55

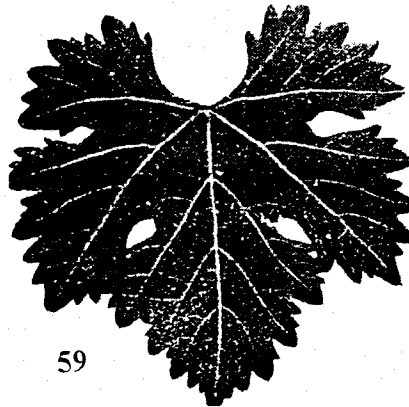
56

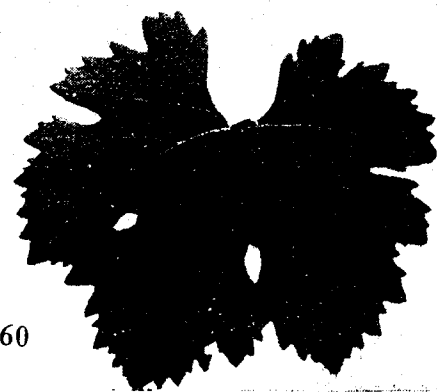
57

58

59

60

49. Lal siah

52. Loré siah

55. Maska sorh

58. Mir Ahmadi sorh

50. Lal sorh

53. Maska safid

(Daulatabad)

56. Mir Ahmadi safid

59. Mirzai safid

51. Lal Yakdona safid

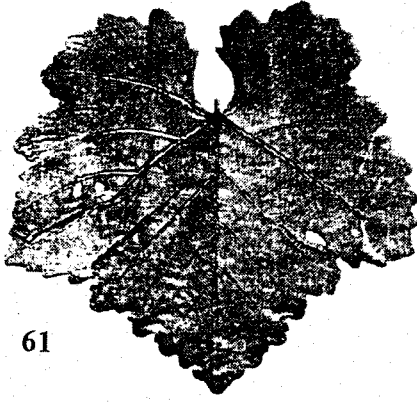
54. Maska safid

(Herat, Ghoran)

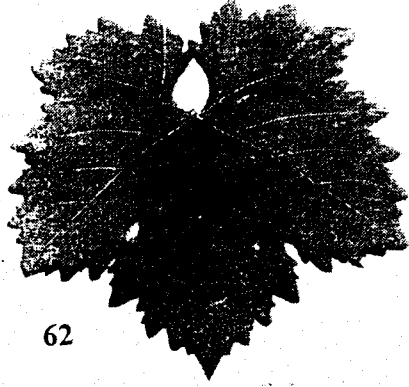
57. Mir Ahmadi safid

60. Moiemich siah

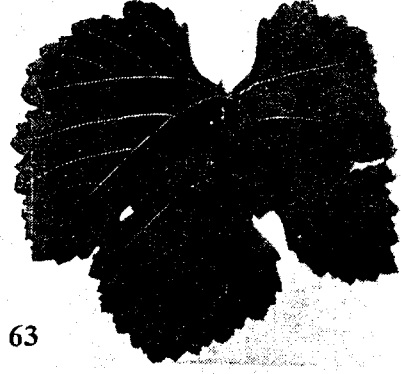
Şekil 4.5.3.4. Üzüm Çeşitlerinin Yaprakları

61

62

63

64

65

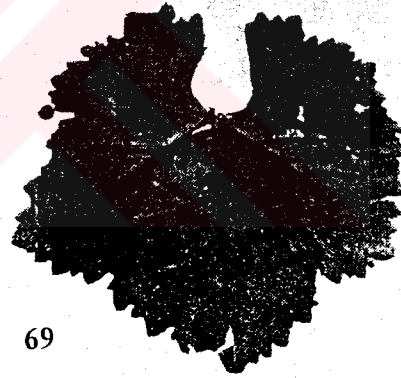
66

67

68

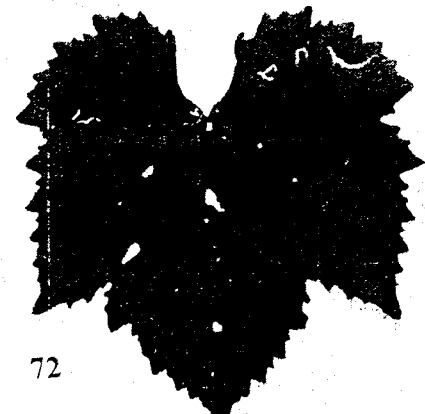
69

70

71

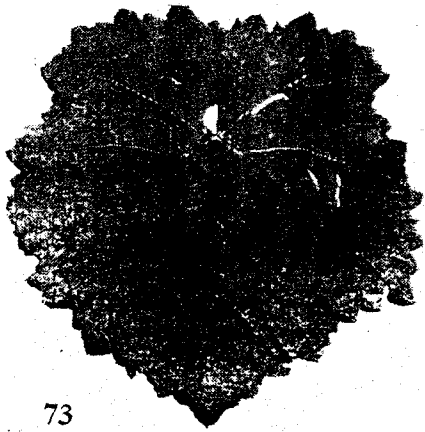

72

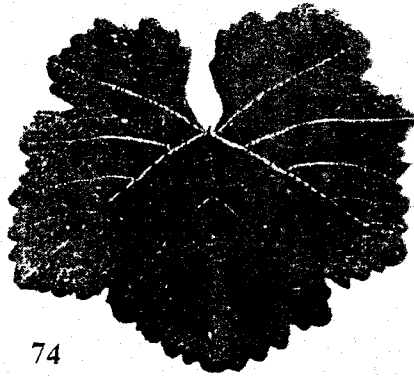
61. Monoka safid
64. Ralchini safid
67. Raucha safid
70. Roya Kaouk safid

62. Monoka siah
65. Raldar safid
68. Raucha sorh
71. Sahibi safid

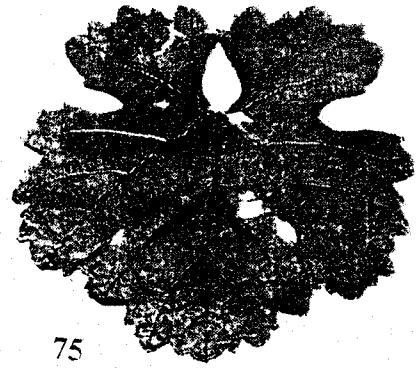
63. Monoka sorh
66. Raucha Piwendi safid
69. Rodakash safid
72. Sahibi sorh

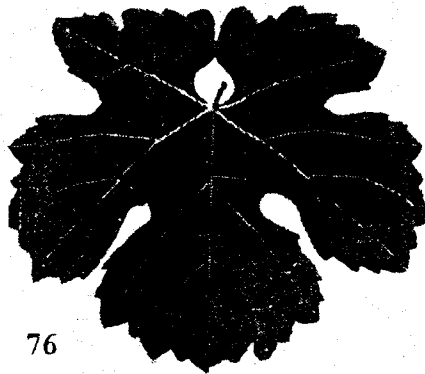
73

74

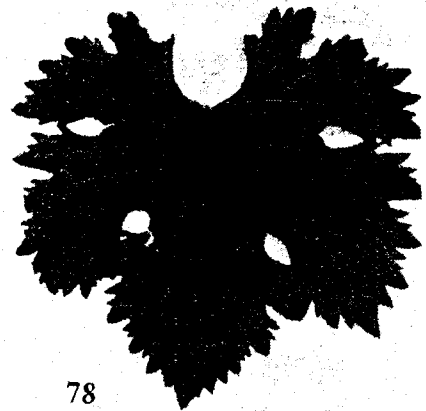
75

76

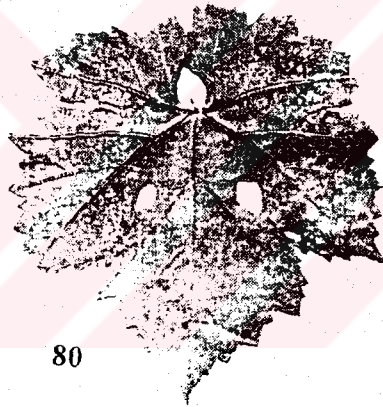
77

78

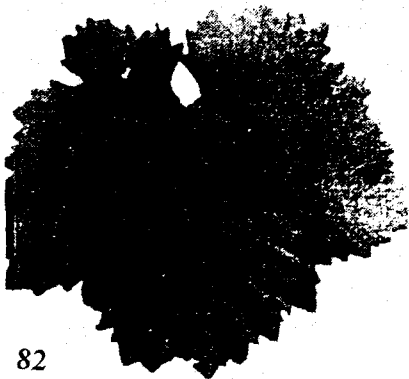
79

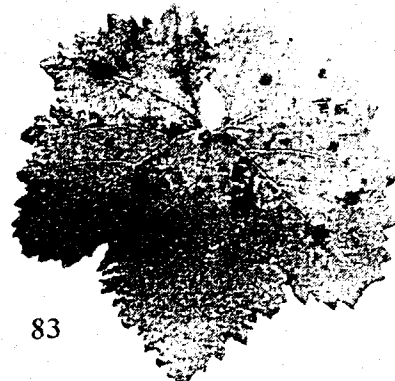
80

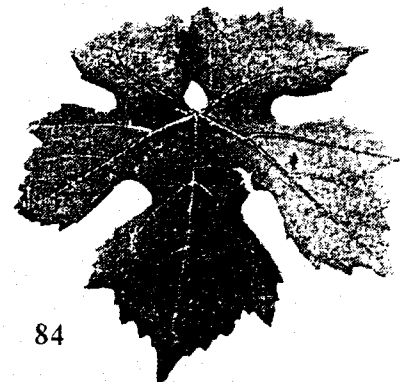
81

82

83

84

73. Sangak safid (Paula)

74. Sangak safid (Ghoran)

75. Serkagui siah (Paula)

76. Serkagui Serkajun (Ghoran)

77. Shortok safid (Daulatabad)

78. Shortok safid (Qunduz)

79. Siagag

80. Taifi sorh

81. Tand safid

82. Tchichmigaou

83. Teb-Atichi safid

84. Torkestani safid

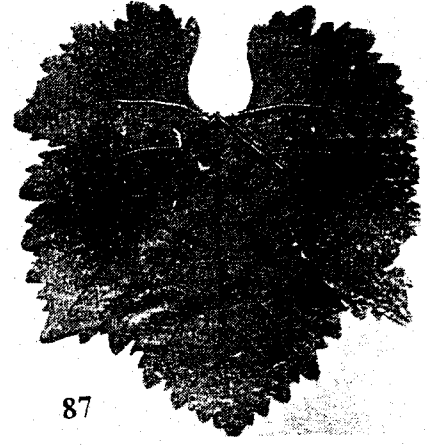
Şekil 4. 3.3. 4. Üzüm Çeşitlerinin Yaprakları

85

86

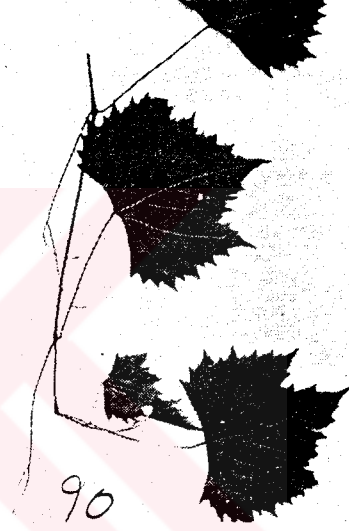
87

88

89

90

85. Torkestani siyah

86. Touran Guerdak

87. Zerdjoumi safid
(Ghoran)

88. Zerdjoumi safid
(Paula)

89. *Ampelopsis vitifolia*
(Paghman)

90. *Ampelopsis vitifolia*
(Paghman)

Çizelge 4.3.3.13'ün devamı

ÜZÜM ÇEŞİTLERİNİN ÖZELLİKLERİ				
ÜZÜM ÇEŞİTLERİ		Chall	Fanni-i Pusni-i Jo:	Kata-i Shumri Sur
Renk	Tane	Parılak kırmızı:	Mor	Açık Pembe
	Tane Kabuğu	Yeşilimsi	Parılak sarı	Açık Sarı
Tane	Şekil	Oval	Yuvarlak	Elipsoid
	Kabuk Sertliği	sert	İnce	Kalın ve derimsi
Salkım	Şekil	orta silindirik	Orta silindirik	Geniş Silindirik
	Tane Tutumu	iyi	Orta derece	iyi
Tad ve Lezzet		Ekşi	Nötr	Asidik
Değerlendirme Şekli		Taze Kullanılır	Sofralık Taze	Taze Sofralık
Hasat Zamanı		Ekim	Ekim	Ekim Sonu
Tartım (gr)	Yüz tane	335	334	485
	Bir salkım	345	370	560
Tanede Çekirdek Sayısı		1	2-3	2-4
%	Kuru Madde	16	20	20
	(Şeker)			
	Asit	0.56	0.55	0.63

Çizelge 4.3.3. 13. Afganistan'ın Üzüm Çeşitleri ve Özellikler
(Krochmal ve Nawabi 1959).

ÜZÜM ÇEŞİTLERİNİN ÖZELLİKLERİ				
ÜZÜM ÇEŞİTLERİ		Kishmish Bidana	Kishmish Kandahar	Lal-i Liah
Renk	Tane	Pembemsi Kırmızı	Sarımsı Yeşil	Koyu Kırmızı
	Tane Kabuğu	Pembe	Açık Yeşil	Açık Yeşil
Tane	Şekil	Silindirik	Elipsoid	Yuvarlak Dairesel
	Kabuk Sertliği	Yumuşak	Kalın	Yumuşak
Salkım	Şekil	Orta Konik	Geniş Silindirik	Geniş Silindirik
	Tane Tutumu	Orta derece	Orta Derece	İyi
Tad ve Lezzet		Asitik	Tatsız	Hafif Asitik
Değerlendirme Şekli		Sofralık, taze ve Kurutmalık	Taze ve Kuru Sofralık	Taze olarak tüketilir
Hasat Zamanı		Ekim ortası	Eylül-Ekim	Kasım
Tartım (gr)	Yüz tane	155	194	525
	Bir salkım	410	1500	605
Tanede Çekirdek Sayısı		Çekirdeksiz	Çekirdeksiz	1-2
%	Kuru Made (Şeker)	25	20	25
	Asit	0.32	0.52	0.30

Çizelge 4.3.3.13'ün devamı

ÜZÜM ÇEŞİTLERİNİN ÖZELLİKLERİ				
ÜZÜM ÇEŞİTLERİ		Monukka-i Daba	Monukka-i Kaj	Muska
Renk	Tane	Kırmızı	Yeşil	Sarımsı Yeşil
	Tane Kabuğu	Açık Pembe	Sarımsı yeşil	Sarı
Tane	Şekil	Yuvarlak	Fusiform	Küresel
	Kabuk Sertliği	Yumuşak	Derimsi	Yumuşak
Salkım	Şekil	Orta Konik	Orta konik	Orta Konik
	Tane Tutumu	İyi	İyi	İyi
Tad ve Lezzet		Tatlı	Tatlı ve Nötr	Tatsız
Değerlendirme Şekli		Taze olarak tüketilir	Taze olarak tüketilir	Taze ve Tüketilir
Hasat Zamanı		Eylül Sonu	Ekim	Eylül sonu
Tartım (gr)	Yüz tane	200	475	665
	Bir salkım	300	256	375
Tanede Çekirdek Sayısı		3-4	1-3	1-2
%	Kuru Made (Şeker)	22	25	24
	Asit	0.23	0.42	0.28

Çizelge 4.3.3.13'ün devamı

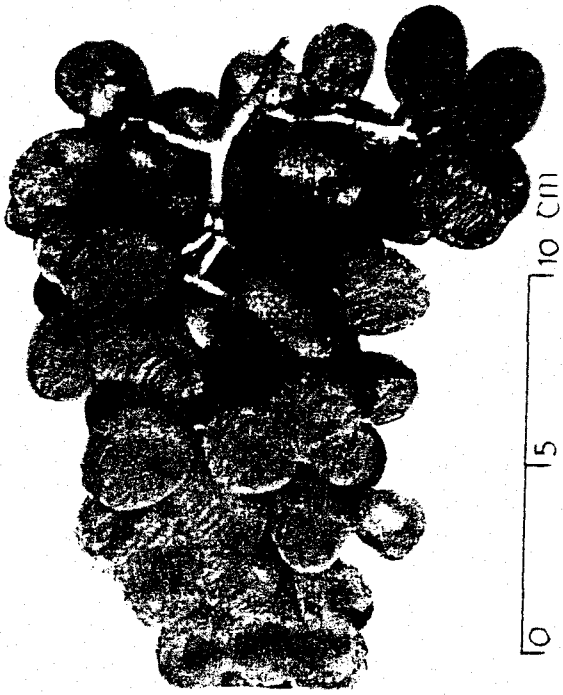
ÜZÜM ÇEŞİTLERİNİN ÖZELLİKLERİ				
ÜZÜM ÇEŞİTLERİ		Muskagee	Pushingee Quaiamak	Qundahari Hata
Renk	Tane	Yeşilimsi sarı	Altın sarısı	Açık sarı
	Tane Kabuğu	Sarı	Sarı	Sarı
Tane	Şekil	Dairesel	Silindirik	Elipsoid
	Kabuk Sertliği	Yumuşak	Yumuşak	Sert
Salkım	Şekil	Orta, konik	Geniş Silindirik	Silindirik
	Tane Tutumu	İyi	İyi	İyi
Tad ve Lezzet		Tatsız	Nötr	Tatlı az asidik
Değerlendirme Şekli		Taze olarak tüketilir	Taze olarak tüketilir	Sofralık
Hasat Zamanı		Eylül Sonu ^A	Kasım	Kasım
Tartım (gr)	Yüz tane	550	255	370
	Bir salkım	300	580-2700	333
Tanede Çekirdek Sayısı		Genelde 2	Çekirdeksiz	2-3
%	Kuru Madde (Şeker)	22,5	25	25
	Asit	0,24	0,38	0,39

Çizelge 4.3.3. 13'ün devamı

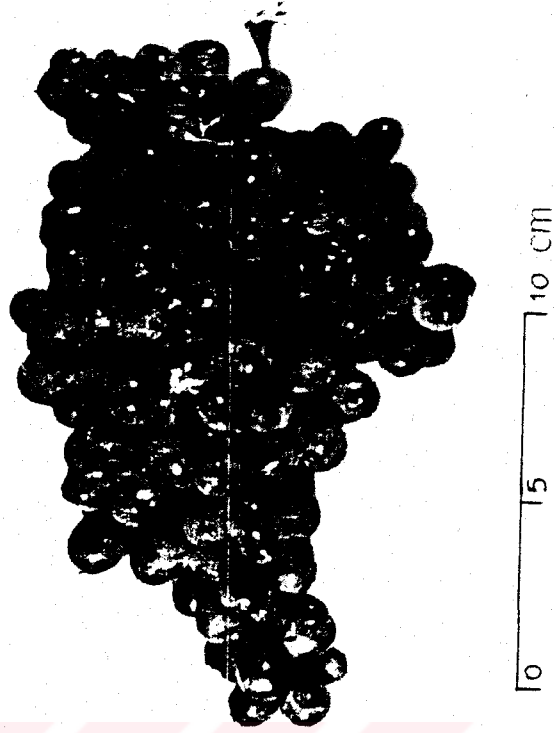
ÜZÜM ÇEŞİTLERİNİN ÖZELLİKLERİ				
ÜZÜM ÇEŞİTLERİ		Rawcha	Sahibi Gird	Sakhricha Safid
Renk	Tane	Koyu Kırmızı	Pembemsi kırmızı	Bronz
	Tane Kabuğu	Sarımsı Pembe	Yeşilimsi kırmızı	Sarı
Tane	Şekil	Yuvarlak	Yuvarlak	Küresel
	Kabuk Sertliği	Kalın ve Yumuşak	Yumuşak	Yumuşak
Salkım	Şekil	Kısa, küçük konik	Omuzlu konik	Orta, kısa konik
	Tane Tutumu	3 günden sonra taneler düşerler	İyi	İyi
Tad ve Lezzet		Nötr	Nötr	Çok tatlı
Değerlendirme Şekli		Erkenci olduğu için iyi para eder	Taze olarak tüketilir	Taze olarak tüketilir
Hasat Zamanı		Ağustos	Eylül sonu	Kasım
Tartım (gr)	Yüz tane	95	425	405
	Bir salkım	125	670	217
Tanede Çekirdek Sayısı		2	1-3	3-4
%	Kuru Made	17	18	29
	(Şeker)			
	Asit	0.76	0.41	0.21

Çizelge 4.3.3.13'ün devamı

ÜZÜM ÇEŞİTLERİNİN ÖZELLİKLERİ				
ÜZÜM ÇEŞİTLERİ		Siah Kishmish	Toqui	
Renk	Tane	Kırmızı	Koyu kırmızı	
	Tane Kabuğu	Pembemsi kırmızı	Açık yeşil	
Tane	Şekil	Elips	Spral	
	Kabuk Sertliği	Çok yumuşak	Çok derimsi	
Salkım	Şekil	Uzun, Komik	Geniş silindirik	
	Tane Tutumu	İyi	İyi	
Tad ve Lezzet		Çok tatlı	Tatlı ve Asitik	
Değerlendirme Şekli		Sofralık ve kurutmalık	Sofralık ve Şıralık	
Hasat Zamanı		Kasım	Kasım Sonu	
Tartım (gr)	Yüz tane	190	510	
	Bir salkım	273	720	
Tanede Çekirdek Sayısı		Çekirdeksiz	2-3	
%	Kuru Made (Şeker)	24	27	
	Asit	0.32	0.40	

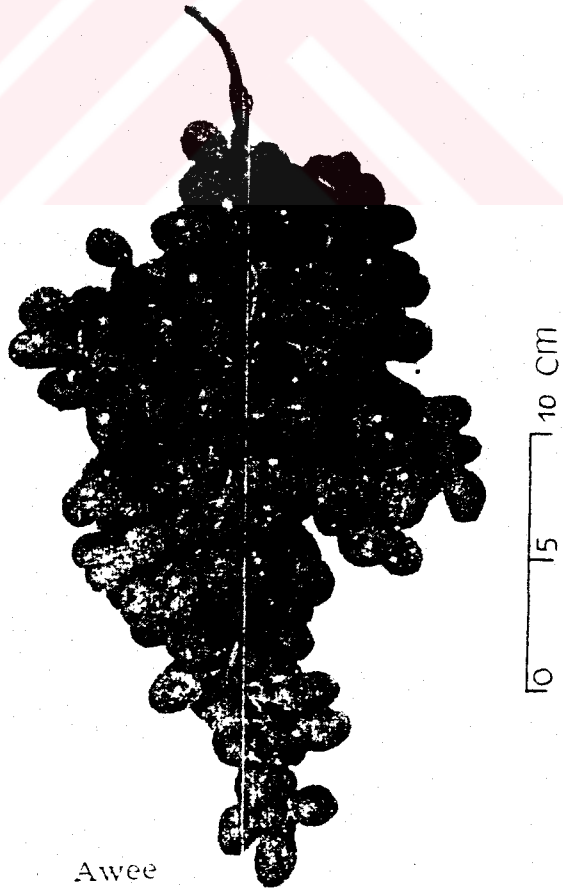
Abjosh;

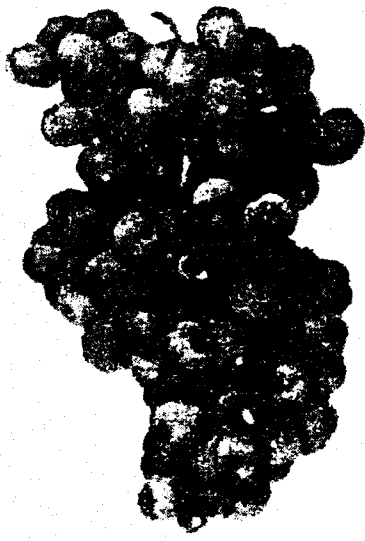
Aquili-i-Siah;

Askari;

Awee

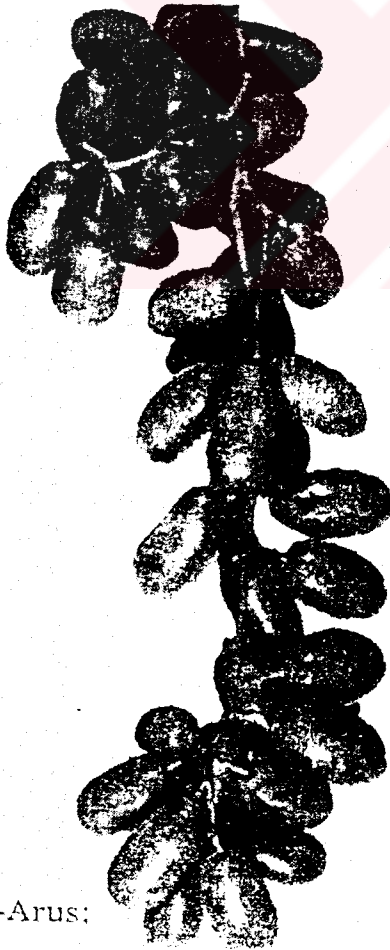
0 5 10 cm

0 5 10 cm

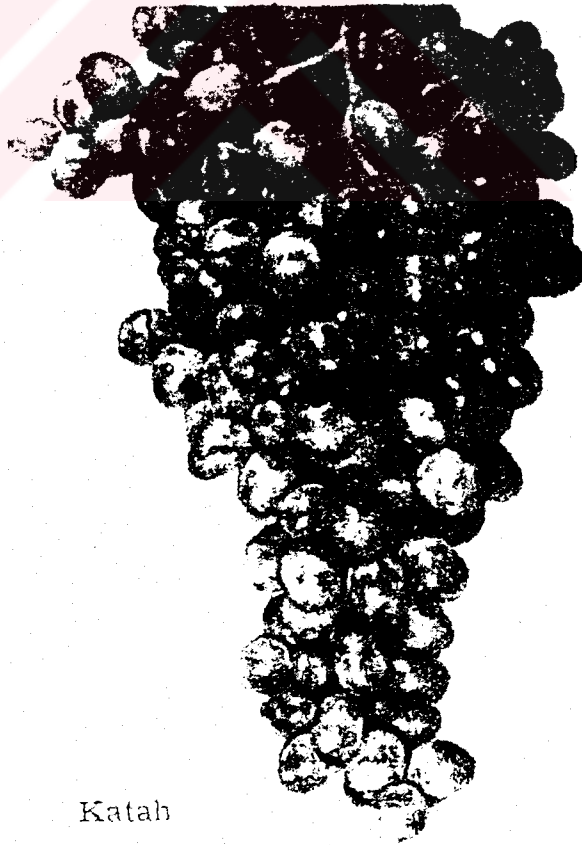
Gholadan;

Husaini-i-Dabah;

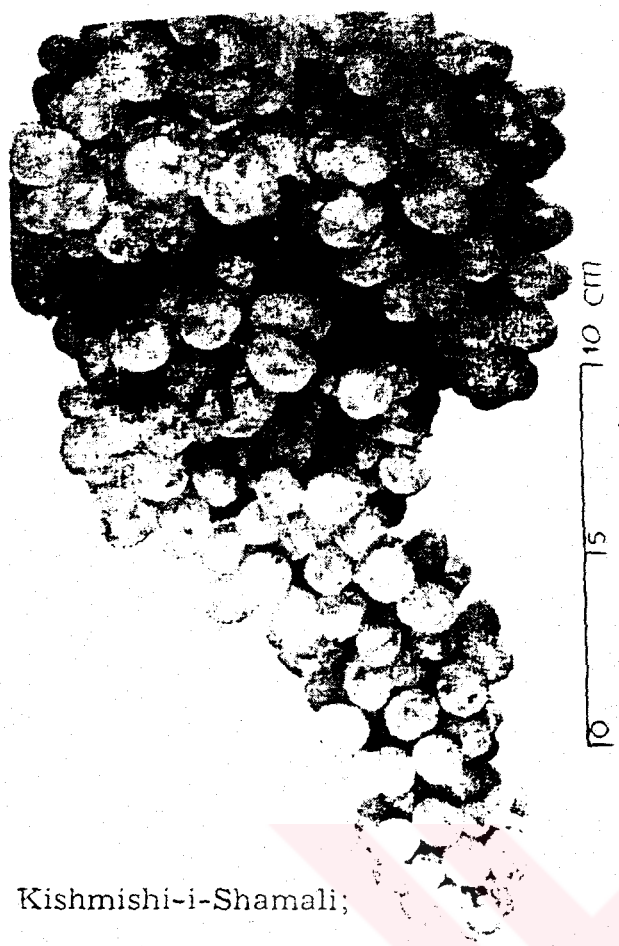
0 5 10 cm

Husaini-Kilk-i-Arus;

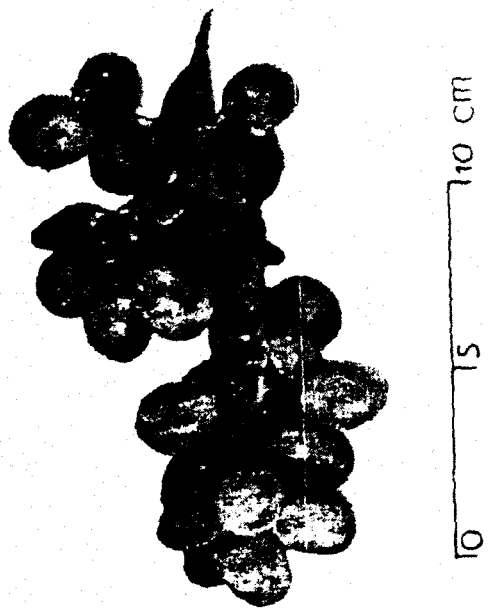

0 5 10 cm

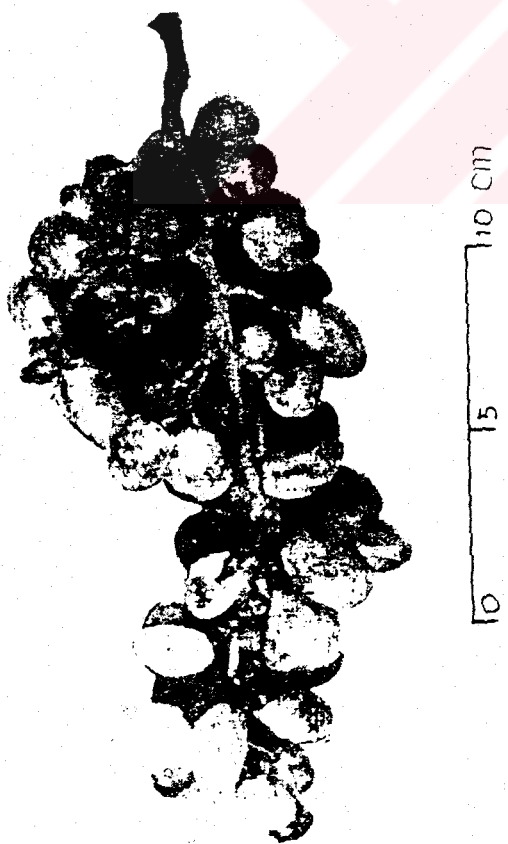
Katah

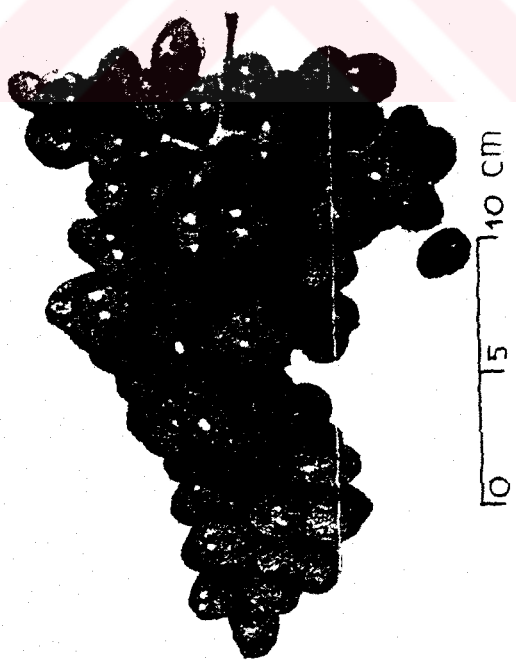
Kishmishi-i-Shamali;

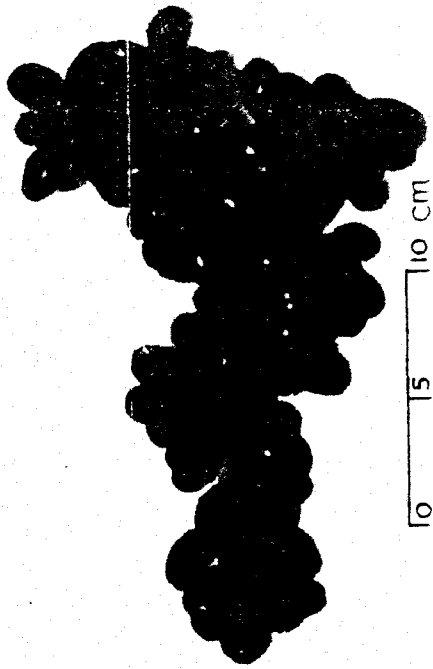
Maska;

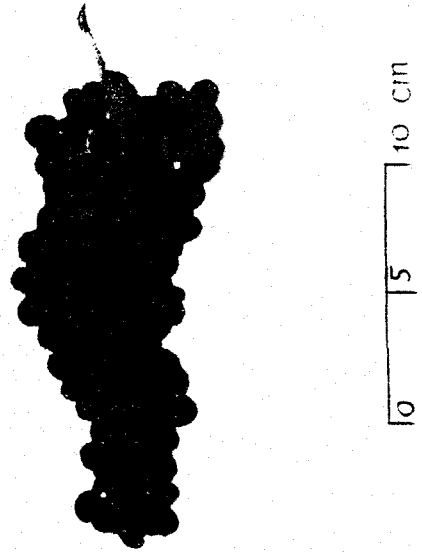
Monukka-i-Kaj

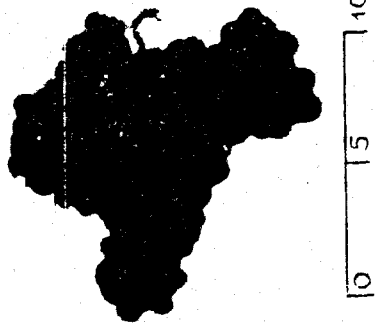
Monukka-i-Safid

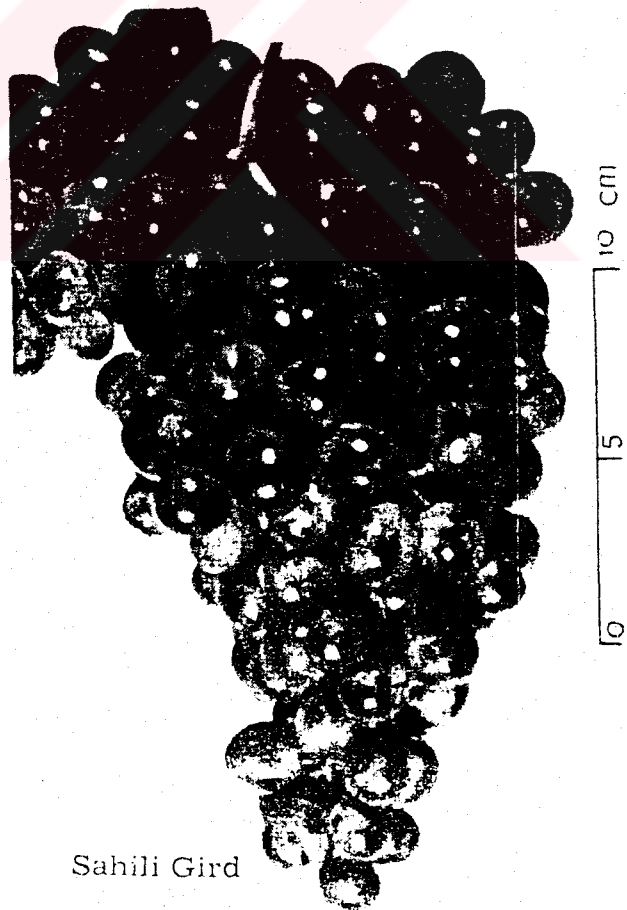
Monukka-i-Siah;

Nadiri;

Rawcha;

Sahili Gird

4.3.4. ÜZÜMLERİN DEĞERLENDİRME ŞEKİLLERİ

Nawabi, (1966) çalışmasında ülkenin tanınmayan bir çok çeşidinin tanıtılması için çok büyük bir araştırma ve malzemeye gerek duyulacağını ancak ülke ekonomisinin yetersiz olması nedeniyle bunu gerçekleştirmenin imkansız olduğunu belirtmiştir. Nawabi 1966'da kurutmalık üzüm çeşitlerinin yetiştirildiği bölgeleri ve bazı özelliklerini incelemiştir. Buna göre;

1. Yeşil Kuru Üzüm: Kışmı-Şamali üzümünden elde edilir. Afganistan'daki bütün yeşil kuru üzümün %60'ı Kandahar'da, %40'ı Parwan ilinde üretilir. Bu tip üzümler çekirdeksiz olup, üretimin % 60'ı ihracat edilir.

2. Kırmızı Kuru Üzüm: Fährisiyah üzüm çeşidinden elde edilmektedir. Üretimin %70'i parwan, %20'si Cavzcan ve %10'u Gazni'de gerçekleştirilir. Bu üzüm tipi çekirdeksiz olup %50'si ihraç edilir.

3. Büyük Yeşil Kuru Üzüm: Abcuş çeşidinden elde edilen bu kuru üzüm, çekirdekli ve çok tatlıdır. Kandahar ilinde yetişen bu üzüm çeşidi en önemli çeşitlerden olup %80'i ihraç edilir.

4. Siyah Kuru Üzüm: Akul-i Siyah çeşidinden elde edilen bu kuru üzüm çekirdekli olup %65'i Kandahar'da, %35'i Cavzcan'da yetiştirilir. Bu üzümün %90'ı ihraç edilmektedir.

5. Goldan Kuru Üzümü: Golan çeşitinden elde edilen bu kuru üzüm çekirdekli. Parwan ilinde üretilen bu üzüm %93'ü ihraç edilir.

6. Büyük Kırmızı Kuru Üzüm: Manka çeşidinden elde edilen bu kuru üzümün hepsi ihraç edilir. Tamamen Parwan'da üretilir.

Patidis 1963'de yaptığı çalışmada Afganistan'ın kuru üzüm çeşitlerini kalite durumuna göre sınıflandırmıştır. Buna göre;

1. **Afgan Fancy:** Bu sınıflandırma da kullanılan kriterler 6 adettir. Bunlar sınıflandırma da Afganistan'ın 6 çeşit kuru üzümü vardır. Bunlar iyice olgunlaşmış, çok tatlı, lezzetli, iyi bir renge ve % 18'den fazla neme sahiptirler. Kalite olarak Taşıdıkları özellikleri :

- 444 gr kuru üzümde tane sapı 25 taneden fazla olmamalı,
- 888 gr kuru üzümde salkım sapı bir taneden fazla olmamalı,

- c. 100 tanede birden fazla içi boş meyve görülmemeli,
- d. 100 tanede 3 taneden fazla yaralı meyve olmamalı,
- e. 100 tanede 2 tanesinden fazla küflü meyve olmamalı,
- f. Kuru üzüm içinde toz ve toprak görülmemeli.

2. Afgan Choice: Bu sınıflandırmada kullanılan 6 adet kritere sahip olan bunlar iyi renge sahip ve tatlı olup nem oranı %18'den fazla olmamalıdır. Yine bunlarda da şu özellikler aranır.

- a. 444 gr kuru üzümde tane yapısı 45'ten fazla olmamalı,
- b. 888 gr kuru üzümde salkım sapı 2'den fazla olmamalı,
- c. 100 tanede 2 adet içi boş meyve görülmeli,
- d. 100 tanede 4 taneden fazla yaralı meyve görülmemeli,
- e. 100 tanede 3 taneden fazla küflü meyve görülmemeli,
- f. Kuru üzüm toprak ve tozdan temiz olmalı.

3. Afgan Standart: Bu sınıflandırmada 6 adet kritere sahip olan üzümler olgunlaşmış olarak seçilip, tadı uygun, iyi bir renge sahip olup nem oranı % 18'i geçmemelidir. Bununla beraber şu özellikler aranır.

- a. 444 gr kuru üzümde 65 taneden fazla tane sapı olmamalı,
- b. 888 gr kuru üzümde 3 taneden fazla salkım sapı olmamalı,
- c. 100 tanede 2 taneden fazla içi boş meyve görülmemeli,
- d. 100 tanede 5 taneden fazla yaralı meyve görülmemeli
- e. 100 tanede 4 taneden fazla küflü meyve görülmemeli.
- f. Kuru üzüm toprak ve tozdan temiz olmalı.

4. Substandart: Bu sınıfta 6 adet yukarıdaki kriterlere sahip olup bu üzümler dış ülkelere şaraplık üzüm olarak ihraç edilir.

Malikzada 1978'de ülkede kuru üzüm elde edilmesinde iki yöntem kullanmıştır. Bu yöntemler sadece kırmızı ve siyah kuru üzümlere ait yöntemlerdir (Şirzad 1982).

4.3.5. Afganistan Bağcılığında Kuru Üzüm Elde Etmenin Yöntemleri

1. Asılan üzümlerden düşenleri güneşe konur. Bu yöntem sadece kandahar bağcılığında uygulanır. Kabul ve civarlarında üzümleri toprak

üzerine serilip 12 gün bekletilmekte eğer havalar güneşli değil ise 20 gün beklemesi gerekmektedir.

a -Yeşil üzüm kurutması için önce tünel gibi bir gölgeli yani güneşten uzak ve etrafında deliklerle havalandırılan bir yer yapılmakta, üzümler hava alıncaya kadar yeterli oranda delikler açılmakta üzümleri tünelin içinde üç ay içerisinde salkımlarından ipe bağlayıp kurutulmaktadır. Böylece Afganistan'da yeşil kuru üzüm doğal olarak bu şekilde yapılmaktadır. Bu şekilde elde edilen kuru üzüm dışarı ihraç edilmekte ve bir kısmı da iç tüketime sunulmaktadır. Genelde yeşil kuru üzümün % 70 ihraç edilmekte ve % 30'u da ülke içinde tüketilmektedir.

b- Güneşin etkisiyle kırmızı üzümün kurutulması, bu yöntem çoğunlukla evlerin çatı veya terasında uygulanmaktadır. Bu yöntemde üzümler açıkta kaldığı için kirlenip tozlanmaktadır. Bunun için iyi bir kaliteye ulaşılması için ilk önce üzümler yıkanır, bağda sıra arasında tahtalar serilerek, üzerine kırmızı üzümler yayılır ve 6 gün sonra başka tahtaya geçirilerek üzümlerin daha iyi güneş alması

2. Üzümlerin kurutulmasında herhangi bir bandırma eriği kullanılmamaktadır Kabul bölgesindeki üzüm çeşitleri ülkenin ekonomisinde büyük rol oynamaktadır. Bunlar Kishmish-i-safid (%60) Husani (% 15) Abjosh (%10) Gholadan, Manuka-i-siah, Kandahari siah (% 15)'dir.

Kandahar ilinde 40'tan fazla kurutmalık üzüm çeşitleri vardır. Bunlar, Harita Safid, Chunderouani, Lal-i yakadana safid, lal-i-sorh, kalarauchak safid, Touran, Guerdak, Ralchini safid, kalamak safid, cherali safid, kairer glaman sorh, Tandah safid, kishmish sorh, Chunderouani sorh, kurutmalık çeşitleridir.

4.4.1. AFGANİSTAN BAĞLARINDA UYGULANAN TEKNİK VE KÜLTÜREL İŞLEMLER

4.4.2. Fidan Üretimi

Afganistan'da genellikle bölgelerden gelen fidan talepleri çok fazladır. Fidan üretim planlarını düzenleyen etkililerin aşılı asma fidanı üretimi talebi karşılamada son derece yetersizdir.

Afganistan bir tarım ülkesi olmasından dolayı genel ekonomisini temelini ziraat oluşturmaktadır. Ancak bağcılık ve meyvecilik çok eski tekniklerine göre yapılmaktadır. Amerikan asma anacı kullanılmamakta ülkenin tamamında yerli bağcılık yapılmaktadır. Bu son yıllarda bağcılar kendi fidan ihtiyacını kendi imkanlarıyla çok zor bir durumda karşılamaktadır. Bağcılar aşılı köklü asma fidanı veya tüplü fidan dikilerek bağ kurulmasında fidan üretimi zaman kazanma açısından en uygun yöntemdir.

4.4.3. Bağ Yerinin Seçilmesi

Bağ yerinin seçiminde bölgenin ekolojik faktörleri (iklim ve toprak) etkilidir. İklim konusunda da belirtildiği gibi bölgenin sıcak olması ve asmanın iklim isteklerinin optimumun üstünde bulunması ve iklimin bunlara göre dikkate alınarak, bağ yerinin seçiminde fazla güneş gören güney ve güney doğu yörelerinin seçilmesi tavsiye edilmektedir. Fakat bazı illerde yer ve bağ durumunun seçiminde ikliminin uygun olması ikinci plana alarak bağ yeri seçilmektedir.

Faryab İli ve Kuzey Bağcılığında Bağ Yerinin Seçilmesi

Bu bölgede bağlar düz ve alüvyal arazilerde kurulduğundan yamaç yerlerdeki kadar önemli değildir. İlin en sıcak bölgesini teşkil eden Faryab bağlarında, bazı yıllarda üzümün olgunlaşması devresinde esen sıcak rüzgarlar, asmalarda gazelleme dediğimiz yaprakların dökülmesine, üzümün olgunlaşmasından önce pörsümesine sebep olmaktadır (Kurban 1990).

Hindukuş Eteklerinde Bağ Yerinin Seçilmesi

Burada arazinin kuzeyini kaplayan Hindukuş dağlarının açık tepeleri, güney ve güneydoğu doğrultularında uzaması ve kuzeye doğru yükseldikçe

iklimin değişmesi ve bir çok tepelerin birbirini takip etmesi, yer ve durum bakımından farklı durumlar arz etmektedir. Güney ve güney doğu doğrultusunda uzanan ve Bamyan ilinin kuzeyinden oldukça meyilli arazilerde kurulan bağlar, tam anlamıyla orta kalite ve miktarda üzüm veren bağları teşkil edemezler. Bu asmalar iki turfanda üzüm veren yerlerden sonra hasad edilirler. Fakat bazı yağışsız yıllarda üzümler, toprakların fazla süzek olmasından ve esen sıcak rüzgarlardan zarar görülmektedirler. Nitekim 1955 yılında diğer yıllardaki bağlarda görülen zararlardan çok daha fazlasını buralarda görülmüştür. Bu yönde bulunan bağların iyi ve kötü taraflarını belirttikten sonra, aksi yönde kuzey ve kuzey - batıda bulunan Kaleinav ve Saripul köylerinin bağ topraklarından farksızdır. Buna karşı kuzey ve kuzay-batı yönlerde bulunan bağlarda, güneşin fazla yakıcı ve kurutucu etkilerini göstermektedir. Daha fazla meyilli yerlerdeki araziler, yer ve durum bakımından çeşitli farklılıklar, gösterirler. Buradaki topraklar çoğunlukla sathi kireçli ve zayıf topraklardır. Tepelerin güney ve güney-doğu yönlerinde kurulmuş bağlardan ilk turfanda üzümler elde edilir. Buralarda topraklar zayıf ve sathi olduğundan, asmalar küçük ve verimlerinde azdır. Fakat burada oldukça kalitesi yüksek üzümler yetişir. Tepelerin kuzey ve kuzey-batı yönlerinde ise çok yüksek kalitede üzümleri elde edilebilmektedir. Ancak bağcılığa önem verilmediğinden ve savaştan dolayı sahipsiz kalmıştır. Sonuç olarak Hindukuş eteklerindeki bağcılık yer ve durum bakımından doğu-batı doğrultusunda uzanan tepelerin güney ve doğu yörelerindeki bağlardan ilk turfanda verimi az ve orta kalitede üzümler elde edilmektedir. Buna karşı güney ve batı bölgelerin bağcılığı, erkenci, mukavim, verimli ve çok iyi kaliteye sahip olan çeşitler yetiştirilmektedir.

Badahşan ve Samangan Bağcılığında Bağ Yerinin Seçilmesi

Bölgenin bağ yerleri tespit edilirken iklimin ve toprağın asmalar üzerinde olumsuz etkisinin olup olmayacağını tesbit edilmesi gerekir. Bölgenin ormanlık yerlerdeki bağlar çevrenin çok nemli olmasından dolayı kolaylıkla mantarı hastalıklara yakalanmaktadır. Bu bölgelere bağcılık için

büyük önem taşıdığından, bağ yeri seçiminde güneş gören yerlerin tercih edilmesi gereklidir.

Bölgelerin bağcılığı içerisinde incelediğimiz bazı ilçelerde iklim daha serttir. Buralarda bağ yeri seçilirken nem faktöründen ziyade ilkbaharda don ve sıcaklık faktörleri önemli rol oynadığından güney ve güney-batı yöreleri bağcılığa uygun olan yerlerdir(Sungur 1988).

4.4.4. Bağ Yerinin Hazırlanması

Bağ yerinin seçiminden sonra yapılması gereken en önemli iş toprağın hazırlanmasıdır. Ülke bağcılığında, bağ kurulacak arazilerin bazıları düz, oldukça ağır ve derin topraklardır. Böyle yerlerde toprak işleme, traktörle çekilen ve derine giden pulluk ile yapılır. Toprak işleme sonbaharın son yağmurlarından sonra veya kış ayları içinde toprak tavında iken başlanır. Düzluklerdeki arazilerin çoğu çorak ve killi olduğundan, tarlaların yabancı otlardan temizlenmesi gerekmektedir.

Yukarıda belirtildiği gibi yabancı otlar sık dişli tırmıklarla birbirine çapraz birkaç kere tırmıklandıktan sonra öbek öbek toplanan otlar biraraya getirilip yakılır. Sonra toprak derin bir şekilde sürülüp, tarla kesekli bir şekilde dikim zamanına kadar bırakılır. Burada arazi düz olduğundan tesviye işi, dikimden önce tırpan ile yapılır.

Parvan ilinde dağların eteklerinde bağcılık yapabilmek için toprak işleminin at ve inek ile çekilen veya eğer arazi uygun ise traktörle çekilen pulluklar ile yapılır. Tepelerin meyilli yerlerinde ise toprak 40-50 cm'den sonra sert yapıda olduğundan buralarda krizmanın önemi çok büyüktür.

Badahşan ve Samangan illerindeki bağcılıkta, bağların bazıları, ormanlık sahaların açılması suretiyle elde edilen arazilerde kurulmaktadır. Buralarda arazinin fazla meyilli engebeli ve taşlık olması nedeniyle fazla insan gücüne ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bölgelerde bağ arazisinin hazırlanmasında krizmanın yapılmasına hiç önem verilmemektedir (Nacib, 1992).

4.4.5. Bağ Tesisi

Ülkenin bir yöresinde bağ kurarken bazı yöntemler kullanılmaktadır. Bunlardır :

1- Yerli asmanın bir yıllık çubuklarının köklendirilmesi ile elde edilen yerli asma fidanlarının bağ kurulacak yerlere dikilmesi.

"Yerli bağcılık" olarak da isimlendirilen bu yöntem Floksera zararlısının yaygın olmadığı yörelerde kullanılmaktadır.

2. Köklü asma anaçlarının bağ kurulacak yere dikilmesi ve bunların yeterli kalınlığa eriştikten sonra yarma aşısı ile aşılması.

Köklü anaç dikilerek bağ kurulan yerlerde, anaçlar genellikle iki, bazen de üç yaşında iken yarma aşısı yapılabilecek kalınlığa ulaşırlar. Dolayısıyla zaman kaybı kaçınılmazdır (Kurban 1990).

3. Aşılı köklü asma fidanı veya tüplü fidan dikilerek bağ kurulması, zaman kazanma açısından en uygun ve en yararlı yöntemdir (Kurban 1990).

4.4.6. Dikim Aralıkları

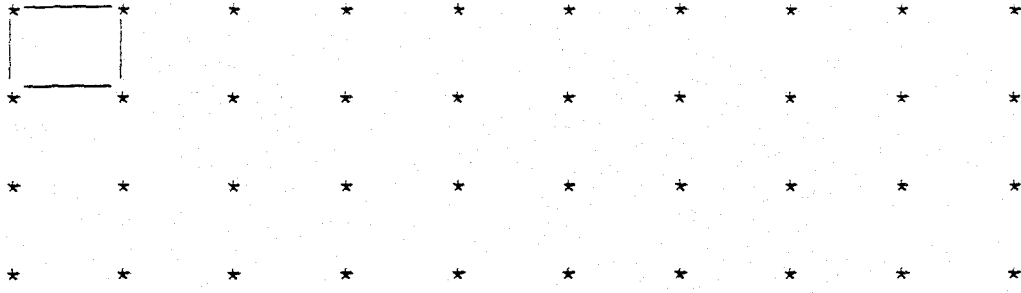
Bazı bölgelerde sıcak iklimlerde güneşin yakıcı ve kurutucu etkisinden korunmak için sıralara, doğu - batı yönünün verilmesi gerekirken malesef bu usule bazı bağlarda uyulmadığı görülmüş ve hatta meyilli yerlerde sıralara meyilli ve düz yaptığı da görülmüştür. Çukurun uzunluğu 60-70 cm, genişliği 30-40 cm ve derinliği 50-60 cm kadardır.

Bazı bölgelerde asma dikim şekli kare olup, toprakları verimli olduğundan ve asmaları kuvvetli büyüdüğünden omcalara fazla aralık verilir. Yani asmalar 9-10 ayak (yaklaşık 2.25 x 2.25 veya 2.5 x 2.5. cm) aralık ile dikilir.

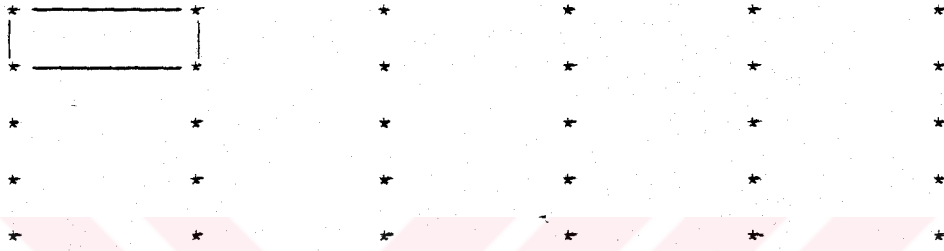
Dikdörtgen Dikimi :

Bu dikim sistemi Kabul ve Herat bağlarında sıralar arasındaki omca aralıkları sıralar üzerindeki omca aralıklarından fazladır. Bu sistemde dikim aralıkları sıralar arası 3.50 m sıralar üzeri 1.20 m aralıkla dikilecektir. Bu sistem çok az kullanılmaktadır.

Şekil 4.4. 6. Kara Dikim

Şekil 4.4. 7. Dikdörtgen Dikimi

4.4.7. Terbiye Sistemleri

Terbiye sistemleri olarak Afganistan'ın değişik yörelerinde farklı terbiye şekilleri uygulanmaktadır. Örneğin, Serpene, Ağaca sardırma, Herekleme, Head Pruning, Çardak şekli gibi terbiye sistemleri uygulanır. Bununla beraber Mazari Şerif bölgesinde hasat zamanı böcek, arı ve kuş zararını engellemek amacıyla toprak üzerine kümbetler yapılarak asmalar yatırılır. Yabani otlarla üzeri kaplandığından, bu zararlılardan korunmuş olur. Head Pruning terbiye sistemi halkın kullandığı bir sistem olup, uygulama alanı bulmuştur. Yine çoğu bölgelerde hereksiz sistem uygulanmaktadır ki sakıncası asmanın boyunun kısa olmasıyla toprağın üstünde dik durmayı rüzgardan zarar görmekte ve dallarda toprağa değdiği için mantari hastalıklar olmaktadır. Ürün bu sistemde iyi bir kaliteye de sahip değildir. Çardak terbiye sistemi ürün fazla olduğunda seçilen bir sistem olup, bu sistem genelde bahçelerde, evlerde gölgesinden istifade etmek için ve ailenin üzüm ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılmaktadır. Afganistan bağlarında genellikle uygulana

gelen terbiye şekli tümüyle toprak seviyesinde kesin bir gövde oluşumu görülmeyen düzensiz bir sistemdir. Yeni tesis edilecek olan bağlar ekonomik ömrünü tamamlamış bağların yerine kurulduğu ve amerikan asma anaçları kullanılmadığından uygun bir bağcılık terbiye sistemi kullanılmamaktadır (Shirzad 1982).

4.4.8. Budama Şekilleri

Bölgelerde en çok yapılan yaz budaması, sırasıyla; filiz alma, uç alma, koltuk alma ve yaprak alma gibi işlemlerdir. Budama şekilleri iklim ve toprak özellikleri ile çeşidin ve üzümün kullanım amacına göre değişmektedir.

Afganistan'da genel budama yöntemleri ile beraber terbiye amaçlı değişik tipte budama yöntemleri kullanılmaktadır. Bunlar ;

a- Kısa Budama : verimli gözleri dipte olan üzüm çeşitlerinde, bir yaşlı dalın dip gözü hariç 2-3 göz üzerinden yapılan budamadır.

b- Orta Budama : 5-6 göz üzerinden yapılan budamadır.

c- Karışık Budama : Bir omca üzerinde hem kısa hem de orta uzunlukta budamanın beraber uygulamasıdır.

d- Uzun Budama : Bir yaşlı dallar üzerinde 7-9 hafta bazı bölgelerde ve çeşide göre 16-21 göz üzerinden yapılan budamadır (Shirzad 1982).

Budamanın amacı ; ürünün miktar bakımından devamlı olarak kontrol altına alınmasıdır.

Budama, kış ve yaz budaması olmak üzere ikiye ayrılır. Kış budaması, bazı yerlerde yapıldığı gibi iki kısımda tamamlanmaktadır. Bu iki safhadan birincisi aralama (ayıklama, temizleme) ikincisi ise budamadır. Budamada dikkat edilecek en önemli nokta, asmanın sürme kuvvetine, çeşide ve terbiye şekline göre budama metodunu kullanmaktır.

Ülkenin batı ve güney bölgesinde asmalar kuvvetli geliştiklerinden kalemelerin uzunluğu ve sayısı diğer zayıf topraklarda yetiştirilen asmalara

göre daha fazladır. Genelde kalemlerde 3-4 göz bırakılır. Bazı üreticiler budamanın ve toprak işleminin kolay yapılması için aralama yaparlar.

Bazı yerlerin bahçelerinde ağaçlara sarılmak suretiyle yetiştirilen asmalarda hiç bir budama şekli yapılmaz. Yalnız zamanla kuruyan dalların ve fazla uzayan çubukların uçları kesilir (Kurban 1990).

Hindukuş Etekleri Bağcılığında Budama

Bağlarda çeşit farkı gözetilmeden kısa budama yapıldığında, farklı bağlar arasında yetiştirilen çeşitlerin verimlerinin çok düşük olduğu ve hatalı budama sonucunda kolların fazla uzadığı ve çıplaklaştığı görülmektedir.

Badahşan Bölgesi Bağcılığında Kış Budaması

Bu bölgede , sofralık, sıralık ve kurutmalık çeşitleri yetiştirilir. Asmalar yüksek herek ve çardak şeklinde terbiye edilmekte, kısa ve karışık budama sistemi uygulanmaktadır. Huseyni çeşidinde iki yıllık dallardan çıkan bir yıllık çubuklara 2-3 göz üzerinden karışık budama uygulanır.

Samangan ilinde de kısa veya karışık budama yapılır. Bir yıllık dalların 2-3 göz üzerinden budama yapılmaktadır. Budama Şubat ve Mart ayında yapılır (Sungur 1988). Bazı yerlerde yaprak alma 2-3 defa yapılır. İlk yaprak alma çiçekten önce ikinci yaprak alma koruk devresinde, son yaprak alma da üzümlere ben düşünce yapılır. Üzümlerin olgunlaşma zamanında eğer havalar çok sıcak ve kurak geçerse, yaprak seyreltme terk edilebilir. Bir kısım üreticiler buna uydukları halde bir kısım üreticilerde kötü hava koşullarını düşünmeden üçüncü defa yaprak seyreltmesi yaparlar.

Şekil 4.4.8. Hatalı budama sonucu çalı formu kazanmış bir omcanın görüntüsü

4.4.9. Sulama

Badahsan ve Samangan bölgelerindeki bağlarda yaprak seyreltmesi, asmaların havalanmasını, güneşlenmesini ve bir de üzümün iyi olgunlaşıp güzel bir renk almasını temin için yapılır (Gulam 1986).

Afganistan'ın dağlık ve tepelik coğrafi yapısı nedeniyle sulama imkanı azdır. Sulanabilen bağlar ise çiçeklenme zamanından önce bir veya iki defa sulanabilmektedir. Aslında sulama sistemi bilinçli yapılırsa, sulanan bağ için mahsul verimi o kadar artar. Bilgisiz sulama ile üzümler yeşil kalacakları gibi, lezzetleri de bozulacak dayanıklılığı büsbütün ortadan kalkacaktır. Bununla beraber, bağ alanlarında teknik ve modern yöntemlerle sulama yapılmadığından ekonomik verim arttırılamamaktadır (Shirzad 1982).

Afganistan'ın dağlık ve tepelik coğrafi yapısı olan yerlerde sulama imkanı azdır. Sulanabilen bağlar ise çiçeklenme zamanından önce bir veya iki defa sulanabilecektir. Sulama bilinçli yapılırsa, bağ verimi o kadar artar. Bilgisiz sulama ile üzümler yeşil kalacakları gibi lezzetleri de bozulacak, dayanıklılığı büsbütün ortadan kalkacaktır. Bununla beraber, Afganistan bağ

alanlarında teknik ve modern yöntemlerle sulama yapılmadığından ekonomik verim artırılmamaktadır (Shirzad 1982).

Ülkenin doğu ve kuzey bölgelerindeki bağlarında üzümler ben düşmeden önce bir kere sulanmaktadır. Gereken yerlerde ise sulama imkanlarının bulunmaması nedeniyle bazı yıllar asmalar kuraklıktan çok zarar görürler. Asmanın büyümesi için topraktaki su miktarının, daimi sulama yüzdesinin üstünde olması gerekir. Devamlı solma yüzdesi toprağın ıslaklık hali olup, yüzde olarak ölçülür. Bu halde, yapraklar solar ve asma su almadığından normal olarak büyümmez. Gor ili ve civarlarındaki bağ toprakları fazla süzek ve fırdı bünyeye sahip bulunduğundan topraktaki nem kolaylıkla azalmakta ve yaz aylarında asmalar su sıkıntısı çekmektedirler. Toprağın yaz aylarında nem durumu solma yüzdesinin altına düşünce civardaki kanal ve kuyulardan motoplonlarla su çekerek bağlarda sulama yapılır.

Ülkenin batı ve kuzey batı bölgelerinde bağların sulanması kış ve yaz aylarında olmak üzere iki defa yapılır. Kış sulamasında bağlar, Aralık ve Ocak aylarında su altında bırakılır. Bu sulama özellikle Filoksera böceğinin yaprak üzerine faaliyeti başlattıktan sonra önem kazanır. Yaz sulaması Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında 2-3 defa ekolojinin gidişine göre yapılır (Kurban 1990).

Kabul ve Parwan bağlarında çiçeklemeden sonra her 18 günde bir defa sulamaktadır. Herat'ta bağların sulaması ve getasiyon döneminde 7 defa sulama yapılıyor. Sulamalar her 20 günde bir ve gece boyunca yapılıyor. Son sulama hasat döneminin 20 gün öncesi yapılıyor.

Mazar-i-sharifte bağların sulaması her 35 günde bir defa yapılıyor çünkü su az bulunuyor. Kunduz bağlarında Mart ve Temmuz aylarında genelde yılda bir defa çiçeklenmeden sonra sulanılır (Galet 1969).

Ülkenin bağ alanlarındaki topraklar çok kuvvetli olduklarından dolayı yazın 2 ve hatta bazen daha fazla sulama gerekli olmaktadır. Örneğin Hilmand Vadisi, Kandahar ve civarlarında senede 10 defa sulama gerekmektedir. Çünkü yağış miktarı senede 250 mm x'den azdır (Shirzad 1971) Ülkenin bağlarında iki çeşit sulama sistemi mevcuttur.

- a. Asmaların aralarında kanallar açılarak yapılan sulama
- b. Asmanın dibine suyu bırakarak yapılan sulamadır.

4.4.10. Gübreleme

Asmanın kaliteli ürün verebilmesi için topraktan kaybettiği besinin toprağa verilmesi gerektiği, çiftçilik gübresinin toprak karakterini düzelttiği, ancak Afganistan'da hayvan artıklarının yakacak olarak kullanıldığı için toprağa verilmediği çiftçinin kimyasal gübre olarak ekonomi güce sahip olmadığı anlaşılacak.

Bölgelerde bağların gübrenmesine o kadar önem verilmemektedir. İlk turfanda üzüm yetiştiriciliği yanında, önemli oranda sebzeçilik ve meyvecilik yapılmaktadır. Bağcılıkta gübrelemenin yetersiz olduğu görülmektedir. Bununla beraber bazı köylüler evlerinde bir kaç yıl biriktirdikleri gübreyi bağlarına vermektedirler. Bağcılıkta ahır gübresi şart olduğuna göre üç senelik bir devrede bir hektar bağa 60.000 kg. Ahır gübresi verilmesi gerekmektedir. Ancak maalesef Afganistan bağlarında yeterli gübreleme yapılmamaktadır.

Parvan, Heart, Kandadar illerindeki bağlarda gübrelenecek asmaların boğazları açılır ve Ocak ayı sonu ya da Şubat ayı başında bağlarda yığın halinde biriktirilmiş gübreden her aşamaya 10-15 kg. Verilmektedir. (Nacib. 1992)

4.5. Hastalık ve Zararlılarla Mücadele (Tarımsal Savaşım)

Afganistan bağlarında hastalık ve zararlılarla mücadele yeterince yapılmamaktadır. Bağcılar hastalık ve zararlılarla mücadele konusunda bilgisizdirler.

Kabul bağları bakım ve hastalıklara karşı mücadele yetersiz olduğu için bağlarda filoksera hastalıkları bulaşmıştır. Son yıllarda Afganistan'ın pek çok bölgelerde savaştan dolayı tarımsal savaşım yapılmamakta bağ alanlarında azalma ve buna paralel olarak da bağcılığın gerilemesi söz konusudur. Ayrıca uygun budama, gübreleme, sulama, toprak işleme gibi kültürel işlemlerin tam olarak yerine getirilmemesi yanında, külleme, mildiyö

gibi hastalıklarla yeterince savaşım yapılmaması nedeniyle bağlar önemli ölçüde harap olmaktadır.

Taze olarak tüketilecek üzüm­lerin, uzak yerlere naklinde üzüm­lerin ayıklanmasına, sınıflandırılmasına ve ambalajına büyük önem verilir. Turfanda üzüm­lerin, normal zamanda hasat edilen üzüm­lere göre daha erken hasat edildikleri bilinen bir gerçektir. Hasat edilen ilk turfanda üzüm­ler, pazarlarda iyi bir şekilde biraz daha yüksek fiyatla satılmaktadır. Üreticilerin bu şekilde erken üzüm hasat etmelerinin tek sebebi; fiyat yüksekliğinden yararlanarak daha fazla para kazanma isteğidir.

4.6. Toprak İşleme

Ülkenin üzüm yetiştirilen bölgelerinde toprak işleme genellikle kürek ve bel yardımıyla yapılmaktadır. Bölge bağlarının tamamına yakınında halen eski bağcılık yöntemleri uygulanmaktadır. Bağlarda düzgün olmayan dikim aralıklarından dolayı toprak işleme zorunlu olarak insan gücüyle yapılmaktadır. İlkbaharda havaların ısınmaya başlaması ile birlikte kürek ve belle omcaların dipleri 15-20 cm. derinliğinde açılır. Buradaki amaç, boğaz köklerinin açığa çıkarılmasıdır. Dip açmadan yaklaşık bir ay sonra gözlerin kabarma zamanı toprak yine kürek ve belle işlenir. Bu toprak işlemede daha önce dipleri açılmış olan omcalar tekrar kollara kadar toprakla doldurulur. Bu doldurma işleminde sonunda salkım ile toprak temas ederek kalite bozulmaktadır. Aynı zamanda ilkbaharda toprak henüz rutubetini kaybetmediği için tekrar boğaz kökleri oluşmaktadır. Yaz aylarına doğru toprağın üst tabakalarındaki nem de kaybolmaktadır. Oluşan boğaz kökleri omcanın zayıf düşmesine neden olmaktadır. Haziran ayı içersinde henüz yıllık sürgünler toprak üzerine yatmadan önce bağlarda çapa ile ikinci bir toprak işleme yapılmaktadır. ilkbaharın son yağışlarından sonra çapalama ile aynı zamanda topraktaki kaymak tabakasının kırılması çok faydalı olmaktadır.

Ülkenin bağlarında toprağın tekrar kabartılması için pulluk iki kere sürülür. Hindukuş dağlarının eteklerinde ve Badahşan bölgesindeki bağlarda

ilk toprak işleme bel ile yapılır. Şubat ayının ortası ve Nisan aylarında yapılan ilk derin bellemeye 'Devirme'dendir.

Bağlardaki yabancı bitkiler topraktaki besin maddelerinin azalmasına neden olmakta, bitkinin su alımını engellemekte, üzüm kalitesine olumsuz yönden etki etmektedir. Afganistan bağlarında zararlı bitkilerle mücadele sadece ilk baharda çapalama yoluyla yapılmaktadır (Shirzad 1982).

4.7. Hasat, Ambalaj ve Nakliyat

Afganistan'da yetiştirilen üzümlerin % 45'i taze % 40'ı kurutmalık ve % 15'i de pekmez, meyve suyu vb. şekillerde değerlendirilir.

Kandahar'da üzüm hasadı Haziran'dan başlayıp, Kasım'a kadar devam eder.

Kabul bölgesinde hasat zamanı çeşitlere göre değişmektedir. Kandahari Temmuz başında Khalili Ağustos, kishmish shamali Eylül ayında Abjosh ve Husaini Eylül, Monuka, Chishmi gaw Eylül ayı sonunda Ghaladan ve Taiffi Kasım ayında olgunlaşmaktadır. Burada hasadı sapatlarda (kacava) toplayıp kıyılara taşıyorlar bu sapatlar en fazla 42 kg içinde üzüm alabilir.

Herat bölgesindeki önemli üzümlerin olgunlaşma zamanı Haziran'da Raucha sorh, Halili Safid - Temmuzda Lal safid Ağustos'da Fakhri'nin Salkımları torbalar içine konulursa Mart ayına kadar dalında kalabilirler. Zerdjoumi safid Eylül'de bütün diğer çeşitleri Temmuz'dan Ekim sonuna kadar olgunlaşıp hasat edilmesi gerekir.

Balkh Mazarisharifta bağlarda hasat zamanı Temmuz'da Kishmish-i-ile başlar ve Aralık'a kadar diğer çeşitlerde devam eder.

Şekil 4.7.9. Siyahgök Üzüm Çeşidinin Olgun Salkımı

Geçici olan bu fazla para kazanma isteği, üzümünü bir az daha geç hasat eden üreticilerin düşük fiyatlarla satış yapmalarına neden olmaktadır. Sofralık üzümler, yanlış bir şekilde salkımların çoğu olgunlaştığı zaman hepsi birden hasat edilmektedir. Günün belli saatlerinde (sabah erken ve akşam üzeri) pus tabakası silinmeyecek şekilde kesilen üzümün ambalajı ya bir ağaç altında veya bağ evlerinin sundurmaları altında yapılmaktadır.

Ambalaj evlerinde salkımlardaki çürük, yanık, hastalıklı, buruşmuş taneler makasla temizlendikten sonra kasalara yerleştirilir. Ambalaj yapılarak kasaların dört kenarından sarkacak şekilde beyaz kağıt yerleştirdikten sonra, dip kısmına taze asma yaprakları veya kasanın taban büyüklüğünde kesilmiş kağıt konur. Kasaları taşıma imkanı bulamayan uzaklardaki dağlık köyler ise, hayvan sırtında taşınan küfe ve sepet ambalajına önem verirler. Küfeler 25 -50 kg. üzüm alacak şekilde 2 tipte yapılmıştır.

Üzümlerin pazarlama şekli ise, tanelere ben düştüğü zaman toplam ürüne bir fiyat biçilerek satış yapılır. Veya kilo başına ortalama bir fiyat verilerek o fiyat üzerinden kaç kilo üzüm toplanmış ise tutarı üreticiye ödenir (Nacib, 1992).

İhracatta devamlılığın sağlanması, çeşitli bölgelerde yetiştirilen üzümlerin birbirini takip eden hasat zamanlarının sıraya konması mümkündür. Diğer taraftan kuzey batı ve merkezi bölgelerdeki yaşlı bağlar çoğunlukla ekonomik ömürlerini tamamlamış bulunduğundan, birim alandan alınan üzüm verimi düşüktür.

Ülkede eski bağcılık yapıldığından aşı büyük bir önem taşımamaktadır. Yalnız çeşit değiştirmek amacıyla yarma ve göz aşısı yapılmaktadır. Yarma aşısı, ilk baharda ya da Şubat ortasında yapılmaktadır.

Daldırma, bağlarda boş yerlerin doldurulması için yapılan bir çoğaltma şeklidir. Yalnız daldırmada yapılan tek hata, ana asmanın daldırılan kısım ile ilişkinin uzun yıllar kesilmemesidir. Daldırma suretiyle elde edilen asmalar, 8 - 10 yaşına geldikleri zaman, yatırılan kısmın her yıl bir az yontulmak suretiyle ancak üçte ikisi kadar kesilmesi gerekir. Böylece asmalar uzun yıllar ana asmadan besleneceğinden zamanla asmanın zayıflamasına ve verimden düşmesine sebep olurlar. Bu mahzurun telafisi için daldırılan kısmın en geç iki yıl sonra ana asmadan ikisinin kesilmesi gerekir (Nacib, 1992).

4.8. AFGANİSTAN BAĞCILIĞININ SORUNLARI VE BAĞCILIĞININ GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Ülkede yeni tesis edilen bağ alanları, elden çıkan bağ alanlarının miktarına ulaşmadığından sürekli azalmaktadır. Bunun başlıca nedenleri şunlardır:

- Bağların 50-60 yıl olan ekonomik ömürlerini doldurarak yaşlanmaları nedeniyle sökülmeleri.

- Bağların yerleşim alanları içinde ya da yakınında olması nedeniyle sökülmeleri.

- Son yıllarda devameden savaşın ülke ekonomisi ile birlikte tarım hayatını oldukça olumsuz etkilererek modern yetiştiriciliğin gerektirdiği Amerikan anaçlarıyla birlikte uygun terbiye ve kültürel yöntemlerinin bağ alanlarında uygulanmaması, standart üzüm çeşitlerinin belirlenememesi.

Bugün ülke bağcılığının gerilemesine sebep olmuştur (Sungur,1988). Hastalıkların yaygınlaşarak bağlarda verim düşüklüğüne yol açması üreticilere büyük bir sıkıntı vermektedir.

Yabancı otlardan, bağlarda sık görülen tendrils bitkisi asma dallarına yapışarak dalda kıvrımlara neden olmakta, en sonunda ise asmayı kurutup öldürmektedir (Shirzad, 1977).

Üzümün yaş, kuru ve sıralık olarak iyi para etmemesi, ayrıca bağlarda çalışan işçiler nakliyecilik gibi diğer tarım dışı alanlardan daha fazla gelir sağlamaları nedeniyle bağlarda çalışmayı terk etmişlerdir.

Bölgelerdeki üreticilerin teknik bilgileri yetersizdir. Dağlık bölgeler arasında kalan kısımlarda kurulan bağlarda don zararı çok etkili olmaktadır. Bağda odun, talaş, lastik vb. yakılabilir.

Şekil 4.8.10. Hastalık ve zararlılara karşı yeterli mücadele yapılmamış bağın görünüşü

Şehirden uzak olan bağlara (dağlık bölgelerdeki) ziraat uzmanları gidemediğinden bağcılar zor durumda kalmaktadırlar.

Bağ tesisinde veya boşalan yeri doldurmada bölge bağcıları kendi imkanlarını kullanmaktadır.

Güneydeki Paktiya ilinde bulunan Bahçe Kültürleri İstasyonu toprakları, kanserle (*Agrobacterium Tumefaciens*) bulaşık olduğu için asma fidanı üretimi yapılmamaktadır. Bu da son yıllarda yetiştiricilikte sorun yaratmaktadır.

Ülkedeki halk, dini inançları nedeniyle saraplık üretim yetiştiriciliğine soğuk bakmakta ve hiç önem verilmemektedir.

Sofralık Üzüm İhracatını Geliştirmek İçin Öneriler

a - Üretimle İlgili Önerileri

Standart sofralık çeşitlerin hastalısız ve verimli asmalarından aşu kalemeleri sağlanması hususunda devlet kuruluşları tarafından gerekli olan tedbirler alınmalıdır.

Yapılması gereken üretim planında, çeşitler olgunlaşma yönünden devamlılık gösterecek biçimde önerilmeli ve böylece ihracat için beş ay süreyle üzümün sevkedilme imkanı yaratılmalıdır.

Sofralık üzüm üretimi planlı yapılmalıdır. Hangi bölgede hangi çeşitlerin yetiştirilmesinin uygun olacağı ortaya konulmalıdır.

Bağcılara gerekli alet-ekipman, malzeme ve teknik bilgi iletimi kolaylaştırılmalı, üreticilerin teşkilatlanmaları sağlanmalıdır.

b - Pazarlamaya Yönelik Öneriler

Üzüm kesme, temizleme, sınıflandırma v.b. gibi pazara hazırlık işlemlerine gereken önem gösterilmelidir. Devlet kuruluşlarının üreticiye yol gösterici çalışmalar yapması gereklidir.

Boylama ve ambalajlamanın işleme merkezlerinde yapılması sağlanmalı, Backing, House'ların sayı ve kapasitesi artırılarak, bütün ihracat bölgelerine yayılmalıdır.

Soğuk hava depolamaya gereken önem verilmelidir. Bu hususu temin için ihracat bölgelerinde demohstrasyonlar yapılmalı ve ihracatçılar uyarılmalıdır. Bu olgunlaşan ürünlerin dış pazarda yayılmasına da engel olur.

4.9. SONUÇ

Afganistan çeşit zenginliği bakımından önemli bir doğal koleksiyona sahiptir. Özellikle üzüm çeşitlerinin şekil, renk ve tat kriterleri iyi olup, bu çeşitlerin nakli ve muhafazaya uygunlukları optimum düzeydedir. Yine ülkenin bir çok bölgesi iklim ve toprak özellikleri açısından yetiştiriciliğe o kadar uygundur ki, bir çok yöresindeki bağ alanları sera adı ile anılmaktadır.

Fakat 1979'dan beri devam eden savaş ülke ekonomisi ile birlikte ekonomiyi ve özellikle tarım kültürünün gelişmesini olumsuz etkilemiş, modern yetiştiriciliğin gerektirdiği kültürel yöntemlerle, standart üzüm çeşitlerinin belirlenmemesi, amerikan asma anaçlarının kullanılmaması, üreticinin bilgilendirilmemesi, gereken girdi kullanımının sağlanamayıp halen eski teknik ve kültürel yöntemlerin geçerli olması, bugün Afganistan bağıcılığını bulunması gereken noktadan çok uzaklaştırmıştır.

5. KAYNAKLAR

- Anonymous, 1977. Afganistan Tarım Bakanlığının Merkezi İstatistik Raporları, 1972-1976 Yılları Arası.
- Anonymous, 1980. Information Of Afganistan Genral Publication Office, Prime Ministry No.5 June, PP. 573.
- Anonymous, 1989a. Agroclimatological Data ASIA Food And Agriculture Organization of the United Nation.
- Anonymous, 1994. FAO Production Yearbook.
- Anonymous, 1989b. Agroclimatological Data for ASIA Roma, And Agriculture organization.
- Aslamy, M.E. 1976. Raisins Export Potantial Studies No. 2. Export Promotion Dept.Ministry of Commerce Kabul Afganistan.
- Aşkan, S.M. 1995. Asma Hastalıkları. Tehran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayın. No: 766 Iran. Tehran.
- Çelik, S., 1998. Bağcılık (Ampeloloji). Trakya Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları. Cilt I. Tekirdağ.
- Galet P, 1969. Rapport sur la viticulture en Afghanistan I.la viticulture en afghanistan vitis cilt 8 .
- Galet P. 1970. Rapport sur'la viticulture en afghanistan II. Ampelographie vitis cilt 9.
- Gulam, A.S. 1986. Afganistan Bitki Genetik Kaynakları Meyve ve Bağ araştırma Müd. Herat. Afganistan.
- Hamzakheyl, N.and Shirzad, M. 1971 The ident ification Of Afghan Pomegranate varieties. Faculty Of Agriculture. Kabul Üniversitesi. Tech. Bull. No.21
- Hodgson, K.M. 1973. Maturity Test For Table Grapes University Of kabul. Agri. Expt. Sta. Afganistan kabul. Bull 534.
- Krochmal A. and Nawabi A.A.1959. A Descriptive study of the Grapes of Afghanistan Vitis cilt 2.
- Kurban, M. 1990 Bugünkü bağcılıktaki gelişmelere ilişkin bazı örnekler. Afganistan Bağcılık bildirileri cilt 2.35-25 Tarım Orman Bakanlığı

- Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müd. Yayın No.4 kabul.
Afganistan.
- Malikzada, A.G., 1978. Fruit and Vegetable PRoduction and Marketing Project. Role of Fresh Fruit in the International Trade of Afghanistan, Special. Publication, No. 9. Ministry Commerce. Kabul, Afganistan.
- Nacib. M. 1992. Genel Viticulture University Of Kul Press. Babur and kabul
No. 380 Afganistan
- Nawabi, A.A., 1966. Afghan Grape Varietes and Their Characteristics, No:
11. Ministry of Agriculture and Irrigation, Kabul, Afghanistan.
- Oraman M.N. (1970) Bağcılık Tekniği Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi
yayınları, 415 ders kitabı 142.
- Pastids, S.L., 1963. Tentative Afghan Standarts For Grapes Ministry of
Commerce, Kabul, Afghanistan.
- Shirzad, B.M., 1982. Afganistan'ın Önemli Meyve Ağaçları. Ders kitabı.
Kabul. Üniversitesi Yayınları, No: 48, Kabul, Afganistan.
- Shirzad, B.M. 1975. Seasonal and IBA iduced changes in Endogeneous
Growth Substances Related to Rooting of K-14 Apple (Malus
syvestrist). Mill. Rootstock. Ph.D. Tesis Dept. of Horticulture and
Forestry, Kansas State University, Manhattan, Kansas.
- Shirzad, B.M. and Fahime, N., 1977. Simulated Spring Frost Injury to Tree.
Afgan Grape varieties and Astudy to Alleviate the Loss. From Frost.
Damage, Faculty of Agriculture, Kabul, University, Bull. No. 34.
- Shirzad, B.M., 1971. Laboratory Manual for Pomology and Plant
Propagation. Faculty of Agriculture, Kabul, Univesity General
Publication. No. 6.
- Sidiki, P.M. ve Samadi, G.R., 1989. Özel Meyvecilik İlimi, Kabul Üniversitesi.
Yayınları, No: 48, Kabul, Afganistan.
- Sungur, A.F. 1988 Bağ ve Bahçe Ürünleri, Balkh kitab evi yayınları, No:200,
Balkh Afganistan.

ÖZGEÇMİŞ

1969 Yılında Afganistan Balh Mazarişerif şehrinde doğdu, İlkokul ve Ortaokulu Kazi Hamiddudin okulunda okudu. 1986 yılında Gazi Amanullah Lisesinden mezun oldu.

1986 yılında Kabul Üniversitesi Ziraat Fakültesine kayıt yaptırdı. 1990 yılında Bahçe Bitkileri Ana Bilim Dalından Mezun oldu. Balh İlinin Hulum İlçesinde Ziraat Müdürü olarak altı ay çalıştı. Sonra askerlik görevini Balh ilinde yaptı.

20.09.1994 yılında Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Bahçe Bitkileri Ana Bilim Dalında Yüksek Lisansa başladı. 1998 yılında Bahçe Bitkileri Ana-Bilim Dalındaki Bağ Yetiştirme ve Islahı Bilim Dalından Mezun oldu.

16.03.1998

Jawad Ansari